

Regeringens proposition

1997/98:184

Ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844), m.m. Prop.
1997/98:184

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 25 juni 1998

Göran Persson

Marita Ulvskog
(Kulturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i radio- och TV-lagen för att i svensk rätt genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television.

Bestämmelserna om i vilka fall Sverige skall ansvara för en TV-sändning förtydligas. En helt ny bestämmelse införs för att möjliggöra att TV-sändningar av viktiga evenemang blir tillgängliga för en väsentlig del av allmänheten i en EES-stat. Det föreslås även regler om tillsyn och sanktioner.

Vidare föreslås ett förbud mot försäljningsprogram för läkemedel och medicinsk behandling i televisionen liksom ett förbud mot sponsringsmeddelanden i TV-program för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination. Dessutom skall TV-program med ingående våldsskildringar eller med pornografiska bilder föregås av en varningssignal i ljud eller en varning som anges löpande i bild.

I propositionen föreslås vidare vissa ändringar i radio- och TV-lagen i samband med införandet av digitala TV-sändningar.

Bestämmelserna om skyldighet att vidarebefordra TV-sändningar i kabelnät ändras till att avse högst tre program från de tillståndshavare vars verksamhet finansieras med TV-avgiftsmedel samt högst ett program från andra tillståndshavare. Ett villkor skall vara att programmen

sänds med stöd av ett tillstånd från regeringen som är förenat med dels krav på opartiskhet och saklighet, dels ett villkor om mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter.

Vidare föreslås att ett programföretag skall kunna få mer än ett sändningstillstånd och att teknisk samverkan med andra tillståndshavare skall kunna utgöra villkor för sändningstillstånd.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

Slutligen föreslås att tillståndet för Sveriges Utbildningsradio AB att sända ljudradio och TV skall förlängas till dess frågan om Utbildningsrations framtida verksamhet är bestämd och eventuella förslag har genomförts.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)	6
3	Ärendet och dess beredning	17
4	Genomförande av TV-direktivet	18
4.1	TV-direktivet och ändringarna	18
4.2	Radio- och TV-lagens tillämpningsområde	29
4.3	Allmänhetens tillgång till viktiga evenemang	33
4.3.1	Inledning	33
4.3.2	Bestämmelsens förhållande till yttrandefrihetsgrundlagen och ägarerättsskyddet enligt regeringsformen	34
4.3.3	Allmänhetens tillgång till viktiga evenemang bör kunna säkerställas	36
4.3.4	Övervakning m.m.	43
4.3.5	Sanktioner	45
4.4	Regler för TV-reklam och köp-TV	46
4.4.1	Definitioner	46
4.4.2	Reklam för läkemedel m.m.	47
4.4.3	Reklam riktad till barn	49
4.5	Varningssignaler vid sändningar av vissa TV-program	50
4.6	Nya produktioner	51
4.7	Etableringskrav för sändningstillstånd m.m.	52
4.8	Kostnader och resursbehov	54
5	Digital marksänd TV	55
5.1	Skyldighet att vidarebefordra TV-sändningar i kabelnät	55
5.2	Ett företag skall kunna få mer än ett sändningstillstånd	64
5.3	Villkor om samverkan skall kunna tas in i sändningstillstånd	65
5.4	Villkor för public serviceföretagens satellitsändningar	67
6	Utbildningsradions sändningstillstånd	69
7	Författningskommentar	70
Bilaga 1	EG:s direktiv för samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television	75
Bilaga 2	EG:s direktiv för ändring av rådets direktiv om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television	82
Bilaga 3	Sammanfattning av departementspromemorian Genomförande av EG:s TV-direktiv (Ds 1998:21)	95
Bilaga 4	Promemorians lagförslag (Ds 1998:21)	96

Bilaga 5	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemorian Genomförande av EG:s TV-direktiv (Ds 1998:21).....	104	Prop. 1997/98:184
Bilaga 6	Sammanfattning av departementspromemorian Digital marksänd TV - lagändringar (Ds 1998:5).....	105	
Bilaga 7	Promemorians lagförslag (Ds 1998:5).....	106	
Bilaga 8	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemorian Digital marksänd TV - lagändringar (Ds 1998:5).....	109	
Bilaga 9	Lagrådsremissens lagförslag.....	110	
Bilaga10	Lagrådets yttrande.....	121	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 juni 1998	129	
	Rättsdatablad.....	130	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1997/98:184

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844),
2. godkänner regeringens förslag om utbildningsradions sändningstillstånd.

2.1 Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Häriigenom föreskrivs¹ i fråga om radio- och TV-lagen (1996:844)

dels att 11 kap. 5 § skall upphöra att gälla,

dels att nuvarande 1 kap. 2, 3 och 4 §§ skall betecknas 1 kap. 3, 4 respektive 2 §§,

dels att den nya 1 kap. 2 § samt 3 kap. 2–4 §§, 6 kap. 2 och 8 §§, 7 kap. 10 §, 8 kap. 1 §, 9 kap. 2 §, 10 kap. 5, 7, 9 och 12 §§, 11 kap. 2 § samt 13 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 6 kap. 10 § och 9 kap. 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 § Lagen gäller för sändningar av TV-program *över satellit* om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och

1. den som bedriver sändningsverksamheten *har sitt hemvist i Sverige,*

2. sändningen till satellit sker från en sändare här i landet, eller

3. sändningen från satellit sker med användning av satellitkapacitet som en svensk fysisk eller juridisk person förfogar över.

Punkterna 2 och 3 tillämpas dock inte, om den som bedriver sändningsverksamheten har sitt hemvist i en annan stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Nuvarande lydelse

2 §² Lagen gäller för sändningar av TV-program, om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (*EES-stat*) och den som bedriver sändningsverksamheten

1. är etablerad i Sverige enligt definitionen i artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television,

2. varken uppfyller kriteriet under 1 eller är etablerad i någon annan EES-stat, men använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet,

3. varken uppfyller något av
Föreslagen lydelse

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG av den 30 juni 1997 om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (EGT nr L 202, 30.7.1997, s. 60, Celex 397L0036).

² Senaste lydelse av förutvarande 1 kap. 4 § 1996:844.

kriterierna under 1 och 2 eller använder sig av en frekvens som har upplåtits av någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige,

4. varken uppfyller något av kriterierna under 1, 2 och 3 eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige, eller

5. varken uppfyller något av kriterierna under 1, 2, 3 och 4 eller använder sig av en satellitupplänk belägen i någon annan EES-stat, men är etablerad i Sverige enligt artikel 52 och följande i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Den som, efter att ha varit etablerad i Sverige, etablerar sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning när verksamheten huvudsakligen riktar sig till Sverige skall vid tillämpningen av denna lag anses etablerad i Sverige.

3 kap.

2 §³

Villkor för sändningstillstånd får även avse skyldighet att

1. sända program till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade enligt 2 kap. 1 § andra stycket,
5. utforma sändningar på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade,
6. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,
7. använda en viss sändningsteknik,
7. använda en viss sändningsteknik samt samverka med andra

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

³ Senaste lydelse 1997:921.

8. använda vissa radiosändare,
9. ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,
10. iaktta bestämmelsen i 6 kap. 3 § första stycket om beriktigande även i fråga om ljudradion,
11. sända genmälen,
12. i programverksamheten respektera den enskildes privatliv,
13. sända ett mångsidigt programutbud,
14. regionalt sända och producera program,
15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det,
16. till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag,
17. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och
18. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

3 §

Villkor för sändningstillstånd får också avse förbud mot att sända

1. reklam eller andra annonser, och
2. även andra sponsrade program än sådana som anges i 7 kap. 8 § andra stycket och 9 §.
2. även andra sponsrade program än sådana som anges i 7 kap. 8 § andra stycket, 9 § och 10 § andra stycket.

Ett sändningstillstånd får även förenas med villkor om förbud mot att diskriminera annonsörer.

4 §

Ingen kan få mer än ett tillstånd av regeringen, vare sig direkt eller genom företag där han eller hon på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande.

Villkor för sändningstillstånd får innebära att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som erhåller tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Vad som sägs i första stycket gäller inte staten.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder får inte sändas i televisionen under sådan tid *och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.*

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder får inte sändas *okodade* i televisionen under sådan tid att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. *Program som har ett sådant innehåll och som får sändas skall antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden.*

8 §

Den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, se till att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung och att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter. Som sändningstid anses *här* tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar och annonser. I sändningstiden skall inte heller räknas in sändningar av endast text.

Den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, se till

1. att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung, och

2. att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter; *en så stor andel som möjligt bör utgöras av program som färdigställts under de närmast föregående fem åren.*

Som sändningstid anses *i denna paragraf* tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar, annonser *och programtjänster som avses i 7 kap. 5 § tredje stycket.* I sändningstiden skall inte heller räknas in sändningar av endast text.

TV-sändningar enligt första stycket och ljudradiosändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

mot det, i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän.

10 §

Den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får inte, om han sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller, om det finns saklig grund till det, med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige.

Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska gemenskapernas officiella tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat, får den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända evenemanget till den staten inte, om han sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i fri TV på ett sätt som närmare anges i underrättelsen.

Om någon för att uppfylla skyldigheten enligt första eller andra stycket erbjuder någon annan att sända evenemanget i TV skall detta göras på skäliga villkor. Föreskrifter om verkställigheten av första stycket meddelas av regeringen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

10 §

Reklam för receptbelagda läke-

Reklam för receptbelagda läke-

medel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination får inte sändas i televisionen såvida det inte är fråga om meddelanden som avses i 8 §.

medel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination får inte sändas i televisionen såvida det inte är fråga om meddelanden som avses i 8 § och som är tillåtna enligt andra stycket.

Om ett läkemedelsföretag sponsrar TV-program får sponsringen endast främja företagets namn eller anseende men inte receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination.

Försäljningsprogram för läkemedel eller för medicinsk behandling får inte sändas i televisionen.

Med läkemedel avses preparat som skall godkännas eller erkännas för att få säljas enligt 5 § läkemedelslagen (1992:859) eller rådets förordning (EEG) nr 2309/93 av den 22 juli 1993 om gemenskapsförfaranden för godkännande för försäljning av och tillsyn över humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel samt om inrättande av en europeisk läkemedelsmyndighet.

8 kap.

1 §⁴

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder skall se till att de boende i fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot sådana TV-sändningar som sker

Nuvarande lydelse

med stöd av tillstånd från regeringen och som är avsedda att kunna tas emot av var och en i området. Sändningarna skall

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder skall se till att de boende i fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot TV-sändningar som sker

Föreslagen lydelse

med tillstånd av regeringen och som är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller

⁴ Senaste lydelse 1997:335.

kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Sändningsplikten gäller även sändningar som en tillståndshavare *sänder* för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

endast för sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saktlighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter.

Sändningarna skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. *Ett program som har sänts ut enbart med digital teknik behöver sändas vidare endast om det sänds andra program i anläggningen med digital teknik. Det behöver då sändas vidare endast digitalt.*

Sändningsplikten gäller även sändningar som en tillståndshavare *genomför* för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Sändningsplikt enligt första stycket omfattar högst tre samtidigt sända TV-program som sänds av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom anslag från TV-avgiften enligt lagen (1989:41) om TV-avgift och högst ett TV-program som sänds av en annan tillståndshavare.

Skyldighet enligt första stycket gäller inte för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett kopplat telenät med hjälp av digital teknik.

Sändningsplikten omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändning enligt 3 kap. 5 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

2 §

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program

står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna. Bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3, 4. och 10 §§ övervakas dock av Konsumentombudsmannen.

står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna. *Granskningsnämnden övervakar även att bestämmelsen om exklusiva rättigheter i 6 kap. 10 § följs.*

Bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och tredje stycket övervakas dock av Konsumentombudsmannen.

Sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidare-sändning enligt 3 kap. 5 § skall inte granskas av Granskningsnämnden för radio och TV. Finner Granskningsnämnden för radio och TV att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 §, skall nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern.

10 §

Den som förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett sådant evenemang som anges i 6 kap. 10 § skall omedelbart underrätta Granskningsnämnden för radio och TV om det.

10 kap.

5 §

Den som åsidosätter de bestämmelser och villkor som anges i denna paragraf får åläggas att betala en särskild avgift. Detta gäller

1. villkor om annonser och sponsrade program som föreskrivits med stöd av 3 kap. 3 § första stycket,
2. bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen enligt 6 kap. 4 §,
3. bestämmelserna om annonser i 7 kap. 1 och 5-7 §§,
4. bestämmelserna om andra annonser än reklam i 6 kap. 5 § och 7 kap. 2 och 3 §§,
5. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. 8 och 9 §§, *eller*
6. bestämmelsen om reklam i 7 kap. 11 §.

5. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. 8 och 9 §§ *samt 10 § andra stycket,*
6. bestämmelsen om reklam i 7 kap. 11 §, *eller*
7. *bestämmelsen om exklusiva rättigheter i 6 kap. 10 §.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vid prövning av frågan om avgift skall påföras skall rätten särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning.

Avgiften tillfaller staten.

7 §

En handling som strider mot 7

En handling som strider mot 7

kap. 3, 4 och 10 §§ skall vid tillämpningen av 4, 14 och 19 §§ marknadsföringslagen (1995:450) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En sådan handling kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 22-28 §§ marknadsföringslagen.

kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och tredje stycket skall vid tillämpningen av 4, 14 och 19 §§ marknadsföringslagen (1995:450) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En sådan handling kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 22-28 §§ marknadsföringslagen.

9 §⁵

Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om

1. närradiosändningars innehåll (6 kap. 6 och 7 §§),
2. beteckningar (6 kap. 9 §),
3. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §§),
4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4-7 §§),
5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §),
6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket), *eller*
7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5-7 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3-6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket),
7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket), *eller*
8. *varning* (6 kap. 2 §).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5-8 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3-6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Om den som sänder över satellit inte *har hemvist* i Sverige, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitentreprenören att följa de bestämmelser och villkor som anges i 5 §. Före-

Om den som sänder över satellit inte *är etablerad* i Sverige enligt 1 kap. 2 § första stycket 1 eller 5, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitentreprenören att följa de bestämmelser

⁵ Lydelse enligt prop. 1997/98:77.

läggandet får förenas med vite.

Föreläggande enligt 9 eller 11 § får riktas mot satellitentreprenören, om den som sänder över satellit inte *har hemvist* i Sverige.

Visar satellitentreprenören att den som sänder över satellit fått tillgång till sändningsmöjligheten genom upplåtelse av en av satellitentreprenörens uppdragsgivare utan att satellitentreprenören godkänt det, får föreläggande enligt första eller andra stycket i stället riktas mot uppdragsgivaren.

och villkor som anges i 5 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Föreläggande enligt 9 eller 11 § får riktas mot satellitentreprenören, om den som sänder över satellit inte *är etablerad* i Sverige enligt 1 kap. 2 § första stycket 1 eller 5.

Prop. 1997/98:184

11 kap.

2 §⁶

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1-5 §§ eller 7 kap. 1-10 §§, eller

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1-3 §§ eller 4 § andra stycket har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får också återkallas, om tillståndshavaren förfogar över mer än ett sådant tillstånd, antingen direkt eller genom företag där tillståndshavaren på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande. Återkallelsen skall då avse det eller de tillstånd som meddelats efter det första tillståndet.

Nuvarande lydelse

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1-5 §§ eller 7 kap. 1-10 §§, eller

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1-4 §§ har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Föreslagen lydelse

5 §

Har tillstånd meddelats enligt denna lag trots att tillståndshavaren saknade behörighet enligt 3 kap. 4 § första stycket, får tillståndet återkallas endast om beslutet om tillståndet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter

⁶ Senaste lydelse 1997:335.

13 kap.

3 §

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–3 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–3 *och* 8 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt 10 kap. 8 § och 9 § första stycket 1 och 2 samt 10 § gäller omedelbart, även om de överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Bestämmelsen i 6 kap. 10 § tillämpas inte på rättigheter som har förvärvats före den 30 juli 1997. Avtal som har ingåtts före den 30 juli 1997 och som förnyas därefter skall anses som nya avtal för vilka bestämmelsen i 6 kap. 10 § skall tillämpas.

3. De sändningar som enligt 8 kap. 1 § första stycket i dess äldre lydelse skall sändas vidare i kabelnät den 1 januari 1998 skall sändas vidare enligt de nya föreskrifterna så länge de villkor som anges i 8 kap. 1 § första stycket i dess nya lydelse är uppfyllda.

Genomförande av EG:s TV-direktiv

Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (TV-direktivet) innehåller minimiregler för TV-sändningar inom EG, *bilaga 1*. Direktivet trädde i kraft år 1989 och började gälla för Sveriges del den 1 januari 1994 då EES-avtalet trädde i kraft. Det infördes i svensk rätt genom lagen (1992:1356) om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten (prop. 1992/93:75, bet. 1992/93:KU12, rskr. 1992/93:117).

Direktivet har setts över av EG-kommissionen. Den 30 juni 1997 antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd ett nytt direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, *bilaga 2*.

I promemorian Genomförande av EG:s TV-direktiv (Ds 1998:21), som har upprättats inom Kulturdepartementet, har det lämnats förslag till ändringar i radio- och TV-lagen som behövs för att genomföra det nya direktivet.

Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Kulturdepartementet (dnr Ku98/606/Me).

En sammanfattning av departementspromemorian finns i *bilaga 3*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 4*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*.

Digital marksänd TV

Riksdagens beslut om digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178) innebär att digital marksänd TV skall införas i flera steg. Regeringen har den 13 november 1997 beslutat att sändningar av digital TV skall få inledas i följande områden: Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd.

I promemorian Digital marksänd TV – lagändringar (Ds 1998:5), som har upprättats inom Kulturdepartementet, har det lämnats förslag till ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844) med anledning av införandet av digitala TV-sändningar.

Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Kulturdepartementet (dnr Ku98/90/Me).

En sammanfattning av departementspromemorian finns i *bilaga 6*.

Promemorians lagförslag finns i *bilaga 7*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8*.

Distansutbildningskommittén (U 1995:7) överlämnade i november 1997 delbetänkandet Utbildningskanalen (SOU 1997:148). Betänkandet har remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. I avvaktan på detta lämnar regeringen ett förslag i avsnitt 6 som avser sändningstillståndet för Sveriges Utbildningsradio AB.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 14 maj 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 9*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 10*. Regeringen har följt Lagrådets förslag. Lagrådets synpunkter behandlas i anslutning till den plats där sakfrågorna diskuteras eller i författningskommentaren. Därutöver har redaktionella ändringar gjorts i förhållande till den till Lagrådet remitterade texten.

4 Genomförande av TV-direktivet

4.1 TV-direktivet och ändringarna

Översikt av direktivet

TV-direktivet har till syfte att möjliggöra fri rörlighet för TV-sändningar. Direktivet innebär att den medlemsstat varifrån en sändning härrör skall se till att sändningen följer lagen i den medlemsstaten. Andra medlemsstater skall tillåta fri mottagning och får inte hindra vidare-sändning av en TV-sändning från en annan medlemsstat av skäl som omfattas av direktivet. Direktivet innehåller minimiregler som gäller för TV-sändningar från EG:s medlemsstater. Det hindrar emellertid inte att medlemsstaterna tillämpar mer restriktiva regler för TV-företag inom dess jurisdiktion.

De ändringar som har gjorts genom direktiv 97/36/EG ändrar inte den grundläggande inriktningen hos TV-direktivet. Inom ramen för oförändrade principer innehåller det nya direktivet emellertid ett antal tillägg och förtydliganden. Sättet att bestämma ansvarigt land, som har orsakat problem vid tillämpningen av TV-direktivet, ges en omfattande reglering.

Systemet med europeiska programkvoter behålls i stort sett oförändrat. Några mindre justeringar görs emellertid av definitionerna. Systemet skall ses över inom en femårsperiod. Den tidigare regeln om karenstider för TV-sändningar av biografilm ersätts med en regel om att sändningstiderna skall fastställas i avtal med rättighetshavarna.

En helt ny bestämmelse införs för att säkerställa att TV-sändningar av viktiga evenemang även i fortsättningen blir tillgängliga för den stora publiken.

Det nya direktivet innehåller regler för köp-TV, dvs. direkta erbjudanden till allmänheten med avseende på att mot betalning tillhandahålla varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser. Den tillåtna omfattningen av TV-reklam och köp-TV har fått en uttömmande reglering i direktivet. Direktivet gäller även, med undantag för vissa bestämmelser, för specialkanaler för köp-TV och egenreklam. Läkemedelsföretag får möjlighet att på vissa villkor fungera som sponsorer av TV-program. Inga ändringar har skett av reglerna om barn och TV-reklam. Kommissionen kommer dock att utreda frågan.

Reglerna om skydd för minderåriga och den därtill kopplade rätten för ett mottagande land att under vissa förutsättningar ingripa mot en sändning, har förtydligats. Frågan om möjligheten att filtrera bort oönskade program skall utredas.

En nyhet är att en kontaktkommitté inrättas för att följa tillämpningen av direktivet och tjäna som ett forum för diskussioner mellan kommissionen och medlemsstaterna.

I det följande behandlas ändringarna mer i detalj.

Direktivets räckvidd är oförändrad

TV-direktivet gäller för "TV-sändningar", vilket definieras som den ursprungliga överföringen av TV-program avsedda för mottagning av allmänheten. Definitionen omfattar sändningar per tråd eller genom luften, inklusive överföring via satellit, och i okodad eller kodad form. Även överföring av program mellan företag för vidareändring till allmänheten omfattas. Däremot omfattas inte kommunikationstjänster som tillhandahåller data eller andra meddelanden som efterfrågas individuellt såsom telefax, databaser och andra liknande tjänster.

Denna avgränsning kvarstår oförändrad efter översynen av direktivet. De nya informationstjänsterna behandlas endast i ingressen. Enligt punkt 7 i ingressen skall varje föreskrift om nya audiovisuella tjänster vara förenlig med direktivets grundläggande mål, som är att skapa en rättslig ram för den fria rörligheten för tjänster. I punkt 8 anges vidare att medlemsstaterna skall vidta åtgärder med hänsyn till tjänster som är jämförbara med TV-sändningar för att motverka överträdelser av de grundläggande principer som måste vara vägledande för informationen samt för att motverka att det uppstår stora olikheter när det gäller fri rörlighet och konkurrens. Dessa påpekanden gäller alltså lagstiftning som ligger utanför direktivets tillämpningsområde, och påverkar inte genomförandet av det nya direktivet i medlemsstaternas lagstiftning.

Definitionen av "TV-sändning" kompletteras i det nya direktivet med en definition av "programföretag", varmed avses den fysiska eller juridiska person som har redaktionellt ansvar för sammansättningen av TV-program och som sänder ut eller låter sända ut dem genom tredje part.

Direktivet är fortfarande ett minimidirektiv

I det ursprungliga TV-direktivet framgår karaktären av minimidirektiv genom tre olika artiklar. I det nya direktivet har två av dessa utgått. Di-

rektivets egenskap av minimidirektiv framgår därför numera endast av artikel 3.1. Enligt denna artikel skall medlemsstaterna ha frihet att föreskriva att TV-programföretag inom deras jurisdiktion skall följa mer detaljerade eller striktare regler inom de områden som omfattas av direktivet.

Punkt 44 i ingressen har anknytning till artikel 3.1. Enligt denna har förfaringssättet i det ursprungliga och det nya TV-direktivet antagits för att uppnå den grundläggande harmonisering som är nödvändig och tillräcklig för att säkerställa den fria rörligheten för TV-sändningar inom gemenskapen. Det står medlemsstaterna fritt att gentemot de programföretag som står under deras jurisdiktion tillämpa mer detaljerade eller strängare regler för områden som omfattas av direktivet. Dessa regler kan bl.a. omfatta språkpolitiska mål, skydd av allmänintresset i fråga om televisionens betydelse som leverantör av information, utbildning, kultur och underhållning, behovet av att säkerställa mångfalden hos informationsindustrin och medierna samt konkurrensskydd för att förhindra missbruk av dominerande ställning och/eller skapandet alternativt förstärkandet av en dominerande ställning genom samgåenden, överenskommelser, förvärv eller liknande initiativ. Dessa regler skall dock vara förenliga med gemenskapsrätten.

Punkt 44 kan fungera som tolkningsstöd till artikel 3.1. Som framgår av dess ordalydelse är den omfattande listan över grunder för att avvika från direktivets regler inte avsedd att vara uttömmande.

Regler för ansvarigt land

I det ursprungliga TV-direktivet uttrycks principen om att varje programföretag skall lyda under lagstiftningen i en medlemsstat i artikel 2.1. Enligt denna artikel skall medlemsstaterna säkerställa att TV-sändningar för vilka de skall bära ansvaret överensstämmer med den lagstiftning som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i denna medlemsstat. Principen om att endast den staten har rätt att utöva kontroll över programföretaget framgår av artikel 2.2. Enligt denna artikel skall medlemsstaterna säkerställa fri mottagning och får inte begränsa återutsändning inom sina territorier av TV-sändningar från andra medlemsstater av skäl som omfattas av direktivet. Det undantag som finns från denna princip behandlas i avsnittet om skydd för underåriga.

De här angivna principerna återfinns oförändrade i det nya direktivet. Däremot har reglerna för hur den ansvariga staten skall bestämmas gjorts betydligt utförligare.

Enligt TV-direktivet i dess ursprungliga lydelse skall den ansvariga medlemsstaten vara den som har programföretaget inom sin jurisdiktion. Om ett programföretag inte befinner sig under någon medlemsstats jurisdiktion men använder sig av en frekvens eller satellitkapacitet som upplåtits av en medlemsstat eller av en satellitupplänk som befinner sig i en medlemsstat, skall denna medlemsstat bära ansvaret (artikel 2.1).

I det nya direktivet finns en uttömmande reglering av hur det skall bestämmas vilken medlemsstat som är ansvarig. Grundregeln är, liksom tidigare, att den medlemsstat som har programföretaget inom sin jurisdiktion skall vara ansvarig (artikel 2.1). För att fastställa om ett program-

företag befinner sig inom en medlemsstats jurisdiktion skall man i första hand ta hänsyn till var företaget är etablerat och i andra hand tillämpa vissa tekniska kriterier (artikel 2.2).

I artikel 2.3 anges var ett programföretag skall anses etablerat vid tillämpningen av direktivet. En rad olika fall tas upp:

a) Om programföretaget har sitt huvudkontor i en medlemsstat och redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i den medlemsstaten skall programföretaget anses vara etablerat där.

b) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i en annan medlemsstat

– skall programföretaget anses vara etablerat i den medlemsstat där en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam;

– om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i båda länderna skall programföretaget bedömas som om det vore etablerat i den medlemsstat där det har sitt huvudkontor;

– om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten inte är verksam i någon av medlemsstaterna, skall programföretaget bedömas vara etablerat i den medlemsstat där det först började sända i enlighet med den medlemsstatens rättssystem, under förutsättning att det upprätthåller en varaktig och verklig anknytning till ekonomin i den medlemsstaten.

c) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan beslut om programsammansättningen fattas i ett tredje land, eller vice versa, skall programföretaget anses vara etablerat i den berörda medlemsstaten under förutsättning att en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i den medlemsstaten.

I artikel 2.4 anges de tekniska kriterier som skall tillämpas för att bestämma att ett programföretag skall anses höra under en medlemsstats jurisdiktion om bestämmelserna i artikel 2.3 inte är tillämpliga:

a) Det använder sig av en frekvens som har upplåtits av medlemsstaten.

b) Utan att använda sig av en frekvens som har upplåtits av en medlemsstat använder det sig av en satellitkapacitet som hör till den medlemsstaten.

c) Utan att vara sig använda en frekvens som har upplåtits av en medlemsstat eller en satellitkapacitet som hör till en medlemsstat använder det sig av en satellitupplänk belägen i denna medlemsstat.

I artikel 2.5 anges att om frågan om en medlemsstats jurisdiktion inte kan avgöras enligt punkterna 2.3 och 2.4 är den behöriga medlemsstaten den i vilken programföretaget är etablerat enligt artikel 52 och följande i EG-fördraget.

Inte mindre än fyra punkter i ingressen har anknytning till dessa regler. I punkt 10 anges att etablering skall vara huvudkriteriet. I punkt 11 nämns att begreppet etablering enligt EG-rätten innefattar ett faktiskt utövande av ekonomisk verksamhet med hjälp av en fast anläggning under en obegränsad tid. I punkt 12 räknas ett antal kriterier upp som skulle kunna användas för att fastställa var ett programföretag är etablerat, nämligen huvudkontorets belägenhet, den plats där programmet slut-

ligt sammanställs samt den plats där en betydande del av arbetskraften befinner sig. I punkt 13 anges att avsikten med att fastställa vissa materiella kriterier är att genom ett uttömmande förfarande kunna avgöra att en och endast en medlemsstat är behörig i fråga om ett programföretag. För att undvika fall där behörighet saknas nämns emellertid även etableringskriteriet enligt artikel 52 och följande i EG-fördraget.

Krav på åtgärder för efterlevnad

I det ursprungliga TV-direktivet finns två olika artiklar som anger att den ansvariga medlemsstaten skall se till att bestämmelserna efterlevs. Enligt artikel 3.2 skall medlemsstaterna, inom ramen för sin lagstiftning, på lämpligt sätt säkerställa att programföretagen inom deras jurisdiktion uppfyller bestämmelserna i direktivet. I artikel 21 anges att medlemsstaterna, i fråga om TV-sändningar som inte överensstämmer med bestämmelserna i kapitel 4 om TV-reklam och sponsring, inom ramen för sin lagstiftning skall vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att dessa bestämmelser efterlevs.

Enligt det nya direktivet utgår artikel 21. Artikel 3.2 har samma formulering som i det ursprungliga direktivet med tillägget att medlemsstaterna skall säkerställa att programföretagen effektivt uppfyller bestämmelserna i direktivet. En ny artikel 3.3 tillkommer, enligt vilken medlemsstaternas åtgärder skall omfatta lämpliga förfaranden så att en tredje part som är direkt berörd skall kunna vända sig till behörigt juridiskt organ eller annan myndighet för att se till att bestämmelserna efterlevs fullständigt i enlighet med nationella bestämmelser. Denna möjlighet skall också gälla för medborgare från andra medlemsstater.

Bestämmelsen om europeiska programkvoter

Det nya direktivet innebär endast små förändringar av reglerna om europeiska programkvoter i artiklarna 4, 5 och 6. Skyldigheten att se till att en viss andel av sändningstiden upptas av europeiska produktioner, respektive produktioner av oberoende producenter, gäller alltså fortfarande där så är praktiskt möjligt. De angivna andelarna skall uppnås gradvis och med beaktande av programföretagens ansvar gentemot sin publik. Vid beräkningen skall vissa programkategorier undantas, nämligen nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam, teletexttjänster och köp-TV. Den sistnämnda kategorin är ny i det nya direktivet.

Artikel 6, som innehåller definitionerna av europeiska produktioner, har fått några tillägg. Möjligheten att räkna in program från stater utanför EU i de europeiska programkvoterna skall vara beroende av att produktioner från EU-länderna inte diskrimineras i den berörda staten (artikel 6.1 b). Vidare införs en möjlighet att under vissa förutsättningar räkna in produktioner som har framställts inom ramen för bilaterala samproduktionsavtal i den europeiska kvoten (artikel 6.4).

Före den 30 juni 2002 skall kommissionen granska tillämpningen av reglerna om europeiska programkvoter. Därvid skall hänsyn tas till en

Inga fastlagda karenstider för biograffilm

Det ursprungliga TV-direktivet innehåller en bestämmelse om att biograffilmer får sändas i TV först en viss tid efter det att de först har visats på biograf i någon av medlemsstaterna. Detta skall gälla om inte annat överenskommits mellan programföretaget och rättighetshavarna. I det nya direktivet är denna bestämmelse ersatt med en regel som säger att medlemsstaterna skall garantera att programföretag inom deras jurisdiktion inte sänder biograffilmer utöver de perioder som avtalats med rättighetshavarna (artikel 7).

Allmänhetens tillgång till viktiga evenemang

I artikel 3a i det nya direktivet finns bestämmelser om allmänhetens tillgång till viktiga evenemang. Bakgrunden till bestämmelsen är en ökad tendens att företag köper upp sändningsrättigheter till intressanta evenemang, särskilt inom sportområdet. Detta har lett till farhågor att evenemangen till stor del kommer att sändas i krypterade betal-TV-sändningar och på så sätt kommer att vara tillgängliga endast för en begränsad del av befolkningen. Det som gör att problemet får en EG-dimension är att rättigheterna kan köpas upp av företag i andra länder än det land där den mest intresserade publiken finns. På så sätt försvåras för det sistnämnda landets myndigheter att se till att evenemangen fortfarande skall vara tillgängliga för hela befolkningen.

Enligt artikel 3a får medlemsstaterna bestämma att vissa viktiga evenemang skall vara tillgängliga för hela befolkningen. Kommissionen skall pröva om sådana åtgärder är förenliga med gemenskapsrätten. Övriga medlemsstater är då skyldiga att respektera sådana beslut.

Enligt artikel 3a.1 får varje medlemsstat vidta åtgärder som står i överensstämmelse med gemenskapsrätten för att se till att programföretag inom dess jurisdiktion inte exklusivt sänder ut vissa evenemang på sådant sätt att en betydande del av befolkningen berövas möjligheten att följa dem genom direktsändning eller tidsförskjuten sändning i fri television. De evenemang som avses skall vara sådana som medlemsstaten anser vara av stor betydelse för samhället. Medlemsstaterna får fastställa en lista över sådana evenemang och därvid också bestämma om evenemangen skall vara tillgängliga i sin helhet eller delvis och om det skall ske genom direktsändning eller tidsförskjuten sändning. Listan skall fastställas på ett sätt som är klart och överblickbart.

Enligt artikel 3a.2 skall medlemsstaterna omedelbart underrätta kommissionen om åtgärder som de har vidtagit eller kommer att vidta med stöd av artikel 3a.1. Inom tre månader från underrättelsen skall kommissionen bekräfta att åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten och meddela de andra medlemsstaterna. Kontaktkommittén skall få yttra sig. Kommissionen skall dels fortlöpande publicera åtgärderna i Europeiska gemenskapernas officiella tidning (EGT), dels minst en gång om året

offentliggöra en samlad förteckning över medlemsstaternas olika åtgärder.

Prop. 1997/98:184

I artikel 3a.3 stadgas att medlemsstaterna, med lämpliga medel inom ramen för sin lagstiftning, skall säkerställa att programföretag inom deras jurisdiktion inte utövar exklusiva rättigheter på sådant sätt att en betydande del av befolkningen i en annan medlemsstat berövas möjligheten att följa evenemang som är upptagna på den medlemsstatens lista på det sätt som den medlemsstaten har bestämt. Skyldigheten gäller i fråga om rättigheter som har förvärvats efter det att direktivet offentliggjordes.

Bestämmelsernas innebörd förtydligas i ingressen. I punkt 20 klargörs att skyldigheten för övriga medlemsstater gäller i fråga om avtal som ingås efter det att det nya direktivet offentliggjorts och som rör evenemang som äger rum efter det att direktivet skall vara genomfört i medlemsstaternas lagstiftning. Vidare framgår att förnyelse av rättighetsavtal som ingåtts före offentliggörandet av direktivet skall anses som nya avtal. Punkt 21 handlar om vad som menas med "evenemang av särskild vikt för samhället". Det skall gälla unika evenemang som är av allmänt intresse för allmänheten inom EU eller i en enskild medlemsstat eller i en viktig del av en medlemsstat och som anordnats i förväg av en arrangör som har laglig rätt att sälja rättigheterna till evenemanget. I punkt 22 anges att "fri TV" innebär sändning i en kanal, som kan vara allmän eller privat, av program som är tillgängliga för allmänheten utan extra betalning utöver de finansieringskällor som är allmänt förekommande i varje medlemsstat, t.ex. licensavgift och/eller grundanslutningsavgift i ett kabelnät.

Frågan om barn och TV-reklam skall utredas av kommissionen

Vid förhandlingarna om det nya direktivet drev Sverige frågan om mer långtgående restriktioner i fråga om TV-reklam till barn. Dessa strävanden ledde inte till någon omedelbar framgång. Kommissionen har emellertid åtagit sig att göra en studie av hur TV-reklam och köp-TV påverkar underåriga med avsikt att på nytt granska denna fråga vid nästa revidering av direktivet.

Regler för köp-TV

Det ursprungliga TV-direktivet omfattar inte direkta erbjudanden till allmänheten om försäljning, köp eller uthyrning av produkter eller tillhandahållande av tjänster mot betalning, med undantag för de regler om högsta tillåtna sändningstid för reklam som finns i artikel 18.

Det nya direktivet omfattar däremot "köp-TV", som definieras som sändning av direkta erbjudanden till allmänheten med avseende på att mot betalning tillhandahålla varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser (artikel 1 f).

Reglerna för köp-TV är i stor omfattning desamma som för TV-reklam. T.ex. gäller bestämmelserna att sändningarna skall vara lätta att känna igen (artikel 10), hur inslagen får sättas in i programmen (artikel 11), vissa allmänna krav på innehållet (artikel 12), förbud mot köp-TV

för tobaksvaror (artikel 13) och köp-TV för alkoholhaltiga drycker (artikel 15). Prop. 1997/98:184

Köp-TV för medicinska produkter skall emellertid vara förbjudet om det krävs försäljningstillstånd för dem enligt direktiv 65/65/EEG om farmaceutiska specialiteter. Vidare skall köp-TV för medicinsk behandling vara förbjudet (artikel 14.2).

Köp-TV skall uppfylla samma krav med hänsyn till minderåriga som TV-reklam. Dessutom får köp-TV inte uppmana minderåriga att ingå avtal om köp eller förhyrning av varor och tjänster (artikel 16.2).

Omfattningen av TV-reklam och köp-TV

I det ursprungliga TV-direktivet anges som en huvudregel att reklamtiden inte får överstiga 15 procent av den dagliga sändningstiden (artikel 18.1 första meningen). Reklaminslagens längd (uttrycket avser korta reklambudskap, "spot advertising") under en given entimmesperiod får inte överstiga 20 procent (artikel 18.2). Sändningstiden för reklam får emellertid ökas till 20 procent av den dagliga sändningstiden för att innefatta t.ex. reklam som innehåller direkta erbjudanden till allmänheten om försäljning, köp eller hyra av produkter eller tillhandahållande av tjänster. En förutsättning för detta är att andelen (korta) reklaminslag inte överstiger 15 procent (artikel 18.1 andra meningen). Reklam som innehåller direkta erbjudanden till allmänheten om försäljning, köp eller hyra av produkter eller tillhandahållande av tjänster får inte överstiga en timme om dagen (artikel 18.3).

EG-domstolen har i ett förhandsavgörande (mål C-320/94, C-328/94, C-329/94, C-337/94, C-338/94 och C-339/94 *Reti Televisive Italiane*, EGT 1997 nr C 74/1) slagit fast att uttrycket "reklam som innehåller direkta erbjudanden till allmänheten" skall anses ha en exemplifierande karaktär och därmed kunna omfatta andra reklamformer än direkta erbjudanden till allmänheten som är mer tidskrävande på grund av det sätt på vilket reklamen presenteras.

Reglerna för den tillåtna omfattningen av TV-reklam och köp-TV är omformulerade i det nya TV-direktivet. I artikel 18.1 anges att sändningstiden för köp-TV-inslag, reklaminslag och andra former av reklam inte får överstiga 20 procent av den dagliga sändningstiden. Sändningsblock för köp-TV omfattas emellertid inte (se artikel 18a). Sändningstiden för reklaminslag får inte överstiga 15 procent av den dagliga sändningstiden.

I artikel 18.2 föreskrivs att reklaminslag och köp-TV-inslag inte får överstiga 20 procent av sändningstiden inom en given timme mellan hela klockslag.

Enligt artikel 18.3 skall vissa slags annonser inte räknas som reklam vid tillämpning av artikel 18. Det gäller dels programföretagens annonseringar i samband med företagets egna program och produkter med programanknytning som har direkt koppling till programmen, dels meddelanden till allmänheten och välgörenhetsuppmaningar som sänds gratis.

Längre s.k. sändningsblock för köp-TV regleras i artikel 18a. I en kanal som inte uteslutande är avsedd för köp-TV skall sådana sändningsblock ha en sammanhängande varaktighet av minst 15 minuter (artikel

18a.1). Det högsta antalet sändningsblock per dag skall vara åtta och den sammanlagda sändningstiden får inte överstiga tre timmar per dag. De skall tydligt anges som sändningsblock för köp-TV med optiska och akustiska hjälpmedel (artikel 18a.2).

Prop. 1997/98:184

Direktivet gäller även för vissa specialkanaler

Artiklarna 19 och 19a i det nya TV-direktivet behandlar vissa specialkanaler, nämligen kanaler som uteslutande är avsedda för köp-TV, och kanaler som uteslutande är avsedda för egenreklam. Med uttrycket egenreklam avses reklam som programföretaget sänder för egen verksamhet.

Enligt artikel 19 skall TV-direktivet, med undantag för kapitel 3 om främjande av distribution och produktion av TV-program, tillämpas på motsvarande sätt för kanaler som uteslutande är avsedda för köp-TV. Reklam skall vara tillåten inom de begränsningar som anges i artikel 18.1 (högst 20 procent, varav högst 15 procent reklaminslag). Emellertid skall artikel 18.2 (högsta andel under en given timme) inte tillämpas i dessa fall.

Enligt artikel 19a skall kanaler som uteslutande är avsedda för egenreklam behandlas på samma sätt som kanaler som uteslutande är avsedda för köp-TV. Även artikel 18.2 skall emellertid gälla för sådana kanaler. Denna bestämmelse skall särskilt ses över av kommissionen.

Läkemedelsföretag som TV-sponsorer

Enligt TV-direktivet i dess ursprungliga lydelse får fysiska eller juridiska personer vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av produkter eller tillhandahållande av tjänster för vilka reklam är förbjuden enligt artikel 13 eller 14 inte heller sponsra TV-program (artikel 17.2). Bestämmelsen träffar tobaksföretag och läkemedelsföretag samt företag som tillhandahåller medicinsk behandling.

I det nya direktivet har bestämmelsen mjukats upp när det gäller de sistnämnda företagen. Företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror får inte heller fortsättningsvis sponsra TV-program (artikel 17.2). Om företag vars verksamhet inbegriper tillverkning eller försäljning av medicinska produkter eller medicinsk behandling sponsrar TV-program får denna sponsring endast främja företagets namn eller anseende, men inte särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat under vars jurisdiktion programföretaget hör (artikel 17.3).

Skydd för underåriga

I det ursprungliga direktivet innehåller artikel 22 i kapitel 5 bestämmelser som riktas mot program som kan skada "den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen" hos underåriga. Program som "allvarligt" kan skada denna utveckling, särskilt sådana som innehåller pornografi eller meningslöst våld, får inte sändas alls. Andra program som kan bedömas

som skadliga får inte sändas såvida inte det kan anses säkert att underåriga inom sändningsområdet inte kan ta del av sändningarna, på grund av den valda sändningstiden eller genom tekniska åtgärder (artikel 22 första stycket). Artikel 22 innehåller också ett förbud mot att sända program som kan orsaka hat på grund av ras, kön, religion eller nationalitet (artikel 22 andra stycket).

I det nya direktivet har kapitel 5 fått en ny lydelse, "skydd av underåriga och allmän ordning". Artikel 22 delas upp i två, artikel 22 och artikel 22a, och en ny artikel 22b tillkommer.

Den nya artikel 22 innehåller reglerna om skydd av underåriga. Den är indelad i tre punkter. Artikel 22.1 innehåller det tidigare förbudet mot program som kan allvarligt skada den fysiska, mentala och moraliska utvecklingen hos underåriga. I artikel 22.2 återfinns bestämmelsen att program som kan bedömas som endast skadliga, inte får sändas utom om det kan anses säkert att underåriga normalt inte hör eller ser sändningarna.

Artikel 22.3 är ny. Där föreskrivs att program som kan bedömas som skadliga skall, om de sänds i okodad form, föregås av en akustisk varning eller markeras med en visuell symbol under hela sändningstiden.

Artikel 22a innehåller samma förbud mot program som kan orsaka rashat m.m. som finns i artikel 22 andra stycket i 1989 års direktiv.

Den nya artikel 22b innehåller uppmaningar till kommissionen. Enligt artikel 22b.1 skall kommissionen i den rapport som regelbundet skall avges om tillämpningen av direktivet fästa särskild vikt vid tillämpningen av bestämmelserna i kapitel 5. I artikel 22b.2 uppdras åt kommissionen att tillsammans med de berörda myndigheterna i medlemsstaterna undersöka möjliga fördelar och nackdelar med att genomföra ytterligare åtgärder i syfte att underlätta föräldrars eller vårdnadshavares kontroll över vilka program minderåriga får se.

Bestämmelserna i kapitel 5 har en särställning genom att det endast är i samband med överträdelser av dessa bestämmelser som en medlemsstat har rätt att ingripa mot TV-sändningar från andra medlemsstater.

Reglerna om detta fanns i det ursprungliga direktivet i artikel 2.2. Enligt denna skall medlemsstaterna säkerställa fri mottagning och får inte begränsa återutsändning på sina territorier av TV-sändningar från andra medlemsstater av skäl som omfattas av direktivet. Under vissa förhållanden får emellertid en medlemsstat interimistiskt inställa återutsändning. För att detta skall få ske måste det under de senaste tolv månaderna ha skett upprepade allvarliga överträdelser av artikel 22. Vidare skall medlemsstaten ha underrättat kommissionen och det berörda programföretaget om sin avsikt att inställa återutsändning om nya överträdelser inträffar. Samråd med den sändande staten och kommissionen skall inte heller ha resulterat i en uppgörelse i godo inom femton dagar efter underrättelsen och den angivna överträdelsen skall fortsätta. Kommissionen skall pröva om åtgärderna för att hindra återutsändning är förenliga med gemenskapsrätten och kan i annat fall anmoda den berörda medlemsstaten att upphöra med åtgärderna.

I det nya direktivet finns bestämmelserna i en ny artikel 2a, men sakligt sker endast mindre förändringar. Medlemsstaterna har rätt att tillfälligt göra undantag från skyldigheten att säkerställa fri mottagning och inte

begränsa vidaresändning vid upprepade grova överträdelser inom en tolv månaders period av artiklarna 22.1 och 22.2 och eller artikel 22a, dvs. reglerna om skydd av minderåriga resp. förbud mot program som kan orsaka rashat m.m. Bestämmelserna om underrättelse och samråd är oförändrade. Kommissionen skall inom högst två månader besluta om åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Om kommissionen beslutar att så inte är fallet måste medlemsstaten skyndsamt upphöra med åtgärderna.

Frågan om "programfiltrering" skall utredas av kommissionen

Som nämndes i det föregående innebär artikel 22b.2 i det nya direktivet att kommissionen tillsammans med de berörda myndigheterna i medlemsstaterna skall undersöka möjliga fördelar och nackdelar med att genomföra ytterligare åtgärder i syfte att underlätta föräldrars eller vårdnadshavares kontroll över vilka program minderåriga får se.

Bakgrunden till bestämmelsen är förslag från Europaparlamentet om att det i direktivet skall tas in regler om att alla program skall kodas med avseende på skadlighet för minderåriga och att alla TV-mottagare som marknadsförs inom EG skall vara försedda med en teknisk anordning som gör det möjligt att filtrera bort program.

Den tekniska anordning som avses är det s.k. V-chip, som föreslogs i Kanada i början av 1990-talet, eller någon liknande anordning. Uttrycket "V-chip", eller varumärkesnamnet "the Vyou Control Chip", syftar på en modul som kan byggas in i en TV-mottagare och programmeras för att blockera vissa program som den känner igen genom särskilda koder som sänds ut tillsammans med TV-sändningen. Avsikten med anordningen är att föräldrar och andra skall kunna "filtrera bort" program som de anser att barnen inte bör få se.

Det närmare innehållet i det uppdrag som ges till kommissionen anges också i artikel 22b.2. Undersökningen kan bl.a. omfatta det önskvärda av att det ställs krav på att nya TV-apparater har sådan teknisk utrustning att föräldrar eller vårdnadshavare kan spärra vissa program och att upprätta lämpliga bedömningsmetoder. Ett förslag till lagstiftning eller andra åtgärder skall om så är nödvändigt kunna läggas fram före den tidsfrist som anges i artikel 26, dvs. den 31 december 2000.

Mindre ändringar av rätten till genmäle

Enligt det ursprungliga direktivet skall den som fått sina legitima intressen, särskilt sitt goda namn och rykte, skadat genom påståenden om felaktiga fakta i ett TV-program, ha rätt till genmäle eller motsvarande. Tvister om rätten till genmäle eller motsvarande skall kunna bli föremål för rättslig prövning (artikel 23).

I det nya direktivet görs ingen annan ändring än att det ytterligare understryks att medlemsstaterna skall säkerställa att det faktiska utövandet av rätten till genmäle eller liknande inte hindras av orimliga regler eller villkor. Genmälet skall sändas inom rimlig tid efter det att begäran inlämnats samt vid lämplig tidpunkt och på ett lämpligt sätt med hänsyn till

En kontaktkommitté skall följa tillämpningen

En nyhet i det nya direktivet är att en kontaktkommitté inrättas för att följa tillämpningen av direktivet. Bestämmelserna om kontaktkommittén finns i artikel 23a.

Kontaktkommittén skall bestå av företrädare för de berörda myndigheterna i medlemsstaterna och ha en företrädare för kommissionen som ordförande.

4.2 Radio- och TV-lagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: Den som sänder TV-program och som är etablerad i Sverige enligt definitionen i artikel 2.3 i TV-direktivet skall höra under svensk jurisdiktion. Är den som sänder TV-program inte etablerad i Sverige skall svensk jurisdiktion ändå gälla om den som sänder använder sig av en frekvens som är upplåten i Sverige eller en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller en satellitupplänk som är belägen i Sverige. Detta gäller dock inte om någon annan EES-stat skall ansvara för sändningen enligt motsvarande kriterier. Där jurisdiktionsfrågan inte kan avgöras med stöd av etableringskriteriet eller med hjälp av de tekniska kriterier som nyss nämnts, bedöms jurisdiktionen med hjälp av bestämmelsen om etablering i artikel 52 och följande i EG-fördraget. Har den som sänder TV-program och som varit etablerad i Sverige etablerat sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå den svenska lagstiftningen och riktar verksamheten sig huvudsakligen till Sverige, skall den som sänder likväl anses stå under svensk jurisdiktion.

Promemorians förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har ingen erinran mot förslaget. Flera remissinstanser bl.a. *Justitiekanslern*, *Länsrätten i Stockholm*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Radio och TV-verket*, *Granskningsnämnden för radio och TV*, samt *Canal+ Television AB* anser dock att etableringskriteriet bör definieras i lagtexten. Kammarrätten i Stockholm, Radio och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV anser dessutom att bestämmelsen om kringgående av lagstiftningen är något oklar och bör förtydligas så att det framgår att den gäller ett programföretag som varit etablerat i Sverige.

Allmänt

Radio- och TV-lagen (1996:844) omfattar, liksom TV-direktivet, såväl marksändningar som trådsändningar (kabelsändningar) och satellitsändningar. Sändningarna skall vara riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel (1 kap. 1 §).

Kabelsändningar

Beträffande kabelsändningar utgår lagen från yttrandefrihetsgrundlagens princip om etableringsfrihet. Det innebär att den som äger eller på annat sätt förfogar över ett kabelnät eller vissa kanaler i ett kabelnät utan särskilt tillstånd får bedriva vidareändning av t.ex. satellitprogram eller sända egensändningar. Det finns inte heller något hinder för en utlänning att bedriva kabelsändning. Det råder med andra ord etableringsfrihet för såväl svenska som utländska programföretag. I 1 kap. 2 § radio- och TV-lagen finns vissa begränsningar för lagens tillämplighet på trådsändningar. Trådnät som omfattar 100 bostäder eller färre faller utanför lagen. Skyldigheten för innehavare av kabelnät att se till att de boende har möjlighet att ta emot vissa program, den s.k. must carry-principen, gäller dock för sändningar som når fler än tio bostäder.

Satellitsändningar

Lagen omfattar, som tidigare sagts, satellitsändningar för mottagning av allmänheten. Med detta avses att sändningar från satelliten skall vara avsedda att tas emot av allmänheten antingen direkt eller efter samtidig och oförändrad återutsändning s.k. vidareändning (prop. 1992/93:75 s. 24 och 47). Radio- och TV-lagen är tillämplig om sändningen kan tas emot i ett land som är bundet av EES-avtalet samt om den som bedriver sändningsverksamheten har sitt hemvist i Sverige (1 kap. 4 §). Med hemvist avses detsamma som enligt 10 kap. rättegångsbalken (prop. 1995/96:160 s. 157). Radio- och TV-lagen är däremot inte tillämplig om programföretaget har sitt hemvist i något annat EES-land. Om programföretaget inte har sitt hemvist i något EES-land, ansvarar Sverige för sändningen om sändningen till satellit sker från en sändare här i landet, eller sändningen från satellit sker med användning av satellitkapacitet som svensk fysisk eller juridisk person förfogar över. Bestämmelsen grundar sig på 1989 års TV-direktiv i dess ursprungliga lydelse.

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV

Granskningsnämnden för radio och TV har i ett beslut den 1 december 1997 funnit att radio- och TV-lagens bestämmelser om jurisdiktion strider mot EG-rätten. Beslutet gällde ett lokalt reklamslag i TV3 som förekom i Kabelvisions kabelnät i Katrineholm. Granskningsnämnden

ansåg att TV3 var den som sändt den lokala reklamen. Vidare konstaterade nämnden, som den tidigare gjort, att TV3 är etablerat i en annan stat än Sverige, varför sändningar över satellit eller återutsändningar av dessa sändningar genom kabel i Sverige inte faller under svensk jurisdiktion. Nämnden ansåg dock att den aktuella sändningen inte var att betrakta som en återutsändning utan som en ursprunglig sändning av TV-program genom tråd. Enligt ordalydelsen i 1 kap. 2 § radio- och TV-lagen faller sändningen därför under svensk jurisdiktion. Men eftersom TV3 inte är etablerat i Sverige skulle en tillämpning av radio- och TV-lagens bestämmelser på TV3:s sändningar genom tråd stå i strid med TV-direktivets jurisdiktionsbestämmelse, såsom den kommit att utvecklas och preciseras genom EG-domstolens rättspraxis. Mot bakgrund härav ansåg Granskningsnämnden att radio- och TV-lagen inte var tillämplig.

Skälen för regeringens förslag

Enligt artikel 2.1 i det ursprungliga TV-direktivet skall varje medlemsstat säkerställa att alla TV-sändningar som sänds av bl.a. programföretag inom dess jurisdiktion överensstämmer med den lagstiftning som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i denna medlemsstat. Genom EG-domstolens rättspraxis har innebörden av denna bestämmelse utvecklats och preciserats. Det står numera klart att artikeln skall tolkas så att ett programföretag faller inom den medlemsstats jurisdiktion där det är etablerat. I ingressen till det nya TV-direktivet har detta kommit till uttryck i punkt 10 där följande anges "Tillämpningen av direktiv 89/552/EEG har visat att det är nödvändigt att klargöra begreppet jurisdiktion när det tillämpas specifikt på den audiovisuella sektorn. Med hänsyn till rättspraxis från Europeiska gemenskapernas domstol bör etableringskriteriet vara huvudkriteriet för att fastställa en enskild medlemsstats jurisdiktion."

Som närmare framgår av avsnitt 4.1 har TV-direktivets bestämmelse om ansvarigt land förtydligats. Detta gäller oavsett vilken sändningsteknik som använts. Syftet är att genom ett uttömmande förfarande bestämma att "en och endast en medlemsstat" skall anses ansvarig för ett programföretags sändningar (punkt 13 i ingressen). Liksom tidigare är den stat inom vars jurisdiktion företaget hör ansvarig. Jurisdiktionen bestäms i sin tur av tre kriterier.

Etableringskriteriet enligt artikel 2.3 TV-direktivet

I första hand är den stat i vilken programföretaget är etablerat ansvarigt. Etableringen bestäms i sin tur av vissa kriterier som anges i direktivet (artikel 2.3). Kriterierna är rangordnade i viss ordning.

1) Om programföretaget har sitt huvudkontor i en medlemsstat och redaktionella beslut om programsammansättning fattas i den medlemsstaten skall programföretaget anses vara etablerat där.

2) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan redaktionella beslut om programsammansättning fattas i en annan medlemsstat

– skall programföretaget anses vara etablerat i den medlemsstat där en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam;

– om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i båda staterna skall programföretaget bedömas som om det vore etablerat i den medlemsstat där det har sitt huvudkontor;

– om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten inte är verksam i någon av medlemsstaterna, skall programföretaget bedömas vara etablerat i den medlemsstat där det först började sända i enlighet med den medlemsstatens rättssystem, under förutsättning att det upprätthåller en varaktig och verklig anknytning till ekonomin i den medlemsstaten.

3) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan beslut om programsammansättningen fattas i ett tredje land, eller vice versa, skall programföretaget anses vara etablerat i den berörda medlemsstaten under förutsättning att en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i den medlemsstaten.

Tekniska kriterier

Är den som bedriver sändningsverksamhet varken etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat enligt etableringskriteriet, går man i andra hand vidare till de tre tekniska kriterierna - frekvens, satellitkapacitet och satellitupplänk (artikel 2.4). Dessa kriterier är i sin tur också rangordnade. Först skall en prövning ske om den som bedriver sändningsverksamhet använder sig av en frekvens som har upplåtits här i Sverige. Om så är fallet, är programföretaget ansvarigt i Sverige. Om den som bedriver sändningsverksamhet varken använder sig av en frekvens som har upplåtits här i Sverige eller i någon annan EES-stat men använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige, är programföretaget ansvarigt i Sverige. Detsamma gäller om programföretaget varken använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller någon annan EES-stat men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige.

Etableringskriteriet enligt artikel 52 m.fl. i EG-fördraget

Går det varken att med hjälp av etableringskriteriet så som det definieras i artikel 2.3 i TV-direktivet eller med hjälp av de tre tekniska kriterierna bestämma vilket land som är ansvarigt, får bestämmelserna om etablering i artikel 52 och följande i EG-fördraget i sista hand avgöra vilket land som har jurisdiktion.

Kringgående av lagstiftningen

I det nya direktivets ingress, punkt 14, görs en tolkning av EG-domstolens fasta rättspraxis såvitt avser programföretag som etablerar sig i en medlemsstat i syfte att kringgå lagstiftningen i en annan och som dess-

utom riktar verksamheten till denna senare stat. Den medlemsstat vars lagstiftning kringgåts kan i sådana fall behålla rätten att vidta åtgärder mot programföretaget, trots att det alltså inte är etablerat i den medlemsstaten. För svenskt vidkommande innebär detta att om ett programföretag etablerar sig i ett annat medlemsland i syfte att kringgå t.ex. den svenska reklamlagstiftningen och programföretagets verksamhet riktar sig huvudsakligen till Sverige, skall programföretaget likväl anses vara etablerat i Sverige och stå under svensk jurisdiktion. Som några remissinstanser har påpekat bör bestämmelsen syfta på programföretag som har varit etablerade i Sverige och som sedan etablerar sig i en annan medlemsstat.

Slutsats

Bestämmelserna om lagens tillämplighet bör enligt regeringens mening rikta sig till samtliga programföretag, oavsett vilken teknik som används vid sändningen.

Radio- och TV-lagen bör enligt regeringens uppfattning förtydligas i enlighet med vad som nu sagts. Som flera remissinstanser påpekat bör dock etableringskriteriet enligt TV-direktivet definieras i lagtexten. Detta bör ske genom en hänvisning till definitionen i artikel 2.3 i det nya TV-direktivet.

4.3 Allmänhetens tillgång till viktiga evenemang

4.3.1 Inledning

En av de största förändringarna av TV-direktivet är bestämmelsen om allmänhetens tillgång till vissa viktiga evenemang (artikel 3a). Den tillkom vid Europaparlamentets behandling av ministerrådets gemensamma ståndpunkt men har sedan dess omarbetats. Bl.a. omfattar den inte längre enbart sportevenemang utan alla typer av evenemang.

I korthet innebär bestämmelsen följande. Ett svenskt programföretag som har förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett evenemang som har förklarats vara av särskild vikt för allmänheten i en viss EES-stat får inte beröva allmänheten möjligheten att se evenemanget i fri TV, dvs. utan extra betalning. Av bestämmelsen i TV-direktivet följer endast att programföretaget inte får utöva sin exklusiva rättighet på ett sådant sätt att allmänheten berövas möjligheten att se programmet. Däremot sägs det inte någonting om vad programföretaget skall göra för att uppnå detta resultat.

I de riktlinjer för tillämpningen av artikel 3a som har diskuterats i kontaktkommittén anges följande. En möjlig väg är att programföretaget själv sänder evenemanget till allmänheten i fri TV på det sätt som närmare har angetts i Europeiska gemenskapernas officiella tidning (EGT). Ett annat handlingsalternativ är att programföretaget överlåter eller upplåter sändningsrätten till något annat programföretag. Ännu en möjlighet är att programföretaget avstår från sin exklusiva rättighet, varigenom den

som har rätten att sända evenemanget kan upplåta denna till andra programföretag. Väljer programföretaget inget av dessa alternativ men avstår det från att sända evenemanget är företaget fritt från ansvar, trots att allmänheten därigenom berövats möjligheten att se evenemanget (se närmare avsnitt 4.3.3).

Bestämmelsen gäller för rättighetsförvärv som skett efter offentliggörandet av det nya direktivet, dvs. efter den 30 juli 1997.

Bestämmelsen består av tre delar.

– Medlemsstaten får, men behöver inte, bestämma att vissa viktiga evenemang skall vara tillgängliga för en väsentlig del av befolkningen i den staten. En lista skall i så fall upprättas över evenemangen.

– Kommissionen skall, efter att ha hört kontaktkommittén, bedöma om listan samt vissa andra åtgärder överensstämmer med EG-rätten. I så fall skall listan publiceras i EGT-tidningen.

– Medlemsstaterna skall se till att programföretag under dess jurisdiktion respekterar listorna.

4.3.2 Bestämmelsens förhållande till yttrandefrihetsgrundlagen och äganderättsskyddet enligt regeringsformen

Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) reglerar skyddet för yttrandefriheten i ljudradio, television, filmer, videogram, ljudupptagningar och vissa liknande medier.

Varje svensk medborgare och svensk juridisk person har enligt 3 kap. 1 § YGL rätt att sända radioprogram (program i ljudradio och television samt innehållet i vissa andra sändningar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor) genom tråd. Här råder alltså etableringsfrihet, vilket innebär att något krav på tillstånd för att sända radioprogram till allmänheten inte får ställas. Av andra stycket samma paragraf framgår dock att vissa föreskrifter kan meddelas i lag, bl.a. om skyldighet för nätt innehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av en tillgång till allsidiga upplysningar.

Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får enligt 3 kap. 2 § YGL regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. För dessa sändningar råder således inte en motsvarande etableringsfrihet. Detta har motiverats av det begränsade sändningsutrymme som finns för etersändningar och med att det är nödvändigt med någon form av kontroll över hur radiofrekvensspektrum tas i anspråk.

I fråga om begränsningarna i sändningsrätten gäller vad som föreskrivs i regeringsformen om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter (3 kap. 3 § YGL). Detta får betydelse för sådana föreskrifter som syftar till att reglera villkoren för trådsändningar - förutsatt att de innebär begränsningar i sändningsrätten - och för föreskrifter om tillstånd och villkor för eterburna sändningar, men däremot inte för sådana ordningsföreskrifter som avses i 2 kap. 13 § tredje stycket regeringsformen (prop. 1990/91:64 Yttrandefrihetsgrundlag m.m. s. 117).

Om ett svenskt programföretag förvärvar en exklusiv sändningsrättighet till ett evenemang som har tagits upp på en medlemsstats lista, får företaget enligt artikel 3a i TV-direktivet inte beröva en väsentlig del av den statens befolkning möjligheten att se evenemanget på det sätt som anges i listan (helt eller delvis i direktsändning eller via tidsförskjuten sändning). Frågan är nu om artikeln är förenlig med de redovisade reglerna i yttrandefrihetsgrundlagen.

Direktivet innehåller inga särskilda riktlinjer om hur programföretagen skall gå till väga för att uppnå det resultat som föreskrivs i artikel 3a. Det innehåller inte heller några regler om vilka åtgärder som från det allmännas sidas skall vidtas när någon handlar i strid med direktivet, eller vilka sanktioner staterna skall införa för att säkerställa efterlevnaden av det. Av de tidigare redovisade riktlinjerna för hur artikeln skall tolkas (se föregående avsnitt) kan emellertid till att börja med utläsas att något särskilt tillståndsförfarande inte krävs. Inte heller krävs det en sanktion som innebär förbud mot fortsatta sändningar. I avsnitt 4.3.5 föreslås att efterlevnaden skall säkras genom att den som bryter mot bestämmelsen om utnyttjande av exklusiva sändningsrättigheter skall kunna drabbas av en särskild avgift.

Av det anförda framgår att artikel 3a i direktivet inte reglerar rätten i och för sig att sända de aktuella evenemangen, inte heller reglerar den innehållet i sändningarna. Artikeln reglerar endast sättet för sändningarnas genomförande. Den sändningsrätt (etableringsfrihet) som enligt yttrandefrihetsgrundlagen gäller för sändningar av radioprogram genom tråd kan därför enligt regeringens uppfattning inte anses ligga i vägen för ett genomförande av TV-direktivet i denna del, jfr bet. Värna yttrandefriheten (SOU 1983:70) s.113 och prop. 1990/91:64 s. 117. Inte heller när det gäller etersändningar utgör yttrandefrihetsgrundlagen enligt regeringens mening något hinder mot genomförandet.

Lagrådet har beträffande äganderättsskyddet påpekat att det för europarätten finns gemensamma principer i första tilläggsprotokollet till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Konventionens principer tillämpas också av EG-domstolen. Äganderättsskyddet enligt 2 kap. 18 § regeringsformen kan inte enligt Lagrådet anses vara så unikt att vi inte lika gärna kan godta skyddet enligt Europakonventionen. Det kan inte heller enligt Lagrådet antas att en prövning enligt Europakonventionen skulle leda till att en avvägning som gjorts med tillämpning av EG-direktivets principer inte skulle godtas av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna eller av EG-domstolen. Regeringen delar Lagrådets bedömning.

4.3.3 Allmänhetens tillgång till viktiga evenemang bör kunna säkerställas

Regeringens förslag: Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska gemenskapernas officiella tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat får den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända från det evenemanget till den staten inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utesluts från möjligheten att se evenemanget i fri TV på det sätt som närmare anges i underrättelsen. Om någon för att uppfylla sina skyldigheter erbjuder någon annan att sända evenemanget i TV skall det ske på skäliga villkor.

Det införs en bestämmelse som gör det möjligt att upprätta en lista över svenska skyddade evenemang. Den som sänder TV-program inom svensk jurisdiktion och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället skall inte få utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utesluts från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som kan komma i fråga är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige. Regeringen bestämmer vilka evenemang bestämmelsen skall gälla för.

Promemorians förslag: Regeringen anser inte att Sverige för närvarande bör upprätta en svensk lista. En svensk lista bör kunna omfatta alla typer av evenemang och inte bara sportevenemang. I övrigt stämmer promemorians förslag överens med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Sveriges Riksidrottsförbund*, *Svenska fotbollförbundet*, *Svenska ishockeyförbundet*, *Sveriges olympiska kommitté*, *Radio- och TV-verket* och *TV4 AB* är kritiska till förslaget om reglering av vissa viktiga evenemang som skall vara tillgängliga för en väsentlig del av befolkningen i Sverige och att Sverige skall upprätta en lista över dessa evenemang. Dessutom har flera remissinstanser ifrågasatt varför den svenska listan endast omfattar sportevenemang och inte t.ex. kulturella evenemang. *Sveriges Radio AB* anser att även radiosändningar skall omfattas av förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den nya bestämmelsen i TV-direktivet innebär att Sverige är skyldigt att införa lagstiftning som gör det möjligt att säkerställa att TV-företag inom svensk jurisdiktion, som förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett evenemang som är av särskild vikt för samhället i en annan medlemsstat, inte får utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utesluts från möjligheten att se evenemanget i fri TV. Genom EES-av-

talet utsträcks skyldigheten till att även omfatta EES-staterna. Därför bör det tas in en bestämmelse i radio- och TV-lagen som innebär att svenska programföretag skall respektera att vissa evenemang är av särskild vikt för samhället i andra EES-stater.

För att säkerställa att programföretag inom svensk jurisdiktion och programföretag i andra stater som är bundna av EES-avtalet inte uteslänger en väsentlig del av allmänheten i Sverige från möjligheten att se evenemanget i fri TV får Sverige enligt TV-direktivet upprätta en lista över de evenemang, nationella eller icke-nationella, som Sverige anser vara av särskild vikt för samhället. Det finns dock ingen skyldighet enligt direktivet för Sverige att ha en egen lista.

I promemorian föreslås att det i radio och TV-lagen tas in en bestämmelse som möjliggör införandet av en svensk lista och att Sverige bör använda sig av möjligheten att skydda vissa evenemang som är av särskild vikt för den svenska samhället. Regeringen föreslår nu, i likhet med promemorian, att det bör införas en bestämmelse som möjliggör att en lista kan upprättas. Regeringen anser dock att det för närvarande saknas behov av en svensk lista.

Den kraftiga prisstegring på TV-rättigheter som ägt rum under senare år, särskilt inom sportområdet, kan förväntas fortsätta i och med att nya former av betal-TV utvecklas. Inom en nära framtid kan vi räkna med en mer allmän introduktion av "pay per view"-TV, där tittaren betalar för att få se ett visst evenemang. Det finns en risk för att prisstegringarna leder till att det inte längre blir möjligt för TV-företag som finansierar verksamheten med TV-avgifter eller reklam att sända de viktigaste evenemangen och att det därmed endast blir de personer som abonnerar på betal-TV som får möjlighet att följa evenemangen i TV. Om en svensk lista över skyddade evenemang införs skapas en garanti för att de viktigaste nationella och internationella evenemangen inte kan sändas exklusivt i betal-TV utan också blir tillgängliga i allmän televisionen. På så sätt tillgodoses intresset hos en bred allmänhet som inte anser det värt att abonnera på särskilda sportkanaler men som ändå vill ha möjlighet att kunna följa de riktigt stora evenemangen i TV. Genom att ett svenskt beslut måste respekteras även av andra medlemsstater kommer det att bli effektivt även om det är ett programföretag i ett annat EES-land som har förvärvat sändningsrättigheterna.

För att det skall vara möjligt att införa en svensk lista krävs det ändringar i radio- och TV-lagen.

Flera remissinstanser, bl.a. inom idrottsrörelsen, har ifrågasatt behovet av en svensk lista på den grunden att allmänheten i Sverige får se sportevenemang i TV på det sätt som bestämmelsen i TV-direktivet är avsedd att säkerställa. Enligt Riksidrottsförbundet har endast ishockey-VM undanhållits en väsentlig del av allmänheten i Sverige på ett sådant sätt att det skulle strida mot förslaget. Allmänheten har dock haft tillgång till sändningen efter en kortare tidsförskjutning. Övriga evenemang som eventuellt skulle uppföras på en svensk lista har enligt Riksidrottsförbundet hittills alltid tillhandahållits på sätt som den föreslagna bestämmelsen avser att säkerställa. Enligt Svenska ishockeyförbundet har förbundets TV-rättigheter avseende landslagsishockey för de närmaste fyra åren upplåtits till Sveriges Television och TV4. Den svenska elitserien har

sålts till ett tyskt företag som sålt vidare rättigheterna till bl.a. TV4. Det internationella ishockeyförbundet äger TV-rättigheterna till ishockey-VM. Dessa har överlåtits till ett schweiziskt företag som i sin tur upplåtit de svenska rättigheterna till TV3. Sveriges olympiska kommitté har påpekat att sändningsrätten för olympiska spel ägs av den Internationella olympiska kommittén, som i sin policy frivilligt tillämpar ett krav på största befolkningstäckning. Sålunda utgör olympiska spel enligt Sveriges olympiska kommitté inget skäl för en lagregel.

Regeringen, som saknar anledning att ifrågasätta dessa uppgifter, konstaterar att det finns få exempel på sportevenemang som har undanhållits allmänheten i Sverige. För flera av de sportevenemang, som skulle vara aktuella att föra upp på en svensk lista, är rättigheterna redan upplåtna för flera år framöver och till programföretag som kan sända evenemangen till en väsentlig del av allmänheten i Sverige. Mot denna bakgrund anser regeringen inte att det för närvarande finns behov att upprätta en lista över skyddade sportevenemang. Som framgår av detta avsnitt föreslås att en svensk lista bör kunna omfatta andra typer av evenemang än sportevenemang. Regeringen anser inte heller att det för närvarande finns något behov att upprätta en lista över sådana evenemang.

Det är emellertid svårt att bedöma den framtida utvecklingen inom detta område. Regeringen avser att noga följa utvecklingen och är beredd att upprätta en lista om förutsättningarna skulle ändras och ett behov av en lista skulle uppstå. Det är då viktigt att det finns en lagstiftning i beredskap. Regeringen anser därför att det finns skäl att införa en lagstiftning som möjliggör införandet av en svensk lista för att skydda vissa evenemang. Lagstiftningen bör, på samma sätt som TV-direktivet, endast omfatta TV-sändningar och inte radiosändningar.

Evenemang på andra länders listor

Som framgår av redogörelsen för artikel 3a är en förutsättning för att TV-företag skall vara skyldiga att respektera andra medlemsstaters skyddade evenemang att Kommissionen har förklarat att åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Enligt de tidigare nämnda riktlinjerna skall evenemangen, efter det att Kommissionen har fullgjort sin prövning, publiceras i EG-tidningen. Det är därför lämpligt att skyldigheten för TV-företag inom svensk jurisdiktion att inte utnyttja ensamrätt att sända sådana evenemang i strid mot andra EES-staters bestämmelser knyts till att sådan publicering har skett. Någon ytterligare prövning av den berörda medlemsstatens åtgärder behöver alltså inte ske i Sverige.

En svensk lista

När det däremot gäller vilka evenemang som skall kunna föras upp på en svensk lista, och vilka skyldigheter som skall gälla för TV-företag som har förvärvat ensamrätten att sända sådana evenemang, måste ett antal olika frågor besvaras.

I promemorian föreslås att en svensk lista bör omfatta endast sportevenemang. Flera remissinstanser, bl.a. *Länsrätten i Stockholm*, *Konsu-*

mentverket, Svenska ishockeyförbundet, Svenska fotbollförbundet och Sveriges konsumentråd har invänt mot detta och anser att den svenska listan inte bara bör avse sportevenemang utan att det kan finnas andra evenemang, t.ex. av kulturellt slag som även bör skyddas.

Även om artikel 3a har sin utgångspunkt i evenemang inom sportområdet så gäller den alla typer av evenemang. Regeringen instämmer i remissinstansernas synpunkter och anser att det inte finns skäl att införa en bestämmelse som förhindrar att den tillämpas på andra evenemang än sportevenemang t.ex. sådana som kan vara av kulturell betydelse. Regeringen föreslår därför att det tas in en bestämmelse i radio- och TV-lagen om att evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället skall respekteras av svenska programföretag.

Evenemang av särskild vikt för det svenska samhället

Frågan är vilka evenemang som får sättas upp på den svenska listan. Evenemanget skall enligt direktivet vara av särskild vikt för samhället (artikel 3a.1). I ingressen förklaras innebörden av detta genom ett antal kriterier samt genom en exemplifiering. Det skall vara fråga om unika evenemang som är av allmänt intresse inom EU eller i en viss medlemsstat eller i en viktig del av en viss medlemsstat och anordnas i förväg av en arrangör som lagligen får sälja rättigheterna vidare (punkt 21). Som exempel anges olympiska spel samt världsmästerskap och europamästerskap i fotboll (punkt 18). EG-kommissionen har för avsikt att utarbeta riktlinjer i frågan. Enligt vad som framkom vid kontaktkommitténs möte den 16 oktober 1997 bör, enligt kommissionen, minst två av följande fyra kriterier vara uppfyllda för att ett evenemang skall kunna godkännas som så viktigt för allmänheten att det skall få publiceras i EGT.

1. Evenemanget och dess resultat har en särskild allmän genklang i den aktuella medlemsstaten och inte enbart för dem som vanligtvis följer sporten eller aktiviteten i fråga.

2. Evenemanget har en allmänt erkänd specifik kulturell betydelse för invånarna i den aktuella medlemsstaten, i synnerhet som en katalysator för invånarnas kulturella identitet.

3. Det nationella laget medverkar i en större internationell idrottsturnering.

4. Evenemanget har av tradition sänts i TV utan extra kostnad och har dragit en stor TV-publik i medlemsstaten i fråga.

Det enda medlemsland som hittills vidtagit åtgärder med det nya TV-direktivet som förebild är Danmark. Den 29 oktober 1997 föreslog kulturministern att följande evenemang skulle tas upp på Danmarks lista.

1. OS, sommar- och vinterspelen.
2. VM och EM i fotboll (män). Samtliga matcher med danskt deltagande samt semifinaler och finaler.
3. VM och EM i handboll (män och kvinnor). Samtliga matcher med danskt deltagande samt semifinaler och finaler.
4. Danmarks kvalifikationsmatcher för VM och EM i fotboll (män).
5. Danmarks kvalifikationsmatcher för VM och EM i handboll (kvinnor).

I det danska lagförslaget sägs dessutom att sporten i fråga måste ha en central position i dansk sportkultur vilket bl.a. betyder att evenemanget inte får vara beroende av framgången hos en enskild dansk sportstjärna (Lovforslag nr L 50. Fremsat den 29 oktober 1997 af kulturministeren).

Innebörden av riktlinjerna är att listan skall vara av begränsad omfattning och att den kan ändras. I artikel 3a.1 anges även att listan på ett klart och öppet sätt skall ange vilka evenemang som avses.

Av listan skall även framgå om evenemangen skall vara tillgängliga helt eller delvis via direktsändning eller, när det är nödvändigt eller lämpligt på grundval av objektiva orsaker i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning (artikel 3a.1). Intresset av att se stora sportevenemang och vissa andra evenemang är kopplat till att publiken inte känner till resultatet. Därför uppfylls syftet med bestämmelsen bäst om evenemangen sänds direkt, dvs. samtidigt som de inträffar. Även många andra evenemang gör sig bäst i direktsändning. I vissa sammanhang kan det dock vara mer naturligt att sända evenemang med en viss tidsförskjutning. Det gäller t.ex. om evenemangen äger rum i en annan tidszon, t.ex. då det är natt i Sverige eller om flera händelser pågår samtidigt, vilket är fallet med t.ex. olympiska spel. Även hänsyn till andra TV-program, t.ex. nyheter eller barnprogram som sänds på fasta tider, kan motivera en viss tidsförskjutning. Som en huvudregel bör emellertid sändningen ske inom ett dygn efter det att evenemanget ägde rum.

Utgångspunkten bör vara att de evenemang som finns upptagna på listan skall kunna sändas i sin helhet. Detta är mest förenligt med bestämmelsens syfte att säkerställa tillgång för en stor allmänhet till de viktiga evenemangen i TV.

Regeringen bör fastställa listan

Det ligger i sakens natur att en eventuell svensk lista över skyddade evenemang inte kan fastställas en gång för alla. Intresset för olika evenemang kan ändras. Nya kan tillkomma och andra falla ifrån. Det är därför enligt regeringens uppfattning inte lämpligt att de skyddade evenemangen anges i lag. *Radio- och TV-verket* har ifrågasatt om inte listan bör ha lagform och om det är möjligt att ange listan i regeringens verkställighetsföreskrifter. Regeringen kan utan riksdagens bemyndigande besluta om föreskrifter om verkställighet av lag, 8 kap. 13 § första stycket 1 regeringsformen. Regeringens rätt att komplettera lagar genom verkställighetsföreskrifter omfattar alla slag av lagar. En förutsättning för att regeringen skall få "fylla ut" lagen med avseende på dess tillämpningsområde måste emellertid vara att den i lagen upptagna beskrivningen av skyddade evenemang kan anses på ett tillräckligt detaljerat sätt ange principerna för avgränsningen av evenemangen, så att inte regeringen genom verkställighetsföreskrifter kan tillföra regleringen något väsentligt nytt i fråga om dess tillämpningsområde (jfr prop. 1973:90 s. 211). Lagbestämmelsen är i detta fall enligt regeringens mening tillräckligt detaljerad för att de evenemang, som skall föras upp på den svenska listan och hur de skall sändas kan anges i verkställighetsföreskrifter. De krav på öppenhet som anges i artikel 3a tillgodoses genom att berörda

Väsentlig del av allmänheten

TV-direktivets bestämmelse syftar till att säkerställa att en väsentlig del av befolkningen i en medlemsstat har möjlighet att följa de evenemang som finns på listan i fri TV.

Det är därför av betydelse att definiera vad som för Sveriges del avses med en väsentlig del av allmänheten och med fri TV.

I de tidigare nämnda riktlinjerna för genomförandet av artikel 3a anges att med en väsentlig del av allmänheten avses 95-100 procent av befolkningen.

Enligt tillståndsvillkoren för Sveriges Television skall minst 99,8 procent av den fast bosatta befolkningen kunna ta emot sändningarna. Motsvarande villkor för TV4 innebär att minst 98 procent av den fast bosatta befolkningen skall kunna ta emot sändningarna via marknätet. Dessutom skall programmen distribueras genom satellit. En bidragande orsak till att de marksända TV-kanalerna verkligen uppnår den avsedda räckvidden är att de omfattas av kabel-TV-företagens s.k. must carry-skyldighet. Se även följande avsnitt.

Inga andra TV-företag når tillnärmelsevis lika stor andel av befolkningen. Enligt statistik utgiven av Nordicom hade endast 54 resp. 50 procent av de svenska TV-hushållen tillgång till de satellitsända TV-kanalerna TV3 och Kanal 5 hösten 1997. Det innebär att 46 resp. 50 procent av befolkningen saknade möjlighet att se dessa kanaler. Den slutsats som kan dras av detta är att det för närvarande endast är de marksända programkanalerna SVT1 och SVT2 samt TV4 som kan uppfylla kravet på befolkningstäckning. Det förhållandet att satellitsända program i allmänhet tekniskt sett kan tas emot över hela landet med lämplig utrustning föranleder ingen annan slutsats. Det kan givetvis inte uteslutas att tekniska förändringar, t.ex. utbyggnad av digital marksänd TV, så småningom kan leda till att flera TV-kanaler kommer att nå en hög hushållstäckning. För att lagens krav skall vara uppfyllt bör det emellertid enligt regeringens mening krävas att minst 95 procent av den fast bosatta befolkningen i Sverige faktiskt kan ta emot programmen dvs. att allmänheten har skaffat sig den antenn m.m. som krävs för att ta emot utsändningen.

Fri TV

Begreppet fri TV skall enligt direktivet förstås som program som är tillgängliga för allmänheten utan extra betalning utöver de finansieringskällor för sändningar som förekommer allmänt i varje medlemsstat (såsom licensavgift och/eller grundanslutningsavgift till ett kabelnät).

Den som innehar en TV-mottagare skall betala TV-avgift enligt lagen (1989:41) om TV-avgift. Verksamheten i public servicebolagen dvs. Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB, finansieras med avgifter. Utöver sändningar som bedrivs av

public service-bolagen förekommer rikstäckande marksändningar i ytterligare en kanal, TV4. Dessa sändningar finansieras med reklamintäkter. TV4 AB erlägger en avgift till staten för sitt tillstånd att sända TV-program i marknätet. Som nämnts i föregående avsnitt är kabel-TV-företagen skyldiga (s.k. must carry-skyldighet) att se till att anslutna hushåll har möjlighet att ta emot vissa sändningar utan kostnad för själva mottagningen. Skyldigheten gäller för närvarande för programkanalerna SVT1, SVT2 och TV4. I avsnitt 5.1 föreslås vissa förändringar av must carry-skyldigheten.

Enligt regeringens bedömning avses med fri TV i vart fall de kanaler som finansieras genom TV-avgiften och de kanaler som omfattas av kabelföretagens must carry-skyldighet. Som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *Granskningsnämnden för radio och TV* påpekat kan TV-direktivets krav på vad som utgör fri TV även vara uppfyllt beträffande andra TV-kanaler.

Närmare om TV-företagens skyldigheter

I det tidigare nämnda riktlinjerna för införande av artikel 3a anges, utöver vad som redan redogjorts för (avsnitt 4.3.1), följande. Den föreslagna bestämmelsen innebär inte att ett marksändande TV-företag får ensamrätt att sända de evenemang som finns upptagna på listan. Ingenting hindrar att ett annat TV-företag som innehar den exklusiva sändningsrätten väljer att också sända evenemanget. Det är emellertid nödvändigt att rätten att sända evenemanget har erbjudits även till företag som uppfyller kraven på befolkningstäckning.

Den föreslagna bestämmelsen innebär inte heller någon skyldighet för de marksändande TV-företagen att sända ut de evenemang som är upptagna på listan. Liksom för närvarande är det programföretagen som själva avgör vilka program de vill sända. Avsikten är inte att tvinga programföretag att sända listade evenemang. Ett programföretag som har förvärvat en exklusiv sändningsrätt till ett listat evenemang men som avstår från att sända evenemanget i fråga skall, som tidigare sagts, vara fritt från ansvar.

TV-direktivet kan sägas innebära en skyldighet för vissa programföretag att möjliggöra för andra programföretag att sända vissa evenemang. Detta kan ske på olika sätt. En möjlighet är att det första programföretaget avstår från sin exklusiva rättighet. Därmed ger det den som anordnar evenemanget rätten att upplåta sändningsrätten till ytterligare ett programföretag. Ett annat sätt är att det första programföretaget själv upplåter sändningsrätten till ett annat programföretag.

Direktivet ger emellertid inte någon vägledning när det gäller hur villkoren för en sådan rättighetsupplåtelse skall bestämmas. Detta kan givetvis skapa svårigheter både för berörda programföretag och för de myndigheter som skall tillämpa bestämmelsen. Vid kontaktkommitténs möte den 16 oktober 1997 utlovade kommissionen att i sina riktlinjer lämna utrymme för medlemsländerna att bestämma att rättighetsupplåtelsen skall erbjudas till skälig ersättning (fair remuneration). Hur detta belopp skall bestämmas är det emellertid de enskilda medlemsländernas sak att bestämma.

För att bedöma vad som är skälig ersättning får man jämföra med de villkor som normalt tillämpas för evenemang av motsvarande slag när det gäller TV-sändningar som programföretagen tillhandahåller utan villkor om särskild betalning. Det innebär inte som *Kammarrätten i Stockholm* har tolkat uttrycket att all vinst skall anses som oskälig utan det innebär det marknadspris som gäller för TV-sändningar i av angivet slag. Vid bedömningen av om en ersättning skall anses som skälig bör hänsyn kunna tas till om företrädare för rättighetshavare och TV-företag har träffat överenskommelse om riktlinjer för upplåtelse av rättigheter till TV-sändningar av evenemang.

I promemorian (Ds 1998:21) ges ett antal exempel på hur de förhåller sig till den föreslagna bestämmelsen.

I avsnitt 4.3.5 behandlas frågan om sanktionsavgift för den som bryter mot bestämmelsen.

4.3.4 Övervakning m.m.

Regeringens förslag: Granskningsnämnden för radio och TV skall övervaka att bestämmelsen om utnyttjande av exklusiva rättigheter följs. Den som förvärvat exklusiva rättigheter till evenemang som omfattas av den föreslagna bestämmelsen skall omedelbart underrätta nämnden om förvärvet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förutom att det i promemorian även har föreslagits att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet inte fullgör sin underrättelseskyldighet skall dömas till böter.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran utom *Hovrätten över Skåne och Blekinge*. Hovrätten ifrågasätter om den föreskrivna kriminaliseringen genom verkställighetsföreskrifter står i överensstämmelse med regeringsformens bestämmelser om meddelande av föreskrifter om brott.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av föregående avsnitt bör bestämmelsen om programföretags utnyttjande av exklusiva rättigheter införas i radio- och TV-lagen. Frågan är vilken myndighet som skall övervaka att bestämmelsen följs.

Av 9 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen framgår den nuvarande ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter. Granskningsnämnden för radio och TV är i princip den myndighet som skall övervaka efterlevnanden av tillståndsvillkoren och lagbestämmelserna om sändningarnas innehåll. Konsumentombudsmannen övervakar dock förbud mot barnreklam, läkemedelsreklam och nyhetskommentatorers medverkan i reklam. Justitiekanslern skall övervaka bestämmelsen om förbud i vissa fall mot TV-sändningar av våldsframställningar och pornografiska bilder. Radio- och TV-verket utövar tillsyn över sådana bestämmelser som inte har med sändningarnas innehåll att göra, t.ex. att olika uppgifter skall anmälas till myndighet.

Ett gränsfall mellan Radio- och TV-verkets och Granskningsnämndens ansvarsområden är bestämmelsen i 6 kap. 8 § radio- och TV-lagen om att

mer än hälften av den årliga sändningstiden skall utgöras av TV-program av europeiskt ursprung m.m. Enligt 9 kap. 4 § radio- och TV-lagen skall rapporteringen ske till Radio- och TV-verket om uppnådd andel. Med hänsyn till att Radio- och TV-verket inte behövde granska sändningarnas innehåll samt till att det pågick diskussioner om kvoternas existens eller utformning så behölls den ordningen i samband med radio- och TV-lagens tillkomst (prop. 1995/96:160 s. 129).

Bestämmelserna om programföretags utnyttjande av exklusiva sändningsrättigheter innehåller, så som har framhållits i avsnitt 4.3.2, ingen reglering av innehåll i de aktuella sändningarna. Detta talar i och för sig, mot bakgrund av vad som har sagts tidigare, mot att Granskningsnämnden skall tilldelas uppgiften att övervaka reglernas efterlevnad. Det finns emellertid andra omständigheter som talar i motsatt riktning. Granskningsnämnden känner till att börja med väl till den aktuella branschen och vilka programföretag den har att övervaka. Till detta kommer att hänsyn måste tas till vilken sanktion som kan bli aktuell vid överträdelser av regleringen. En vitessanktion torde, bl.a. av den anledningen att den riktar sig mot upprepade överträdelser av de aktuella reglerna, knappast vara tillräcklig i praktiken för att säkerställa efterlevnaden av direktivet. I stället bör, som utvecklas i följande avsnitt, särskilda avgifter kunna dömas ut. Granskningsnämnden övervakar i dag att flera av radio- och TV-lagens bestämmelser efterlevs och kan enligt gällande regler, till skillnad från Radio- och TV-verket, vid domstol ansöka om att sådana särskilda avgifter skall påföras för vissa överträdelser. Sammantaget finns det därför enligt regeringens mening anledning att just i detta fall frånga den annars rådande principen att det är Radio- och TV-verket som övervakar efterlevnaden av bestämmelser som inte reglerar sändningarnas innehåll, och att i stället ge den aktuella övervakningsuppgiften till Granskningsnämnden.

En förutsättning för att Granskningsnämnden skall kunna fullgöra sin uppgift på ett effektivt sätt är att den tidigt får kännedom om gjorda rättighetsförvärv. Det bör därför enligt regeringens uppfattning införas en skyldighet för programföretag att omedelbart underrätta Granskningsnämnden om sådana förvärv av exklusiva sändningsrättigheter som faller in under dessa bestämmelser.

I promemorian föreslås att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin underrättelseskyldighet bör kunna dömas till böter. Hovrätten över Skåne och Blekinge har ifrågasatt om detta står i överensstämmelse med regeringsformens bestämmelser om meddelande av föreskrifter om brott. Hovrätten har påpekat att bötesstraffet formellt är anknuten till den föreslagna grundläggande bestämmelsen i 6 kap. 10 § radio och TV-lagen, men att regeringens verkställighetsföreskrifter i praktiken kommer att vara den författning som ger besked om de enskilda evenemangen. Enligt hovrättens bedömning innebär detta att förutsättningen för att utdöma böter i praktiken kommer att preciseras först genom verkställighetsföreskrifter. Regeringen delar inte hovrättens bedömning. Regeringen har tidigare redogjort för sin inställning att den svenska listan kan anges i verkställighetsföreskrifter eftersom lagbestämmelsen är tillräckligt preciserad och ger vägledning om vilka evenemang som avses. Hovrätten har också ansett att detta är lämpligt. Detta

innebär enligt regeringens mening att förutsättningarna för att utdöma böter enligt förslaget inte preciseras genom verkställighetsföreskrifter på ett sätt som strider mot regeringsformen, utan dessa framgår direkt av lagbestämmelsen. Hovrätten har vidare föreslagit att man bör avstå från att kriminalisera underlåten underrättelse bl.a. därför att det inte förefaller nödvändigt för att Granskningsnämnden skall kunna fullgöra sin övervakningsuppgift. Regeringen instämmer i detta och anser därför att det inte bör vara straffbart att underlåta underrättelse till Granskningsnämnden för radio och TV.

4.3.5 Sanktioner

Regeringens förslag: Den som bryter mot bestämmelsen om utnyttjande av exklusiva rättigheter skall betala en särskild avgift i enlighet med de bestämmelser som finns i radio- och TV-lagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: TV-direktivet innehåller inte några bestämmelser om vilka åtgärder som skall vidtas när någon handlar i strid med direktivet eller vilka sanktioner som staterna skall införa för att säkra efterlevnaden av direktivet. Däremot sägs det i artikel 3.2 att medlemsländerna skall "säkerställa" att TV-företagen "effektivt" uppfyller bestämmelserna i direktivet.

För att säkerställa att direktivets bestämmelse om utnyttjande av exklusiva rättigheter följs bör det ske någon form av reaktion vid åsidosättande av bestämmelsen. Det står Sverige fritt att välja den sanktionsform som framstår som mest ändamålsenlig. Det lämpligaste bör vara att använda någon av de sanktioner som finns i radio- och TV-lagen.

I samband med att radio- och TV-lagen trädde i kraft infördes en sanktionsavgift (prop. 1995/96:160 s. 134 ff.). Enligt 10 kap. 5 § radio- och TV-lagen kan avgiften påföras den som åsidosätter bl.a. villkor om annonser och sponsrade program och bestämmelser om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen och om sponsring. Vid prövningen om avgift skall påföras skall rätten särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning. Avgiften tillfaller staten. Ansvaret för avgiften är strikt. Frågor om påförande av särskild avgift prövas av Länsrätten i Stockholms län på ansökan av Granskningsnämnden för radio och TV. Enligt 10 kap. 6 § radio- och TV-lagen skall avgiften fastställas till lägst femtusen kronor och högst till fem miljoner kronor. Avgiften bör dock inte överstiga tio procent av den sändandes årsomsättning under det föregående räkenskapsåret. När avgiftens storlek fastställs skall särskilt beaktas de omständigheter som legat till grund för prövning av frågan om avgift skall påföras samt de intäkter som den sändande kan beräknas ha fått med anledning av överträdelsen.

Sanktionsavgiften är en ekonomisk sanktion som utgår vid rättsstridigt beteende. Generellt sett anses sanktionsavgifter vara effektiva eftersom

de erbjuder en snabb, enkel och billig lösning på de problem som beivrandet av regelöverträdelsen utgör.

Det kan vidare nämnas att den översyn av avgiftssanktionen som nyligen ägt rum av Företagsbetsutredningen inte har föranlett några förslag om ändringar i radio- och TV-lagen (SOU 1997:127).

Mot bakgrund härav bör enligt regeringens mening bestämmelserna om avgift i radio- och TV-lagen även gälla vid överträdelse av bestämmelsen om utnyttjande av exklusiva rättigheter.

De överträdelser av bestämmelsen där avgift bör kunna påföras är när programföretaget som har ensamrätten till evenemanget

- sänder evenemanget i betal-TV utan att erbjuda rättigheten till evenemanget till någon och därmed inte heller till ett programföretag som når en väsentlig del av allmänheten,
- sänder evenemanget i betal-TV men erbjudit sig att upplåta rättigheten till evenemanget på oskäligen villkor,
- sänder evenemanget i en betal TV-kanal men endast har erbjudit sändningen till programföretag som inte når en väsentlig del av allmänheten,
- sänder evenemanget i betal TV men erbjudit rättigheten till evenemanget med villkoret att sändningen skall ske, utan objektiva skäl, med viss tidsförskjutning.

Om ett programföretag som förvärvat ensamrätten till ett evenemang har upplåtit sändningsrätten till ett marksändande programföretag, som har sänt evenemanget, och det sedan blir en tvist om rättigheten har upplåtits på skäliga villkor är det inte en överträdelse av bestämmelsen där avgift skall kunna påföras. En sådan tvist bör lösas vid de allmänna domstolarna efter ansökan om stämning.

Trots att värdet av exklusiva rättigheter kan vara mycket högt, är det nuvarande maximibeloppet fem miljoner kronor, enligt regeringens uppfattning för närvarande tillräckligt.

4.4 Regler för TV-reklam och köp-TV

4.4.1 Definitioner

I radio- och TV-lagen används fyra olika begrepp som kan sägas beskriva den kommersiella delen av programverksamheten. Dessa begrepp är annonser, reklam, sponsrade program och försäljningsprogram. Annonser är samlingsbeteckningen för reklam och samtliga övriga program som sänds på uppdrag av någon annan, dvs. åsiktsannonser eller informationsmeddelanden. Begreppet reklam har anpassats till marknadsrättens. Det krävs att ett avsättnings- eller tillgångsfrämjande syfte finns. Såväl reklam i traditionell mening som reklam för kommande program, sponsringsmeddelanden och försäljningsprogram - dvs. program där titlarna uppmanas att beställa vissa varor eller tjänster - har normalt ett avsättningsfrämjande syfte. Det krävs inte att någon form av ersättning skall

ha utgått för att programmet skall anses som annons eller reklam. En närmare redogörelse för dessa begrepp finns i prop. 1995/96:160 s. 109 f.

Liksom tidigare är TV-direktivets definition av TV-reklam betydligt snävare än de svenska begreppen annonser och reklam. I motsats till de svenska begreppen täcker begreppet TV-reklam i direktivet endast in meddelanden som sänts mot betalning eller liknande ersättning. Dessutom måste dessa meddelanden ha utförts av ett företag i samband med handel, affärsverksamhet, hantverk eller yrke i avsikt att främja tillhandahållandet mot betalning av varor och tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser. En nyhet i det nya direktivet är dock att även egenreklam omfattas. Åsiktsannonsering omfattas fortfarande inte av TV-direktivets definition.

En definition av begreppet köp-TV har tillkommit i det nya direktivet. Med köp-TV avses direkta erbjudanden till allmänheten med avseende på att mot betalning tillhandahålla varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser (artikel 1.f). Begreppet är något snävare än det svenska begreppet försäljningsprogram genom att det i TV-direktivet uttryckligen krävs att varorna eller tjänsterna skall erbjudas mot betalning. I praktiken torde dock de båda begreppen sammanfalla.

De svenska definitionerna av reklam m.m. är således vidare än TV-direktivets. Dessutom är de svenska annonsreglerna mer restriktiva än vad som föreskrivs i TV-direktivet.

Detta gör sammantaget enligt regeringens mening att ändringarna i direktivet inte föranleder några andra ändringar i radio- och TV-lagen vad avser regler om reklam och köp-TV än vad som framgår av de närmast följande avsnitten.

4.4.2 Reklam för läkemedel m.m.

Regeringens förslag: Ett förbud mot försäljningsprogram i TV för läkemedel och medicinsk behandling införs.

Vidare införs ett förbud mot sponsringsmeddelanden i TV-program för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination.

Promemorians förslag: I promemorian har det inte föreslagits ett förbud mot sponsringsmeddelanden i TV-program för läkemedel och medicinsk behandling. I övrigt stämmer promemorians förslag överens med regeringens.

Remissinstanserna: *Konsumentverket* anser att uttrycket medicinsk behandling bör definieras. *Granskningsnämnden för radio och TV* ifrågasätter om artikel 17.3 i det nya TV-direktivet om sponsring av läkemedel inte kräver en ändring i radio- och TV-lagen. Övriga remissynpunkter är framför allt av redaktionell karaktär.

Köp-TV av läkemedel m.m.

Enligt det ursprungliga TV-direktivet artikel 14 skall reklam för receptbelagda läkemedel och ordinerad medicinsk behandling inte få förekomma. Enligt artikel 14.2 i det nya TV-direktivet skall köp-TV av läkemedel vara förbjudet om det krävs försäljningstillstånd för dem i enlighet med rådets direktiv 65/65/EEG av den 26 januari 1965 om tillnärmning av bestämmelser som fastställts genom lagar eller andra författningar och som gäller farmaceutiska specialiteter. Även köp-TV av medicinsk behandling skall vara förbjudet. Det nämnda direktivet har i svensk rätt genomförts i läkemedelslagen (1992:859), varav framgår att i princip samtliga läkemedel fordrar någon form av godkännande för att få försälas här i landet (5 §). Med läkemedel avses varor som är avsedda att tillföras människor eller djur för att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller symptom på sjukdom eller att användas i likartat syfte (1 § första stycket). Av lagen framgår att den inte tillämpas på vissa läkemedel (t.ex. djurfoder) men att den kan tillämpas på varor som inte är läkemedel men som i fråga om egenskaper eller användning står läkemedel nära (3 §).

Bestämmelsen i det ursprungliga TV-direktivet har införts i radio- och TV-lagen. Enligt 7 kap. 10 § radio- och TV-lagen får reklam för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination inte sändas i televisionen. Förbudet mot försäljningsprogram av läkemedel i det nya direktivet sträcker sig betydligt längre eftersom det i princip omfattar samtliga läkemedel som får försälas här i landet. Ett förbud mot att i försäljningsprogram sända sådan reklam samt reklam för medicinsk behandling bör därför införas i radio- och TV-lagen. Konsumentverket anser att det av radio- och TV-lagen bör framgå vad som avses med medicinsk behandling. En definition av begreppet medicinsk behandling har dock inte funnits i det ursprungliga TV-direktivet och det finns inte heller i det nya. Det kan också konstateras att det inte förekommer reklam för medicinsk behandling i Sverige. Med hänsyn till detta föreslår regeringen att det inte införs någon särskild definition utan frågan får avgöras av rättstillämpningen när så behövs. Förbudet bör övervakas av samma myndighet som övervakar att förbudet i dess nuvarande lydelse följs, dvs. av Konsumentombudsmannen (9 kap. 2 § andra stycket). Även sanktionen (marknadsstötningsavgift, 10 kap. 7 §) bör utsträckas till att omfatta det nu föreslagna förbudet.

Sponsring av läkemedelsföretag

Enligt 1989 års direktiv får fysiska eller juridiska personer vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av produkter eller tillhandahållande av tjänster för vilka reklam är förbjuden enligt artikel 13 eller 14 inte heller sponsra TV-program (artikel 17.2). Bestämmelsen träffar dels tobaksföretag dels läkemedelsföretag och företag som tillhandahåller medicinsk behandling. I 1997 års direktiv har bestämmelsen

mjukats upp när det gäller de sistnämnda företagen. Företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror får fortfarande inte sponsra TV-program (artikel 17.2). Företag vars verksamhet inbegriper tillverkning eller försäljning av medicinska produkter eller medicinsk behandling får emellertid sponsra TV-program, om sponsringen endast främjar företagets namn eller anseende, men inte särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat under vars jurisdiktion programföretaget hör (17.3).

Det är idag tillåtet för läkemedelsföretag att sponsra program (7 kap. 10 §). Något förbud i radio- och TV-lagen för sådan sponsring finns nämligen inte. Granskningsnämnden för radio och TV har i sitt remissvar påpekat att det inte är tillåtet enligt den nya bestämmelsen i artikel 17.3 att ange en produkt som sponsor men att detta inte överensstämmer med radio- och TV-lagen samt nämndens praxis. Regeringen instämmer i Granskningsnämndens påpekande att Sverige bör genomföra artikel 17.3 genom en ändring i radio- och TV-lagen som innebär att det inte längre är tillåtet att sända sponsringsmeddelanden i TV-program för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination.

Förbudet bör övervakas av Granskningsnämnden för radio och TV (9 kap. 2 § första stycket). För den som bryter mot bestämmelsen bör en särskild avgift utgå (10 kap. 5 §).

4.4.3 Reklam riktad till barn

Enligt 1989 års direktiv får TV-reklam inte orsaka skada hos minderåriga. Reklamen måste därför uppfylla vissa kriterier. Bl.a. får den inte direkt uppmana minderåriga att köpa en produkt eller tjänst genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet (artikel 16). I den reviderade texten sägs att detta även skall gälla köp-TV. Vidare får inte köp-TV uppmana minderåriga att ingå avtal om köp eller förhyrning av varor och tjänster. *Konsumentverket och Sveriges konsumentråd* har påpekat att detta uttryckliga förbud bör införas i radio- och TV-lagen.

Sverige har utnyttjat direktivets möjlighet att ha strängare regler genom att i radio- och TV-lagen förbjuda sändningar av TV-reklam som syftar till att fånga uppmärksamheten hos barn under 12 år (7 kap. 4 § första stycket). I lagen finns även vissa andra bestämmelser som syftar till att skydda barn mot TV-reklam (se 7 kap. 4 § andra stycket och 7 § tredje stycket). Reglerna om reklam riktad till barn innebär enligt regeringens uppfattning att försäljningsprogram lika lite som annan TV-reklam får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. TV-reklam till något äldre barn strider sannolikt mot bestämmelsen om otillbörlig marknadsföring i marknadsföringslagen (1995:450) (jfr prop. 1995/96:160 s. 116 f.) då det inte anses förenligt med god marknadsföringssed.

Marknadsdomstolen begärde i ett mål mellan Konsumentombudsmannen och De Agostini (Svenska) Förlag AB förhandsavgörande av EG-domstolen bl.a. i frågan om TV-direktivet förhindrar en tillämpning av

radio- och TV-lagens förbud mot barnreklam. EG-domstolen slog fast att det är tillåtet att tillämpa sådana bestämmelser på reklam som sänds av programföretag som är etablerade i den egna staten.

Prop. 1997/98:184

Det finns därför enligt regeringens mening inte någon anledning att ändra vad som nu gäller enligt radio- och TV-lagen på detta område.

4.5 Varningssignaler vid sändningar av vissa TV-program

Regeringens förslag: Ett TV-program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder, som får sändas, skall antingen föregås av en varning i ljud eller en varning som anges löpande i bild.

Granskningsnämnden får förelägga den som bryter mot bestämmelsen att följa den. Föreläggandet får förenas med vite.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De som yttrat sig särskilt i frågan är positiva. *Justitiekanslern* har dock påpekat att det på ett tydligare sätt bör framgå att bestämmelsen även avser krypterade program. *Granskningsnämnden för radio och TV* har påpekat att det (enligt 9 kap. 1 § radio- och TV-lagen) ankommer på *Justitiekanslern* att ta ställning till om det är våld eller pornografi enligt bestämmelsen. Frågan bör enligt Granskningsnämnden antingen samlas hos *Justitiekanslern* eller hos Granskningsnämnden. *Uppsala universitet* anser att bestämmelsen inte uppfyller direktivets krav eftersom direktivet inte synes tillåta sändningar av program som innehåller pornografi över huvudtaget. Övriga synpunkter är framför allt av redaktionell karaktär.

Skälen för regeringens förslag: TV-direktivet innehåller liksom tidigare en bestämmelse om förbud mot vissa program som på olika sätt kan skada underåriga. Bestämmelsen har nu förtydligats genom att det framgår att program som allvarligt kan skada den fysiska, mentala och moraliska utvecklingen hos barn är totalförbjudna (artikel 22.1) Vidare framgår att program som kan bedömas som skadliga men inte "allvarligt" skadliga får sändas under vissa villkor (artikel 22.2). Att det är fråga om en precisering av den ursprungliga artikeln framgår av ingressens stycke 40. En nyhet har dock tillkommit. Program som inte är totalförbjudna och som sänds okrypterade skall antingen föregås av en akustisk varning eller också markeras med en visuell symbol under hela sändningstiden (artikel 22.3). Regeringens tolkning av artikel 22 har hela tiden varit att sändningar av program som innehåller t.ex. pornografi eller meningslöst våld av mindre allvarligt slag inte är totalförbjudna under förutsättning att sändningarna sker på sen kvällstid och är krypterade (prop. 1995/96:160 s. 95 f.).

Sändningar av sådana TV-program som avses i artikel 22.1 (tidigare artikel 22 första meningen) dvs. sändningar av program som innefattar barnpornografibrott, olaga våldsskildring m.m. är förbjudna enligt brottsbalken och yttrandefrihetsgrundlagen. Artikel 22.2 (tidigare artikel

22 andra meningen) har förts in i radio- och TV-lagen. Bestämmelsen i 6 kap. 2 § förbjuder sändningar av TV-program som innehåller våld och pornografi under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen. Med "på sådant sätt" avses program som sänds okrypterat. Vidare föreskrivs i bestämmelsen att om det av särskilda skäl är försvarligt kan dock program med våld och pornografi få sändas även om det sänds okrypterat och under tidig kvällstid. Ett nyhetsprogram som visar krigsskildringar torde vara tillåtet att sända (prop. 1995/96:160 s. 96).

För att införliva artikel 22.3 i radio- och TV-lagen skulle det i och för sig vara tillräckligt med en bestämmelse att program som sänds okrypterat i TV, med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder, antingen skall föregås av en varning eller en varning som anges under hela sändningstiden. Med hänsyn till att krypterade programkanaler kan innehålla såväl program som kan vara skadliga för barn som andra program uppfylls emellertid bestämmelsens syfte bättre enligt regeringens uppfattning om varningsskyldigheten gäller även om programmet sänds krypterat. Detta innebär att varningsskyldigheten omfattar kodade program, oavsett när de sänds och okodade program som sänds när det inte finns en betydande risk att barn kan se programmen. Bestämmelsen bör även omfatta sådana program som det av särskilda skäl är försvarligt att sända, t.ex. nyhetsprogram.

Bestämmelsen bör enligt regeringens mening vara vitessanktionerad. Beträffande påpekandet från Granskningsnämnden för radio och TV om vem som bör förelägga den som bryter mot bestämmelsen kan följande anföras. Redan i dag kan Granskningsnämnden bli skyldig att granska om sändningar står i strid mot bestämmelsen om våldsskildringar och pornografi när det t.ex. gäller villkor om televisionens särskilda genomslagskraft. Regeringen anser att det är en lämpligare uppgift för Granskningsnämnden för radio och TV än för Justitiekanslern att granska om TV-program innehåller erforderliga varningssignaler. Regeringen anser inte heller att det finns anledning att ändra Justitiekanslerns granskning enligt 9 kap. 1 § radio- och TV-lagen av bestämmelsen om våld och pornografi. Föreläggande om vite bör därför meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV och bör kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Finner Granskningsnämnden att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med bestämmelsen skall nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern (9 kap. 2 § sista stycket).

4.6 Nya produktioner

Regeringens förslag: Den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall eftersträva att de program som har framställts av självständiga producenter skall avse en så stor andel nya produktioner som möjligt.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Alla flesta remissinstanser har lämnat förslaget utan erinran utom *TV4 AB* som anser att bestämmelsen inte kommer att kunna tillämpas i praktiken och därför saknar betydelse.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 5 i TV-direktivet, skall medlemsstaterna, där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, se till att programföretagen reserverar viss andel av sändningstiden eller programbudgeten för europeiska produktioner skapade av självständiga producenter. Sverige har genomfört den första delen av bestämmelsen (6 kap. 8 § radio- och TV-lagen). Av artikeln framgår emellertid även att en lämplig andel skall bestå av nya produktioner, dvs. produktioner som sänds inom fem år efter framställningen. Även denna del av artikeln bör genomföras.

I EG-kommissionens förslag till ändrat direktiv föreslogs att artikel 5 skulle ändras på så sätt att det preciserades att andelen nya produktioner skulle uppgå till 50 procent. Kommissionens förslag förkastades emellertid av ministerrådet, varför direktivet är oförändrat i denna del.

Vad som utgör en lämplig andel kan enligt regeringens mening bedömas olika för olika programföretag beroende på t.ex. programverksamhetens inriktning, företagets ekonomiska situation eller tillgången på program av lämpligt slag. Det ligger i sakens natur att syftet med bestämmelsen är att den skall främja en stor andel nya produktioner samtidigt som de växlande förutsättningarna skall beaktas.

Bestämmelsen bör enligt regeringens uppfattning genomföras i svensk lagstiftning. Eftersom det kan bedömas på olika sätt vad som utgör en lämplig andel bör det inte ske i form av en i lagen preciserad andel utan i form av en uppmaning till programföretagen att eftersträva att andelen nya program blir så stor som möjlig. Denna bestämmelse, som får uppfattas som ett målsättningsstadgande, bör kompletteras med en skyldighet för programföretagen att årligen rapportera andelen nya program till Radio- och TV-verket.

4.7 Etableringskrav för sändningstillstånd m.m.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas ett etableringskrav för att erhålla sändningstillstånd i det svenska marknätet.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att bara den som är etablerad i Sverige skall kunna få tillstånd av regeringen att sända TV-program i det svenska marknätet och att tillståndet får återkallas om kravet inte längre är uppfyllt.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Justitiekanslern* har ifrågasatt om bestämmelsen innebär en otillåten s.k. indirekt diskriminering av den fria etableringsrätten enligt artikel 52 i Romfördraget. Några remissinstanser bl.a. *Kammarrätten i Stockholm*, *Radio- och TV-verket* samt *Canal+ Television AB* har påpekat att det saknas en definition av etableringskriteriet.

Skälen för regeringens bedömning: Tillstånd att sända TV-program i det svenska marknätet skall enligt radio- och TV-lagen lämnas av

regeringen, som har möjlighet att ställa olika villkor som komplement till de innehållsregler som framgår direkt av lagen. Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom efterhandsgranskning att regler och villkor om sändningarnas innehåll efterlevs. Idag är det Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB och TV4 AB som har regeringens tillstånd att sända marksänd TV.

Riksdagen har beslutat att digital marksänd TV (prop. 1996/97:67, bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178) skall införas i flera steg med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. I en första etapp skall sändningar inledas på ett begränsat antal orter i Sverige. I propositionen om digital marksänd TV sägs att sändningsverksamheten kommer att bedrivas inom ramen för nuvarande lagstiftning (prop. 1996/97:67 s. 28 f.) dvs. radio- och TV-lagen. Tillstånd för digitala marksändningar skall alltså ges av regeringen som har möjlighet att förena tillstånden med vissa villkor.

Utgångspunkten måste enligt regeringen vara att det skall vara möjligt att se till att den som har fått tillstånd att sända TV-program i det svenska marknätet följer bestämmelserna i radio- och TV-lagen och tillståndsvillkoren. Radio- och TV-lagen är tillämplig på sändningar av TV-program som sänds av programföretag som faller under svensk jurisdiktion. Som framgår av avsnitt 4.2 faller som huvudregel bara ett programföretag, som är etablerat i Sverige, under svensk jurisdiktion. Detta innebär att Sverige inte har jurisdiktion över de programföretag som är etablerade i andra EES-stater.

Resonemanget i lagrådsremissen innebär att programföretag som inte är etablerade i Sverige inte bör ges tillstånd att utnyttja marknätet. Det föreslogs därför att det skulle föras in en bestämmelse i radio- och TV-lagen att bara den som är etablerad i Sverige skall kunna få tillstånd av regeringen att sända TV-program i det svenska marknätet. Vidare föreslogs i lagrådsremissen att det skulle föras in en bestämmelse i samma lag om att tillståndet får återkallas om etableringskravet inte längre är uppfyllt.

Enligt EG-fördraget är all diskriminering på grund av nationalitet förbjuden. Det innebär t.ex. att utländskt medborgarskap inte får vara någon uteslutningsgrund utan alla medborgare inom Europeiska Unionen skall ha samma ställning. Enligt artikel 52 i EG-fördraget skall det inte finnas några inskränkningar i rätten att fritt etablera sig inom Europeiska Unionen. Etableringsfriheten omfattar rätten att uppta och utöva självständig förvärvsverksamhet på de villkor som etableringslandets lagstiftning föreskriver för det egna landets rättssubjekt. Den föreslagna bestämmelsen innebär inte på något sätt att utländska programföretag hindras att etablera sig i Sverige. Således kan den inte anses strida mot diskrimineringsförbudet.

Enligt *Lagrådets* mening tyder dock mycket på att det i lagrådsremissen föreslagna kravet på etablering i Sverige utgör ett sådant hinder för den fria rörligheten för tjänster som står i strid mot artikel 59 i EG-fördraget. Lagrådet anser att det kan finnas beaktansvärda skäl för ett land att upprätthålla strängare regler och villkor för sändning än ett annat land, men frågan är om detta kan ta över den fundamentala friheten för rörlighet för tjänster. Det framstår enligt Lagrådet som tveksamt att

införa en bestämmelse om etableringstvång som kan befaras vara oförenlig med EG-rätten. Skall en sådan regel införas bör den i allt fall enligt Lagrådets mening föregås av ingående överväganden.

Enligt regeringens mening bör det vara möjligt att vidta åtgärder om ett företag som har fått tillstånd att sända TV i det svenska marknätet inte följer radio- och TV-lagen och de villkor som är förknippade med tillståndet. Det är av nationellt intresse att de programföretag som får möjlighet att sända i det svenska marknätet också följer svenska bestämmelser. Därigenom blir de skyldiga att låta programverksamheten präglas av viktiga svenska principer och intressen t.ex. förbud att sända reklam till barn under 12 år.

Det var också av detta skäl som regeringen i lagrådsremissen förslagit en regel om etableringskrav i Sverige. Som Lagrådet har påpekat kan en sådan regel komma i konflikt med reglerna om den fria rörligheten för tjänster i artikel 59 i EG-fördraget. Regeringen delar därför Lagrådets bedömning att ett sådant förslag bör föregås av närmare överväganden. Till detta kommer att det kan ifrågasättas om frågor om sändningstillstånd i det svenska marknätet alls omfattas av TV-direktivets bestämmelser. Dessa frågor behöver närmare analyseras och utredas innan förslag läggs fram. Regeringen avstår därför från att nu lägga fram något förslag när det gäller krav på etablering.

I sammanhanget bör emellertid påpekas att regeringen föreslår (se avsnitt 4.2) att ett programföretag som varit etablerat i Sverige men som byter etableringsort i syfte att kringgå den svenska lagstiftningen ändå skall anses vara etablerat i Sverige och stå under svensk jurisdiktion.

4.8 Kostnader och resursbehov

Regeringens bedömning: De föreslagna ändringarna i radio- och TV-lagen medför endast marginella kostnadsökningar för de berörda myndigheterna och företagen.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte något att invända mot bedömningen i promemorian. Radio- och TV-verket samt Granskningsnämnden för radio och TV anser dock att den ändrade lagstiftningen, framförallt de komplicerade bestämmelserna om svensk jurisdiktion, medför ett ökat resursbehov.

Skälen för regeringens bedömning: De föreslagna bestämmelserna om utnyttjande av exklusiva rättigheter och varningssignaler vid sändningar av vissa TV-program kommer att medföra nya arbetsuppgifter för Granskningsnämnden för radio och TV samt för förvaltningsdomstolarna. Samma sak gäller för företagen beträffande den föreslagna bestämmelsen om varningssignaler. Förslagen kan dock inte förväntas medföra någon märkbar ökad arbetsbelastning. Etableringskravet för sändningstillstånd i det svenska marknätet kommer att innebära en viss ökad arbetsbelastning

för Granskningsnämnden. Samtliga förslag finansieras inom ramen för befintliga medel. Prop. 1997/98:184

Det föreslagna förbudet mot TV-reklam för läkemedel och medicinsk behandling i försäljningsprogram kommer att medföra nya arbetsuppgifter för Konsumentombudsmannen. Även Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen får nya arbetsuppgifter genom att talan om marknadsstörningsavgift väcks vid Stockholms tingsrätt av Konsumentombudsmannen. Frågan kan sedan överklagas till Marknadsdomstolen. Antalet ärenden förväntas bli få och förslaget torde inte medföra någon märkbar ökad arbetsbelastning. Det finansieras därför inom ramen för befintliga medel.

Den föreslagna bestämmelsen om nya produktioner har kompletterats med en skyldighet för företagen att årligen rapportera andelen nya program till Radio- och TV-verket. Detta kommer att medföra en ny arbetsuppgift för Radio- och TV-verket. Den torde dock inte ta några särskilda resurser i anspråk. Förslaget finansieras därför inom ramen för befintliga medel.

5 Digital marksänd TV

5.1 Skyldighet att vidarebefordra TV-sändningar i kabelnät

Regeringens förslag: Skyldigheten för innehavare av kabelnät att se till att marksända TV-program kan tas emot i anslutna fastigheter skall omfatta högst tre program från de tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgiftsmedel samt högst ett program från andra tillståndshavare. Ett villkor skall vara att programmen sänds med stöd av ett tillstånd från regeringen som är förenat med dels krav på opartiskhet och saklighet, dels ett villkor om mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. En ytterligare förutsättning för att sändningsplikt skall gälla är att sändningarna är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Sändningsplikt skall fortsätta att gälla för program som omfattades av sändningsplikt den 1 januari 1998 så länge de nämnda kraven uppfylls. Program som har sänts ut med endast digital teknik behöver endast sändas vidare med samma teknik i kabelnäten. Skyldigheten skall inte gälla för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett kopplat telenät med hjälp av digital teknik.

Promemorians förslag: Skyldigheten föreslås omfatta dels samtliga program från tillståndshavare vars verksamhet finansieras med TV-avgiftsmedel dels högst två program från andra tillståndshavare.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser stöder promemorians förslag fullt ut. Många remissinstanser är kritiska mot tanken på att

digitalt utsända program skall omfattas av sändningsplikt och även mot att TV4 omfattas av sändningsplikt enligt nuvarande lagstiftning.

Så gott som alla remissinstanser stöder uppfattningen att sändningsplikt skall gälla för Sveriges Televisions båda nuvarande programkanaler.

Förslaget att sändningsplikten även skall omfatta de avgiftsfinansierade TV-företagens digitalt utsända nya kanaler tillstyrks eller lämnas utan erinran av *Justitiekanslern*, *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Sveriges konsumentråd* och *TV4 AB*. *Konsumentverket*, *Sveriges Television* och *Sveriges Utbildningsradio* anser att public service-företagens digitala kanaler skall sändas ut även analogt i kabelnäten. *Radio- och TV-verket* och *Konkurrensverket* anser däremot att endast ett begränsat antal kanaler skall kunna omfattas. *Granskningsnämnden för radio och TV* är tveksam till om sändningsplikt skall gälla även public service-företagens temakanaler. *Canal+ Television AB*, *Tele2*, *Stjärn-TV-nätet*, *Svenska kabel-TV-föreningen*, *Sveriges fastighetsägareförbund*, *Sweden on line*, *Telia*, *TV8*, *IT-företagen*, *LA Communications* och *Industriförbundet* motsätter sig sändningsplikt för de avgiftsfinansierade TV-företagens digitala kanaler.

Förslaget att sändningsplikt på vissa villkor skall gälla för digitalt utsända program från TV-företag som inte finansieras med TV-avgifter får stöd av *Justitiekanslern* och *Sveriges konsumentråd*. *Justitiekanslern* är tveksam till att nätägaren skall välja program och anser att det är väsentligt att valet sker efter godtagbara principer. *TV4* anser att sändningsplikten skall gälla alla TV-program med tillstånd att sända digitalt. Enligt bolaget skall ett krav på saklighet kunna ställas upp som villkor, men inte villkor om opartiskhet, mångsidigt programutbud eller nyheter. Även *TV8* anser att, om sändningsplikt skall gälla för privata kanaler, den skall omfatta alla som uppfyller godtagbara krav på public service. Förslaget avstyrks av *Canal+ Television AB*, *Tele2*, *Stjärn-TV-nätet*, *Svenska kabel-TV-föreningen*, *Sveriges fastighetsägareförbund*, *Sweden on line*, *Telia*, *IT-företagen*, *LA Communications* och *Industriförbundet*.

Vissa remissinstanser är kritiska även mot att TV 4:s nuvarande program omfattas av sändningsplikt. Det gäller *Konkurrensverket*, *Tele 2*, *Stjärn-TV-nätet*, *Svenska kabel-TV-föreningen*, *Sweden on line*, *Telia*, och *LA Communications*, som avstyrker sändningsplikt för kommersiella kanaler. *TV8* anser inte att sändningsplikt skall gälla för TV4 efter nuvarande tillståndperiod. *Kammarrätten i Stockholm* anmäler tveksamhet när det gäller de nuvarande reglernas förenlighet med skyddet för äganderätten. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* godtar sändningsplikt för andra kanaler än de avgiftsfinansierade men avstyrker den övergångsbestämmelse som får till följd att sändningsplikt automatiskt kommer att gälla för TV4.

Hyresgästernas riksförbund, som stöder förslaget, betonar att de boendes inflytande bör öka. *SABO* stöder promemorians förslag men förutsätter att fastighetsägare inte har något kostnadsansvar för genomförandet. *HSB* anser att det är bra med valfrihet i kabelnäten men kan inte ta ställning till förslaget utan att veta kostnadskonsekvenserna för de boende. Enligt *Teracom*, som också stöder förslaget, är det viktigt att utrymmet för IT-tjänster anges.

Post- och telestyrelsen, Radio- och TV-verket, Canal+ Television AB och SABO understryker att det klart bör framgå att digitalt utsända program inte skall behöva vidaresändas i kabelnät där det endast sänds med analog teknik.

Telia anser att vidaresändningsskyldighet inte bör gälla vid s.k. ADSL-sändningar.

SABO, Tele2, Svenska kabel-TV-föreningen och LA Communications hävdar att förslaget missgynnar små kabelnät och kabelnät med många huvudcentraler.

Bakgrund: En skyldighet för kabelföretagen att vidaresända vissa TV-program har funnits sedan en permanent kabellagstiftning trädde i kraft år 1986. De nuvarande reglerna i 8 kap. radio- och TV-lagen (1996:844) gäller för kabelnät som når fler än tio bostäder och innebär en skyldighet för nätinnehavaren att se till att de boende i de fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot sådana TV-sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen och som är avsedda att tas emot av var och en i området. Sändningarna skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Även satellitsändningar omfattas, om de sker för att uppfylla en skyldighet att sända till hela eller delar av landet. Sändningar som sker med stöd av tillstånd för vidare-sändning, t.ex. den finska kanalen i Stockholm, omfattas inte av sändningsplikten. Sändningsplikt gäller inte heller för kabelanläggningar som endast används för vidaresändning av sändningar från jordytan på lägre frekvens än 3 gigahertz, dvs. för traditionella centralantennanläggningar. Radio- och TV-verket får meddela undantag från de ovan nämnda skyldigheterna om det finns särskilda skäl.

Motivet för bestämmelsen om sändningsplikt är att de som är anslutna till ett kabelnät typiskt sett har en svag ställning i förhållande till kabelföretaget. Det har därför ansetts befogat att genom lagstiftning säkerställa att de får tillgång till i huvudsak samma programutbud som de skulle ha haft om de inte hade bött i en kabelansluten fastighet.

De nuvarande reglerna medför att kabel-TV-företagen är skyldiga att till de boende sända SVT1, SVT2 och TV4 utan särskild kostnad.

Skälen för regeringens förslag: Om de nuvarande reglerna om sändningsplikt lämnas oförändrade när digitala TV-sändningar från marksändare inleds skulle nätinnehavarna bli skyldiga att vidaresända samtliga program. I promemorian föreslogs därför att reglerna om kabel-TV-företagens sändningsplikt skulle ändras.

Enligt förslaget skulle skyldigheten omfatta dels samtliga marksändningar av TV-företag som finansieras med TV-avgiftsmedel, dels ytterligare högst två program från andra TV-företag. En förutsättning för att de senare programmen skulle omfattas var att sändningstillstånden var förknippade med krav på opartiskhet och saklighet samt villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. Enligt en övergångsbestämmelse skulle sändningar som skall sändas vidare enligt nu gällande bestämmelser göra det även enligt de nya bestämmelserna så länge de angivna villkoren är uppfyllda. Förslaget skulle få till följd att dels de nuvarande marksända TV-kanalerna SVT1, SVT2 och TV4, dels samtliga nya digitalt utsända program från SVT och UR samt dessutom ytterligare högst ett digitalt utsänt program skulle omfattas av sändningsplikt.

Vid remissbehandlingen har olika kritiska synpunkter förts fram mot förslaget.

Några remissinstanser har ifrågasatt grundlagsenligheten i förslagen. Det gäller dels hur förslaget kan förenas med den av yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) skyddade rätten att sända radioprogram genom tråd, dels hur förslaget förhåller sig till skyddet för äganderätten.

Vad först gäller yttrandefrihetsgrundlagen kan konstateras att denna bl.a. har till syfte att skydda en fri och allsidig upplysning. Friheten att yttra sig med hjälp av de tekniska medel som yttrandefrihetsgrundlagen gäller för kan inte ses som oberoende av andras möjligheter att ta del av yttranden av olika slag. När det gäller användningen av trådmediet får friheten att sända radioprogram bl.a. begränsas i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning (3 kap. 1 § andra stycket YGL). Enligt promemorian skulle den nuvarande lagstiftningen leda till en alltför omfattande begränsning av denna frihet om den tillämpas oförändrat på digitala marksändningar av TV-program. Remissinstansernas synpunkter handlar om huruvida det i promemorian har gjorts en rimlig avvägning mellan nätinnehavarnas frihet å ena sidan och de anslutna hushållens motstående intresse av tillgång till allsidig upplysning å den andra.

När det gäller förhållandet till äganderätten bör det betonas att statens rätt att föreskriva en skyldighet för kabelföretagen att vidareända vissa TV-program är grundlagsfäst genom bestämmelsen i 3 kap 1 § andra stycket YGL. Det bör vidare påpekas att rätten att anlägga kabelnät för radiosändningar är skyddad i yttrandefrihetsgrundlagen. Fastighetsägare och kabel-TV-företag är fria att ingå avtal om att ansluta fastigheter till kabelnät och om de villkor som då skall gälla. Den begränsning av nätinnehavarnas handlingsfrihet som skyldigheten att sända ut vissa TV-program innebär, har varit utformad på i huvudsak samma sätt ända sedan kabel-TV-nät i stor skala började anläggas, och har därmed kunnat beaktas vid utformningen av avtal mellan parterna.

Vissa remissinstanser hävdar att promemorians förslag innebär att alla kabelföretag kommer att tvingas att digitalisera sina nät. Lagtexten i promemorian kan uppfattas så att en skyldighet att vidareända program med digital teknik skulle gälla även för kabelnät där det inte sänds några andra program med sådan teknik. Det har dock inte varit avsett. I regeringens förslag är därför lagtexten förtydligad på denna punkt. Det är endast i kabelnät där det vidareändas andra TV-program med digital teknik som digitalt utsända program som omfattas av sändningsplikt behöver vidareändas. Vidaresändningen behöver endast ske med digital teknik.

Å andra sidan framför några remissinstanser synpunkten att förslagen utgör ett hinder för att digitalisera kabel-TV-näten och därmed hotar en önskvärd teknisk utveckling. Om ett sådant påstående har fog för sig beror i viss mån på vilken omfattning kabelföretagens sändningsplikt skall ha.

Genom att börja sända med digital teknik i en del av utrymmet i ett kabelnät kan kabel-TV-företaget höja den praktiska överföringskapaciteten så att åtminstone fyra TV-program kan överföras på samma utrymme som med analog teknik upptas av ett program. Kabel-TV-företaget kan därmed erbjuda sina abonnenter flera TV-program eller andra tjänster än

om nätet enbart används för överföring med analog teknik. En förutsättning för att abonnenterna skall kunna ta del av det utökade utbudet är givetvis att de har avkodare för digitala sändningar. För att det skall bli attraktivt för de anslutna hushållen att skaffa en sådan avkodare torde kabel-TV-företag som planerar att införa digital teknik normalt se till att ett ganska stort antal program och andra tjänster blir tillgängliga i digital form. Det förhållandet att ett mindre antal digitalt utsända TV-program till följd av bestämmelser i radio- och TV-lagen måste erbjudas gratis till de abonnenter som har avkodare borde inte negativt påverka kabel-TV-företagens bedömning av hur och när digitalt utsända program skall erbjudas i kabelnäten. Några intressanta program som "gratisbonus" skulle tvärtom kunna göra att flera hushåll än annars skaffar avkodare och på så sätt får möjlighet att abonnera även på andra delar av kabel-TV-företagens tjänsteutbud.

En del av kritiken mot förslaget i promemorian går ut på att kabel-TV-företagens sändningsplikt får för stor omfattning. Några remissinstanser anser det olämpligt att alla program som sänds ut av TV-avgiftsfinansierade programföretag omfattas. Det innebär att kabel-TV-företagen inte kan bedöma den framtida omfattningen av sitt åliggande, eftersom detta beror på hur de berörda TV-företagen väljer att organisera sitt programutbud. Vidare kritiseras att sändningsplikten kan komma att gälla även för framtida tematiska kanaler som inte på något omedelbart sätt kan sägas bidra till allmänhetens behov av en allsidig upplysning.

När det gäller förslaget att sändningsplikt även skall omfatta andra TV-program än de som sänds ut av TV-avgiftsfinansierade programföretag anser vissa remissinstanser att förslaget snedvrider konkurrensen genom att vissa kommersiellt finansierade programkanaler får en fördel framför sina konkurrenter. Andra remissinstanser vänder sig mot att det skall gälla vissa tillståndsvillkor för att ett program skall kunna omfattas av sändningsplikt. Kritik riktas även mot förslaget att det skall vara nätinnehavaren som väljer om flera program kan komma i fråga. Också förslaget att den nuvarande ställningen för TV4 inte skall förändras så länge tillståndsvillkoren för programföretaget fyller de uppställda kraven på opartiskhet, saklighet och mångfald får kritik. Det finns också remissinstanser som invänder mot att digitala marksändningar enligt deras uppfattning gynnas på andra distributionsformers bekostnad.

De synpunkter som har kommit fram under remissbehandlingen föranleder visa ändringar i förhållande till promemorians förslag. Innan regeringen går in på dessa finns det emellertid anledning att erinra om motiven för kabel-TV-företagens sändningsplikt, motiv som enligt regeringens mening fortfarande är giltiga.

Marksändningar är en mycket effektiv metod för att på ett enkelt sätt samtidigt nå många människor med nyheter, information eller underhållning. Marksändningarna når alla inom täckningsområdet utan krav på fasta installationer eller dyr och komplicerad utrustning. Emellertid är frekvenser för marksändning av TV och radio en värdefull och knapp resurs, som även kan användas för andra viktiga tjänster. Den som använder radiofrekvenser för marksändning av TV-program till allmänheten måste därför uppfylla särskilda krav. För såväl Sveriges Television som TV4 gäller därför krav på bl.a. opartiskhet, saklighet och ett mång-

sidigt programutbud där det skall ingå nyheter. Syftet med dessa bestämmelser är att alla som bor i Sverige skall ha rimlig tillgång till ett omväxlande programutbud.

För de boende fyller kabel-TV-näten två klart åtskilda funktioner. De ger dels den som så önskar tillgång till ett stort antal TV-program och andra tjänster utöver de marksända programmen. Villkoren för hur dessa program tillhandahålls får bestämmas avtalsvägen under iakttagande av normala konsumenträttsliga regler. Kabel-TV-näten förmedlar dessutom de marksända TV-program som alla skall kunna ha tillgång till om de har lämplig utrustning. De som bor i kabelanslutna fastigheter har i allmänhet inte möjlighet att t.ex. sätta upp egna TV-antennar utan är hänvisade till de kabeldistribuerade programmen. Det är därför rimligt att kabel-TV-företagen inte skall kunna vägra att distribuera de marksända TV-programmen till samtliga boende eller förena distributionen med villkor av olika slag. Ett avtalsförhållande mellan ett kabel-TV-företag och en enskild boende skulle nämligen kännetecknas av en påtaglig obalans eftersom den boende normalt inte har något alternativ.

Det finns i detta sammanhang anledning att kommentera den synpunkt som framförts under remissbehandlingen av innebörd att fastighetsägarna inte skall ha något kostnadsansvar för skyldigheten att vidareända vissa TV-program. När en fastighetsägare avtalar med ett kabel-TV-företag om anslutning till kabel-TV-nätet omfattar kabel-TV-företagets prestation givetvis såväl tillhandahållande av den tekniska kapacitet som är nödvändig för att ett större antal TV-program skall kunna sändas till de boende som leverans av de TV-program som kabel-TV-företaget enligt lag är skyldigt att kostnadsfritt förse samtliga boende med.

Omfattningen av sändningsplikten m.m.

Regeringen övergår nu till att behandla vilken omfattning sändningsplikten bör ha i fortsättningen. Först kan konstateras att nuvarande lagstiftning inte bör tillämpas oförändrad när de digitala marksändningarna startar. Den skulle nämligen kunna få till konsekvens att kabel-TV-företagen blev skyldiga att vidareända samtliga digitalt utsända TV-program i analog form till samtliga boende. Radio- och TV-lagen behöver därför ändras.

Enligt regeringens mening bör skyldigheten att vidareända analogt utsända TV-program inte ändras i förhållande till den omfattning som denna skyldighet i praktiken har i dag. Kabel-TV-företagen bör sålunda även i fortsättningen vara skyldiga att se till att samtliga boende i anslutna fastigheter kan ta emot tre marksända TV-program som har sänts ut med analog teknik. Det förhållandet att för närvarande ett av dessa finansieras med reklam påverkar inte denna bedömning. Det är angeläget att medborgarna har flera oberoende källor för nyhetsförmedling. Det avgörande är därför att de sändningar som omfattas av sändningsplikt sänds i enlighet med tillstånd av regeringen som är förenade med krav på opartiskhet och saklighet samt villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter.

Liksom för närvarande bör sändningsplikten omfatta även satellitsändningar om dessa sänds ut för att uppfylla en skyldighet att sända till hela landet eller en del av landet.

När det gäller frågan om i vilken omfattning kabel-TV-företagen skall vara skyldiga att vidareända digitalt utsända TV-program gör sig olika synpunkter gällande.

Riksdagen har beslutat att digital marksänd TV skall införas i etapper med möjlighet för staten att fatta beslut innan nya etapper inleds. En förutsättning för fortsatt utbyggnad är att sändningarna har ekonomisk bärkraft. Om de digitala marksändningarna byggs ut till rikstäckning kommer det att bli möjligt att lägga ner de nuvarande analoga sändningarna. Därmed kommer värdefullt frekvensutrymme att kunna frigöras för andra användningsområden. För att en framtida övergång från analog till digital teknik i marksändningarna skall kunna genomföras krävs givetvis att allmänhetens tillgång till i varje fall ett visst grundutbud av TV-program kan säkerställas. Därför bör kabel-TV-företagens skyldighet att vidareända vissa TV-program principiellt omfatta även digitalt utsända program.

Några remissinstanser har pekat på att TV-program som sänds ut genom digitala marksändningar kan tas emot med enkla inomhusantennor och att det därför inte längre är nödvändigt att föreskriva att kabel-TV-företagen skall vara skyldiga att vidareända dessa program. Med anledning av denna synpunkt vill regeringen fästa uppmärksamheten på att bestämmelsen om sändningsplikt i radio- och TV-lagen är avfattad så att nätinnehavaren är skyldig att se till att de boende kan ta emot de program som omfattas. Om det säkert kan fastställas att alla boende har möjlighet att ta emot de digitalt marksända programmen med enkla inomhusantennor eller motsvarande torde syftet med bestämmelsen vara uppfyllt utan att kabel-TV-företaget behöver vidareända programmen. För tydlighets skull bör påpekas att förhållandena kan variera på så sätt att det i vissa områden krävs utomhusantenn för att ta emot de digitala programmen. I sådana områden blir kabel-TV-företagen givetvis skyldiga att vidareända de program som omfattas av sändningsplikt.

Promemorians förslag om sändningsplikt för digitalt utsända program från TV-avgiftsfinansierade TV-företag innebär att samtliga sådana program omfattas. Regeringen anser att förslaget på denna punkt går för långt eftersom det skulle medföra att kabel-TV-företagen inte kan bedöma omfattningen av sina framtida förpliktelser. Så som förslaget är utformat kan det inte heller uteslutas att program som inte avses med bestämmelsen i 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen om allmänhetens behov av tillgång till allsidig upplysning skulle omfattas av sändningsplikt.

Enligt regeringens mening bör därför sändningsplikten begränsas i förhållande till vad som föreslås i promemorian. Detta bör ske dels genom att sändningsplikten knyts till att det föreligger krav på opartiskhet och saklighet samt ett tillståndsvillkor om mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter, dels till att det fastställs ett högsta antal samtidigt sända program som skall kunna omfattas av sändningsplikt. Regeringen anser att sammanlagt högst tre program från TV-avgiftsfinansierade TV-företag skall kunna omfattas av sändningsplikt. Det innebär att utöver de

nuvarande programkanalerna SVT1 och SVT2 högst ett digitalt utsänt program kommer att omfattas.

Med hänsyn till de invändningar som har redovisats i fråga om konkurrensneutralitet och urval av program bör förslagen i promemorian om sändningsplikt för program från andra TV-företag än de som finansieras med TV-avgifter inte läggas till grund för lagstiftning i de delar de avser program utöver vad som gäller enligt nuvarande bestämmelser.

Regeringens förslag innebär alltså att kabel-TV-företagens sändningsplikt begränsas till tre program från TV-avgiftsfinansierade TV-företag och ett program från övriga TV-företag. En förutsättning för sändningsplikt skall vara att programmen sänds med stöd av tillstånd av regeringen och att det föreligger krav på opartiskhet och saklighet samt villkor om mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. Ett mångsidigt programutbud kan även innefatta ett programutbud som huvudsakligen består av nyheter. Det bör inte kunna komma i fråga att publiken förlorar tillgången till ett program som har omfattats av sändningsplikt enligt nuvarande regler, under förutsättning att tillståndsvillkoren inte förändras så att kraven på opartiskhet, saklighet och skyldighet att meddela nyheter upphör. Härigenom torde de program som för närvarande sänds analogt i marknätet även i fortsättningen komma att omfattas av sändningsplikt. Programmen skall kunna tas emot i samtliga bostäder i fastigheter som är anslutna till kabelnätet.

Några remissinstanser har föreslagit att alla program som omfattas av sändningsplikt skall vidareändas med analog teknik i kabelnätet. Det skulle innebära att de kabelföretag som väljer att börja sända ut program med digital teknik i kabelnätet även skulle bli skyldiga att ta kanalutrymme i anspråk för vidareändning med analog teknik. Regeringen anser emellertid att det skulle vara att gå för långt att lägga en så omfattande förpliktelse på kabel-TV-företagen. Program som enbart har sänts ut med digital teknik behöver därför endast sändas vidare digitalt i kabelnätet. För att sådana program skall kunna tas emot krävs därför att den boende har skaffat en avkodare för digitala program. Kabel-TV-företagen har ingen skyldighet att förse de boende med avkodare för de digitala marksändningarna.

Det återstår att behandla några andra frågor som har tagits upp under remissbehandlingen. Vissa remissinstanser hävdar att förslaget är för kostsamt för små kabelnät eller för kabelnät med många huvudcentraler. Regeringens förslag innebär en mindre omfattande sändningsplikt än som föreslås i promemorian. Därmed minskar belastningen på kabel-TV-företagen. Det bör också påpekas att en utökad sändningsplikt utöver vad som i praktiken gäller i dag endast kan komma i fråga för kabel-TV-företag som inleder sändningar med digital teknik i kabelnätet.

Enligt en remissinstans är det väsentligt att ett visst utrymme avsätts i marknätet för andra tjänster än programtjänster och programrelaterade tilläggstjänster. Några remissinstanser har ifrågasatt om sändningsplikten enbart omfattar ljud och bild eller om olika tilläggstjänster som sänds tillsammans med programmen också omfattas.

Så kallade tilläggstjänster som erbjuds i samband med digitala TV-sändningar torde i huvudsak kunna betraktas som sökbar text-TV i radio och TV-lagens mening. Sökbar text-TV får sändas utan tillstånd om

sändningarna sker från en radiosändare som används för andra sändningar för vilka det krävs tillstånd (2 kap. 1 § andra stycket radio- och TV-lagen). Om en viss överföringskapacitet skall avsättas för sådana tjänster kan regeringen ange detta i samband med beslut om sändningstillstånd. Vidaresändningsskyldigheten bör förutom ljud och bild omfatta sådan tilläggsinformation som har direkt anknytning till programmen.

TV-distribution genom telenätet m.m.

Trådburen TV-distribution har hittills skett med konventionella kabel-TV-nät där ett stort antal TV-program samtidigt förs fram till hushållen genom kablar med hög kapacitet. Under den närmaste tiden väntas emellertid TV-program börja distribueras genom det vanliga telenätet med hjälp av s.k. ADSL-teknik (Asymmetrical Digital Subscriber Line). Denna teknik innebär att man med hjälp av särskild utrustning ökar kapaciteten i abonnentledningarna så mycket att ett eller några få TV-program kan överföras. Tekniken kan användas även för andra tjänster som kräver hög överföringskapacitet, t.ex. snabb kommunikation via Internet.

Tekniken har ännu inte införts för praktiskt bruk, men vissa kommersiella försök kommer enligt uppgift att inledas i Telias nät under år 1998. Enligt vad regeringen erfarit planerar man att överföra TV-program med hjälp av fiberoptik från en nationell central till fördelningsställen i närheten av abonnenterna. Från fördelningsställena distribueras det program som abonnenten har valt genom telefonlinjen till abonnenten. För att en abonnent skall kunna utnyttja tjänsten krävs att denne anskaffar en särskild avkodare.

Telia anser att förslaget till ändrad lagstiftning kommer att få skadliga konsekvenser för utvecklingen av TV-distribution i telenätet.

Förpliktelserna enligt nuvarande bestämmelser gäller för den som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder. De är därmed tillämpliga inte bara på konventionella kabel-TV-nät utan också för TV-distribution i telenät.

Enligt regeringens mening finns det emellertid anledning att ifrågasätta om detta är en lämplig ordning i framtiden. Som det kan förutses kommer möjligheten att använda den nya distributionsmetoden att utnyttjas av vissa telefonabbonenter inom de geografiska områden där tjänsten finns tillgänglig, medan övriga hushåll som är anslutna till telenätet även i fortsättningen kommer att nöja sig med att abonnera på konventionella teletjänster. Det får förutsättas att såväl de hushåll som abonnerar på TV-överföringar via telenätet som de som inte gör det har tillgång till TV-program även på annat sätt. Något behov av att säkerställa att vissa TV-program kan erhållas just via telenätet torde inte föreligga. I sammanhanget bör också nämnas att det nu inte kan bedömas om den nya distributionstekniken främst kommer att användas för distribution av TV-program eller om andra tjänster kommer att överväga.

Dessa skäl talar för att radio- och TV-lagens bestämmelser om skyldighet att vidarebefordra vissa TV-program inte skall gälla den som be-

driver TV-distribution i telenätet och där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna. Prop. 1997/98:184

Frågan om vad som på längre sikt bör gälla i fråga om kabelföretagens skyldighet att vidarebefordra vissa program bör enligt regeringens mening bedömas i ljuset av den kommande tekniska utvecklingen som bl.a. innebär att gränserna mellan olika distributionssätt blir mer oklara och att samma slag av innehåll kan nå allmänheten på flera olika vägar. Därför kommer regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i den mån den föreslagna regleringen av vidareändningsskyldigheten till följd av den tekniska utvecklingen innebär åtaganden för nätägare eller distributörer som går utöver det som nu föreslås. Huvudmotivet för förslaget är som nämnts att de som är hänvisade till enbart kabel-TV skall ha möjlighet att ta emot vissa angivna TV-program. Den föreslagna regleringen syftar inte till att begränsa incitamenten för olika aktörer att utveckla ny teknik för överföring av TV-program i nät av olika slag genom att tekniken då medför en utvidgad vidareändningsskyldighet.

I det här sammanhanget kan också Konvergensutredningen (Ku 1997:05) nämnas. Denna utredning har till uppgift att utreda behovet av, förutsättningarna för samt konsekvenserna av en samordning av lagstiftningarna för ljudradio, television, övrig radiokommunikation och televerksamhet med utgångspunkt i att lagstiftningen bör underlätta utvecklingen av elektroniska informationstjänster och ta till vara medborgarnas, näringslivets och samhällets olika behov med avseende på sådana tjänster. Utredningen skall också bedöma om det behövs ytterligare lagstiftning för att säkerställa yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald inom området för elektroniska informationstjänster samt för att motverka skadliga konkurrensbegränsningar. Utredningen skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 1998 (dir. 1997:95).

5.2 Ett företag skall kunna få mer än ett sändningstillstånd

Regeringens förslag: Radio- och TV-lagen ändras så att det blir möjligt för regeringen att ge ett och samma programföretag mer än ett sändningstillstånd.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser delar den bedömning som redovisas i promemorian eller lämnar den utan erinran. *Radio och TV-verket* anser dock att det av principiella skäl finns anledning att behålla bestämmelsen men med möjlighet för undantag om det finns särskilda skäl.

Bakgrund: Enligt radio- och TV-lagen (1996:844) kan ingen få mer än ett sändningstillstånd av regeringen, vare sig direkt eller genom företag där han eller hon har ett bestämmande inflytande (3 kap. 4 § första stycket). Bestämmelsen gäller inte staten. Bestämmelsen i radio- och TV-lagen tillkom efter förslag från Radiolagsutredningen i betänkandet Ny

lagstiftning för radio och TV (SOU 1994:105). Den dåvarande radiolagen innehöll inte några bestämmelser om vem som kunde få tillstånd att sända rundradio. Däremot fanns en liknande bestämmelse i lokalradiolagen. Utredningen ansåg att de skäl som anfördes när bestämmelsen i lokalradiolagen infördes, dvs. att öka antalet självständiga röster och att motverka en utveckling mot ett fåtal centralt kontrollerade kedjeföretag, även kunde anföras som skäl för att införa en motsvarande reglering i radio- och TV-lagen (a. bet. s. 260). Regeringen delade utredningens uppfattning och anförde att skälet att hindra ägarkoncentration var i ännu högre grad väsentlig när det gäller TV-sändningar och rikstäckande radiosändningar där frekvenserna är färre. Enligt regeringen borde de ännu fåtaliga tillstånd som kunde ges inte förvärfvas av en och samma tillståndsinnehavare eftersom detta skulle kunna innebära att yttrandefriheten och åsiktsbildningen beskars samtidigt som risken för missbruk av mediet ökade (prop. 1995/96:160 s. 81 f.).

Skälen för regeringens förslag: Genom digital teknik kan överföringskapaciteten ökas till det tre- eller fyrdubbla i jämförelse med analoga sändningar och det antal tillstånd som kan ges kommer att kunna ökas väsentligt. Samtidigt har behovet av professionella och finansiellt starka programföretag som är intresserade av att delta i denna utveckling blivit större. Den nuvarande regleringen i radio- och TV-lagen framstår mot denna bakgrund i vissa avseenden som mindre lämplig. I propositionen om digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67) förutsattes att de TV-företag som sänder analogt via marknätet skall beredas tillfälle att medverka i de digitala sändningarna. Mot denna bakgrund bör enligt regeringens mening en återgång ske till den ordning som tidigare gällde enligt radiolagen. Bestämmelsen i radio- och TV-lagen om att ingen kan få mer än ett tillstånd av regeringen bör därför tas bort. Regeringen vill i sammanhanget framhålla att ett borttagande av förbudet i radio- och TV-lagen att ge programföretag mer än ett sändningstillstånd självfallet inte påverkar regeringens ambition att motverka sådan ägarkoncentration inom massmedierna som kan skada ett fritt och brett meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning. En kommitté har tillkallats med uppgift att lägga fram förslag till lagstiftning om mediekoncentration (Lagstiftning om mediekoncentration Ku 1997:07). Det bör dessutom påpekas att regeringen enligt yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) är skyldig att eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrande- och informationsfrihet (3 kap. 2 § andra stycket YGL).

5.3 Villkor om samverkan skall kunna tas in i sändningstillstånd

Regeringens förslag: Radio- och TV-lagen ändras så att det framgår att teknisk samverkan med andra tillståndshavare skall kunna utgöra villkor för ett sändningstillstånd.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har ingen erinran mot förslaget. *Kammarrätten i Stockholm* och *Canal+ Television AB* påpekar att det bör förtydligas vad som avses med skyldighet att samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om samverkan mellan olika tillståndshavare som bedriver TV-sändningar med digital teknik diskuteras i propositionen om digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67). Bakgrunden är att den digitala sändningstekniken innebär att flera olika programbärande signaler förs samman till en gemensam digital signal. Vid mottagningen sorterar mottagarens avkodare ut de delar av signalen som motsvarar det valda programmet. I samband med att de olika programsignalerna förs samman (multiplexeras) avgörs också hur stor överföringskapacitet som varje program skall tilldelas. Behovet av utrymme växlar beroende på bl.a. förekomsten av rörelse i bilderna. En fotbollsmatch kräver t.ex. större utrymme än en studiodebatt. I och med att de olika programföretagens material är förenat till en gemensam signal så måste denna signal givetvis också sändas ut gemensamt. De programföretag som delar på en sådan signal kommer därmed också att behöva utnyttja samma sändarföretag.

I propositionen (s. 27) anges att det är angeläget att utveckla samarbetsformer som innebär att de som erbjuder programtjänster i systemet vanligtvis bestämmer över multiplexfunktionen tillsammans. Ett syfte med samarbetet anges vara att de avkodare som används är sådana att varje person i publiken har möjlighet att ta del av alla program som sänds ut, givetvis på de villkor som programföretaget ställer upp för tillgång till programmen. Om systemet innehåller s.k. elektroniska programguider, dvs. tablåer som gör det möjligt för mottagarna att finna vissa tjänster, bör de olika programföretagens utbud presenteras på likvärdigt sätt. I propositionen konstateras att det kan uppstå problem om konkurrerande företag skall samarbeta inom ett och samma tekniska system. Enligt propositionen måste det emellertid vara möjligt att uppnå överenskommelser mellan de olika parterna om sådana former för samverkan att varje medverkande företag kan behålla den nödvändiga kontrollen över sitt material, samtidigt som tillgängligheten för publiken till det samlade programutbudet förblir hög.

I förordningen (1997:894) om marksänd digital TV anges att den sökande i ansökan skall redovisa sina planer på att ingå överenskommelser med övriga sökande i fråga om multiplexering, åtkomstkontroll och elektroniska programguider (6 § tredje stycket). Av Radio- och TV-verkets förslag till regeringen skall framgå om den sökande kan delta i sådan samverkan (9 § första stycket 2).

Enligt 3 kap. 2 § 7 radio- och TV-lagen får ett villkor i ett sändningstillstånd avse skyldighet att använda en viss sändningsteknik. Villkoret kan enligt regeringens uppfattning innebära att en skyldighet att sända med digital teknik även innefattar en skyldighet att delta i sådan teknisk samverkan med andra tillståndshavare som är nödvändig för att tekniken skall fungera. Ett tillägg bör emellertid göras så att det av lagen uttryckligen framgår att villkoret om viss sändningsteknik får förenas med krav på samverkan med andra tillståndshavare i tekniska frågor. Det anges

sedan närmare i sändningsvillkoret med vilka andra tillståndshavare samverkan skall ske och i vilka tekniska frågor. Prop. 1997/98:184

Program som sänds ut i digital ljudradio multiplexeras på i princip samma sätt som digitalt utsända TV-program. Motsvarande villkor kommer därför att kunna tillämpas på digital ljudradio.

5.4 Villkor för public serviceföretagens satellitsändningar

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon bestämmelse i radio- och TV-lagen som ger regeringen rätt att föreskriva villkor för satellitsändningar som bedrivs av TV-avgiftsfinansierade programföretag.

Promemorians förslag: Radio- och TV-lagen skall kompletteras med en bestämmelse som ger regeringen rätt att föreskriva villkor för satellitsändningar som bedrivs av TV-avgiftsfinansierade programföretag.

Remissinstanserna: *Radio- och TV-verket* och *Granskningsnämnden för radio och TV* har invänt att bestämmelsen även bör gälla sådana satellitsändningar som TV4 enligt sitt sändningstillstånd bedriver via satellit. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt radio- och TV-lagen (1996:844) krävs tillstånd för att sända TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz. Ett sändningstillstånd som meddelas av regeringen får förenas med villkor av olika slag. Som exempel på sådana villkor kan nämnas att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt, skyldighet att sända genmälen samt förbud mot att sända reklam och andra annonser. Vid sidan av tillståndsvillkoren har regeringen även ställt upp anslagsvillkor för de avgiftsfinansierade programföretagen Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB.

För satellitsändningar gäller de allmänna reglerna i radio- och TV-lagen. Eftersom satellitsändningar sker på högre frekvenser än 3 gigahertz behövs inte något tillstånd och därför kan enligt nuvarande bestämmelser inte några tillståndsvillkor ställas upp.

Efterlevnaden av radio- och TV-lagens bestämmelser och tillståndsvillkoren övervakas av Granskningsnämnden för radio och TV genom efterhandsgranskning av programmen. Någon motsvarande rätt för Granskningsnämnden för radio och TV att kontrollera anslagsvillkorens efterlevnad föreligger inte.

Regeringen har medgett att Sveriges Television får inleda sändningar i nya programkanaler i enlighet med de planer som företaget har redovisat i budgetunderlaget för år 1998. Regeringen har vidare medgett att Sveriges Television får inleda sändningar via satellit med syfte att nå allmänheten i Sverige. Sändningarna får innehålla dels de nya programkanalerna dels programkanalerna SVT1 och SVT2. De villkor som gäller

Regeringen konstaterade i lagrådsremissen att det får anses mindre tillfredsställande om de regler som gäller för public service-företagen har olika formell status och övervakas på olika sätt om sändningarna sker över marksändare eller enbart via satellit. I dessa situationer bör inte klagomål från lyssnare över t.ex. bristande opartiskhet hanteras på olika sätt beroende på vilken distributionsmetod som använts.

För att de avgiftsfinansierade public service-företagens sändningar skall behandlas på samma sätt utan hänsyn till sändningssätt föreslogs det därför i lagrådsremissen att radio- och TV-lagen bör kompletteras med en bestämmelse som innebär att regeringen kan ställa villkor som motsvarar tillståndsvillkoren för tillståndspliktiga marksändningar även i de fall då dessa företag sänder över satellit eller med någon annan trådlös sändningsmetod som inte kräver tillstånd.

I lagrådsremissen angavs vissa föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) vara av särskild betydelse i sammanhanget. Enligt 3 kap. 2 § första stycket YGL får rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Det innebär bl.a. att det inte finns någon etableringsfrihet för satellitsändningar. Däremot har något krav i lag på sändningstillstånd inte ställts upp för dessa sändningar. I förarbetena till yttrandefrihetsgrundlagen (prop. 1990/91:64) diskuterades inte om möjligheten att föreskriva villkor utan koppling till ett tillståndsförfarande. Några hinder mot att ställa krav på tillstånd för t.ex. satellitsändningar kan i och för sig inte anses föreligga. I lagrådsremissen angavs att det enligt regeringens uppfattning inte kan anses lämpligt att nu införa ett system med tillstånd för satellitsändningar med det enda motivet att knyta vissa villkor till den verksamhet som bedrivs av public service-företagen (jfr även SOU 1992:31 Lagstiftning om satellitsändningar av TV-program, s. 148). I stället bör det enligt lagrådsremissen vara möjligt för regeringen att utan koppling till ett tillståndsförfarande enligt radio- och TV-lagen ställa sådana villkor för public service-företagens satellitsändningar som redovisats ovan.

I lagrådsremissen angavs vidare att det sakliga innehållet i den föreslagna bestämmelsen i och för sig skulle kunna utformas som ett anslagsvillkor. Med hänsyn till att efterlevnaden av radio och TV-lagens bestämmelser och tillståndsvillkoren övervakas av Granskningsnämnden medan nämnden inte har någon motsvarande rätt att kontrollera anslagsvillkorens efterlevnad är detta dock inte någon bra lösning.

Lagrådet avstyrker förslaget av framför allt följande tre skäl.

Ett skäl är att förslaget inte synes ha något stöd i YGL:s ordalydelse framför allt av den anledningen att med föreskriften i 3 kap 2 § första stycket YGL har avsetts att villkor är något som skall vara förenat med tillstånd. - Ett annat skäl är att förslaget närmast innebär att man bakvägen begränsar den legala etableringsfrihet, som för närvarande gäller för Sveriges Televisions satellitsändningar, genom att uppställa villkor för sändningarna. Med hänsyn till att utvecklingen på radio- och TV-området hittills gått mot en allt större etableringsfrihet är det föga rimligt att nu införa tillståndskrav för satellitsändningar. I förarbetena till

YGL anfördes, att i sådana fall då ett programföretag som sänder genom etern är bundet av avtal rörande programverksamheten bör avtalets villkor givetvis gälla även i den mån programutsändningen till någon del samtidigt sker genom trådsändning (prop. 1990/91:64. s. 116). I förevarande fall kan det emellertid bli fråga om helt andra program än dem som sänds med tillstånd. Det är inte heller säkert att villkoren bör utformas på samma sätt. - Ytterligare ett skäl är att det saknas sanktioner om villkoren inte följs och att den föreslagna bestämmelsen avviker från regleringen i lagen i övrigt som innebär att vissa sändningar kräver tillstånd och att tillstånd får förenas med villkor.

Regeringen som tidigare har redovisat bedömningen att YGL inte kan anses lägga hinder i vägen för att villkor för satellitsändningar ges direkt i lag - utan koppling till ett särskilt tillståndsförfarande - anser att den kritik som i övrigt förts fram av Lagrådet är befogad. Den i lagrådsremissen föreslagna bestämmelsen bör därför inte införas.

6 Utbildningsradions sändningstillstånd

Regeringens förslag: Tillståndet för Sveriges Utbildningsradio AB att sända ljudradio och TV skall förlängas tills frågan om Utbildningsradions framtida verksamhet är bestämd och eventuella förslag har genomförts. Det är regeringens uppgift att förlänga sändningstillståndet och ange tillståndstiden.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen (1996:844) meddelas tillstånd att med hjälp av radiovågor på vissa frekvenser sända TV-program och tillstånd att till hela landet eller till utlandet sända ljudradioprogram av regeringen. Ett sådant tillstånd gäller enligt 3 kap. 7 § för viss tid.

I propositionen En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997 - 2001 (prop. 1995/96:161 s. 68 f.) föreslogs att tillståndet för Sveriges Television och Sveriges Radio att sända ljudradio och TV skall omfatta perioden den 1 januari 1997 - den 31 december 2001 och att tillståndet för Sveriges Utbildningsradio skall omfatta perioden den 1 januari 1997 - den 31 december 1998. Utbildningsradions sändningstillstånd begränsades till två år med hänvisning till att Distansutbildningskommittén (U 1995:7) fått i uppdrag att före utgången av oktober 1997 lägga fram förslag om vilken roll UR skall spela inom utbildnings- och folkbildningsområdet. Riksdagen godkände förslaget (bet. 1995/96:KrU12, rskr. 1995/96:297).

Kommittén överlämnade i november 1997 delbetänkandet Utbildningskanalen (SOU 1997:148). I betänkandet föreslås att det bildas två nya företag, dels ett företag (Utbildningskanalen) som bör vara anslagsfinansierat och få i uppdrag att sända utbildningsprogram i radio och TV, dels ett produktionsföretag för produktion av bl.a. radio- och TV-program för Utbildningskanalens räkning. Till det senare företaget skall enligt förslaget Utbildningsradions nuvarande resurser överföras.

Utbildningsradions sändningstillstånd upphör att gälla vid utgången av december månad 1998. Utbildningsradion skall dock - i avvaktan på detta - kunna fortsätta med sin programverksamhet tills vidare. Den parlamentariska digital-TV-kommittén (Ku 1997:06) konstaterar i sitt yttrande till Radio- och TV-verket att folkbildning och kunskapsförmedling är och bör också fortsättningsvis vara en viktig del i den radio och TV i allmänhetens tjänst som erbjuds av Sveriges Utbildningsradio via Sveriges Televisions programkanaler SVT1 och SVT2. Kommittén har föreslagit att Utbildningsradion skall beredas utrymme för digitala sändningar inom ramen för programkanalerna SVT1 och SVT2. Enligt kommittén är det vidare angeläget att Utbildningsradion erbjuds möjligheter att utveckla även nya former av produktion och samarbete inom ramen för dessa sändningar och att detta kan ske i minst nuvarande omfattning. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga. Det ankommer på regeringen att förlänga sändningstillståndet och bestämma tillståndstiden till en viss tid tills frågan om Utbildningsradions framtida verksamhet är bestämd och eventuella förslag har genomförts. Regeringen har för avsikt att förlänga tillståndstiden med minst ett år.

7 Författningskommentar

1 kap. Lagens tillämpningsområde

2 § I paragrafen, som motsvarar tidigare 1 kap. 4 §, har vissa förtydliganden gjorts med anledning av artikel 2 i det nya TV-direktivet. *Sista stycket* motsvarar dock direktivets ingress, stycke 14. Med att en satellitkapacitet tillhör Sverige avses som tidigare att en svensk fysisk eller juridisk person förfogar över satellitkapaciteten. Att den som bedriver sändningsverksamhet använder sig av en satellitupplänk som är belägen i Sverige innebär att ett program förmedlas genom satellitsändning från Sverige. Vissa redaktionella ändringar har också gjorts.

Bestämmelsens innehåll i övrigt har behandlats i avsnitt 4.2.

Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets synpunkter.

3 § Denna paragraf innehåller bestämmelser som motsvarar tidigare 1 kap. 2 §.

4 § Denna paragraf innehåller bestämmelser som motsvarar tidigare 1 kap. 3 §.

2 § Ändringen innebär att det framgår att ett sändningstillstånd kan förernas med villkor om skyldighet att samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor. I avsnitt 5.3 har närmare redogjorts för ändringen.

3 § Ändringen är en konsekvens av att ett förbud har införts mot sponsringsmeddelanden i TV för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination.

4 § Förbudet i *första stycket* för regeringen att ge mer än ett sändningstillstånd till ett och samma programföretag har utgått. *Tredje stycket* upphävs som en följd av detta. I avsnitt 5.2 har närmare redogjorts för ändringen.

6 kap. Sändningarnas innehåll m.m.

2 § I paragrafen har en ny andra mening införts. Den har behandlats närmare i avsnitt 4.5. Ändringen innebär att artikel 22.3 i direktivet genomförs.

8 § Genom ett tillägg till *första stycket* skall den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen eftersträva att de program som har framställts av självständiga producenter skall avse en så stor andel nya produktioner som möjligt. Genom bestämmelsen är hela artikel 5 i direktivet genomförd.

Skyldigheten enligt 9 kap. 4 § för den som sänder TV, att årligen redovisa för Radio- och TV-verket hur kvotbestämmelserna följs, kommer nu även att omfatta andelen nya produktioner. Redovisningsskyldigheten grundar sig på Sveriges rapporteringsskyldighet enligt artikel 4.3 i TV-direktivet.

I det nya TV-direktivet anges att även tid då det sänds program med annan innehåll än köp-TV skall frånräknas vid bestämning av sändningstiden.

Vissa redaktionella ändringar har också gjorts.

Bestämmelsen har den utformning som föreslagits av Lagrådet.

10 § Bestämmelsen, som har utformats i enlighet med Lagrådets synpunkter, har behandlats närmare i avsnitt 4.3. Genom bestämmelsen genomförs artikel 3a i TV-direktivet.

7 kap. Reklam och annan annonsering

10 § Bestämmelsen har behandlats närmare i avsnitt 4.4.2. Genom bestämmelsen genomförs artiklarna 14.2 och 17.3 i TV-direktivet. Vissa redaktionella ändringar har också gjorts. Bestämmelsen har den utformning som föreslagits av Lagrådet.

1 § Bestämmelsen har omarbetats redaktionellt och har den utformning som föreslagits av Lagrådet. Första stycket har delats upp i fem nya stycken.

Det första stycket innebär att innehavare av kabelnät för TV-distribution skall vara skyldiga att se till att de boende i anslutna fastigheter har möjlighet att ta emot de marksända program som sänds ut med regeringens tillstånd om sändningstillståndet för dessa har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. Sändningsplikten skall även i fortsättningen gälla program som sänds ut på andra sätt än genom marksändning om sändningen sker för att uppfylla en skyldighet för tillståndshavaren att sända till hela landet eller en del av landet. Sändningsplikten omfattar endast program som är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Sändningsplikt föreligger alltså inte för regionala program i en annan region än den för vilken de är avsedda och inte heller för s.k. betal-TV-sändningar.

Sändningarna skall även i fortsättningen kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Ett program som har sänts ut enbart med digital teknik behöver emellertid enligt den nya meningen i *andra stycket* endast vidaresändas digitalt om det i anläggningen sänds andra program med digital teknik. En nätinnehavare är alltså inte skyldig att sända ut ett sådant program i analog form, även om inte alla som är anslutna till kabelnätet har möjlighet att ta emot programmen digitalt. Däremot skall alla som kan ta emot digitala sändningar kunna ta emot programmet utan kostnad.

I övrigt kan nätägaren välja sändningsteknik beroende på vad som är mest lämpligt med hänsyn till den teknik som används i kabelanläggningen. En nätinnehavare som har försett samtliga anslutna hushåll med avkodare för digital teknik kan sända ut samtliga program som omfattas av sändningsplikten digitalt, förutsatt att alla boende kan ta emot dessa program utan kostnad.

Enligt *fjärde stycket* omfattar sändningsplikten högst tre program som kommer från TV-avgiftsfinansierade programföretag och högst ett program som kommer från andra tillståndshavare.

I *femte stycket* anges att skyldigheten att vidarebefordra vissa TV-program inte omfattar anläggningar där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett kopplat telenät med hjälp av digital teknik. Distribution av TV-program kan, förutom i ett kabelnät, även ske i ett kopplat telenät med hjälp av digital teknik. I jämförelse med kabelnät är dock antalet TV-program som kan distribueras i kopplade telenät begränsat. Skyldigheten i första stycket att vidarebefordra vissa TV-program skall därför inte omfatta distribution av TV-program i kopplade telenät. Därmed undantas till exempel anläggningar där abonnenter ges tillgång till TV-program genom att vara ansluten till ett kopplat telenät med hjälp av s.k. ADSL-teknik från bestämmelsens tillämpning.

Se vidare avsnitt 5.1.

2 § Genom ett tillägg i *första stycket* ges Granskningsnämnden för radio och TV till uppgift att övervaka även att bestämmelsen om exklusiva rättigheter följs. Genom ändringen i *andra stycket* övervakas även förbudet mot försäljningsprogram i TV för läkemedel och medicinsk behandling av Konsumentombudsmannen. Ändringarna i övrigt är av redaktionell karaktär.

10 § Bestämmelsen, som är ny, har behandlats närmare i avsnitt 4.3.4.

10 kap. Straff och avgifter m.m.

5 § Genom ett tillägg i *första stycket* femte punkten får den som åsidosätter bestämmelsen om förbud mot sponsringsmeddelanden i TV för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination åläggas att betala en särskild avgift. Bestämmelsen har även utökats med en sjunde punkt. Ändringarna har behandlats närmare i avsnitt 4.4.2 och 4.3.5. Beslut meddelas i första instans av länsrätten på talan av Granskningsnämnden för radio och TV (12 kap. 4 §). Det krävs inte prövningstillstånd för prövning i kammarrätt (se närmare prop. 1995/96:160 s. 153).

7 § Ändringen är en konsekvens av förslaget att ett förbud mot försäljningsprogram i TV för läkemedel och medicinsk behandling införs och att sanktionen marknadsstörningsavgift bör utsträckas till att även omfatta det föreslagna förbudet.

9 § Bestämmelsens innehåll har behandlats närmare i avsnitt 4.5.

Första stycket har utökats med en åttonde punkt som innebär att Granskningsnämnden för radio och TV får förelägga den som åsidosätter den föreslagna bestämmelsen i 6 kap 2 § om varning att följa bestämmelsen. Föreläggandet får förenas med vite.

12 § *Första och andra stycket* har ändrats som en följd av den förändrade lydelsen av 1 kap. 2 §, se avsnitt 4.2.

11 kap. Återkallelse av tillstånd

2 § Ändringen är en följd av att 3 kap. 4 § första och tredje stycket föreslås upphävas.

5 § Bestämmelsen har upphävts eftersom det föreslås att det skall bli möjligt för regeringen att ge ett och samma programföretag mer än ett sändningstillstånd.

13 kap. Överklagande

3 § Ändringen har behandlats i avsnitt 4.5.

Genom den föreslagna lydelsen får beslut av Granskningsnämnden för radio och TV om vitesföreläggande för den som åsidosätter den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 2 § om varning överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut som meddelats av länsrätt.

Övergångsbestämmelser

Det nya TV-direktivet skall vara genomfört senast den 30 december 1998. Av direktivets ingress, punkt 20, följer att bestämmelsen om utnyttjande av exklusiva rättigheter endast skall tillämpas på avtal som ingåtts efter offentliggörandet av direktivet, dvs. den 30 juli 1997, och som rör evenemang som äger rum efter genomförandet. Vidare skall avtal som har ingåtts före den 30 juli 1997 och som förnyas därefter anses som nya avtal.

De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 1999. De är därmed i kraft då det förutsätts att sändningarna av marksänd digital TV senast skall ha inletts.

Punkt 3 innebär att program som omfattas av sändningsplikt den 1 januari 1998 fortsätter att omfattas av sändningsplikt så länge villkoren för sändningsplikt är uppfyllda. Bestämmelsen innebär att nätinnehavaren inte kan utesluta ett sådant program till förmån för ett annat program. Om de tillståndsvillkor som gäller för SVT1, SVT2 och TV4 fortfarande är i kraft vid lagens ikraftträdande kommer därför sändningsplikten att gälla så länge villkoren inte ändras i berört hänseende. Se även avsnitt 5.1.

EG:s direktiv för samordning av vissa bestämmelser
som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra
författningar om utförandet av sändningsverksamhet
för television

EG:s direktiv för ändring av rådets direktiv om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television

Prop. 1997/98:184
Bilaga 2

Sammanfattning av departementspromemorian Genomförande av EG:s TV-direktiv (Ds 1998:21)

Prop. 1997/98:184
Bilaga 3

I denna departementspromemoria läggs det fram förslag till vissa ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844) för att i svensk rätt genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utövandet av sändningsverksamhet för television.

Förslagen innebär i huvudsak följande. Bestämmelserna om i vilka fall Sverige skall ansvara för en TV-sändning förtydligas och gäller för samtliga svenska programföretag, oavsett vilken sändningsteknik som används. En helt ny bestämmelse införs för att säkerställa att TV-sändningar av viktiga evenemang blir tillgängliga för en väsentlig del av allmänheten i en EES stat. Det föreslås även regler om tillsyn och sanktioner. Vidare införs ett förbud mot TV-reklam för läkemedel och medicinsk behandling i försäljningsprogram och att vissa TV-program skall föregås av en varningssignal. Det införs även ett krav att bara den som är etablerad i Sverige skall kunna få tillstånd av regeringen att sända TV-program i det svenska marknätet.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Härigenom föreskrivs

i fråga om radio- och TV-lagen (1996:844)

dels att nuvarande 1 kap. 2, 3 och 4 §§ skall betecknas 1 kap. 3, 4 respektive 2,

dels att den nya 1 kap. 2 § samt 3 kap. 4 §, 6 kap. 2 och 8 §§, 7 kap. 10 §, 9 kap. 2 §, 10 kap. 3, 5, 9 och 12 §§, 11 kap. 2 § samt 13 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 6 kap. 10 § och 9 kap. 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 § Lagen gäller för sändningar av TV-program över satellit om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och

1. *den som bedriver sändningsverksamheten har sitt hemvist i Sverige,*

2. *sändningen till satellit sker från en sändare här i landet, eller*

3. *sändningen från satellit sker med användning av satellitkapacitet som en svensk fysisk eller juridisk person förfogar över.*

Punkterna 2 och 3 tillämpas dock inte, om den som bedriver sändningsverksamheten har sitt hemvist i en annan stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Nuvarande lydelse

2 § Lagen gäller för sändningar av TV-program om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat) och den som bedriver sändningsverksamheten

1. *är etablerad i Sverige,*

2. *varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat men använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet,*

3. *varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet eller av någon annan EES-stat men använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige.*

4. *varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller någon annan EES-stat men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige, eller*

Föreslagen lydelse

5. varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller någon annan EES-stat eller använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige eller någon annan EES-stat men är etablerad i Sverige enligt artikel 52 och följande i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Lagen gäller även den som etablerar sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning när verksamheten huvudsakligen riktar sig till Sverige.

3 kap.

4 §

Villkor för sändningstillstånd får innebära att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som erhåller tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Den som sänder TV program efter tillstånd av regeringen skall vara etablerad i Sverige utom i fall som avses i 3 kap. 5 §.

Villkor för sändningstillstånd får innebära att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som erhåller tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

6 kap.

2 §

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder får inte sändas i televisionen under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder får inte sändas i televisionen under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Sådana program skall antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild.

8 §

Den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, se till att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung och att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter. Som sändningstid anses här tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar och annonser. I sändningstiden skall inte heller räknas in sändningar av endast text.

Den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, se till

1. att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung och

2. att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter. *Den sändande skall eftersträva att en så stor andel som möjligt av programmen sänds inom fem år efter det att de färdigställts.*

Som sändningstid anses i denna paragraf tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar, *annonser och försäljningsprogram*. I sändningstiden skall inte heller räknas in sändningar av endast text.

TV-sändningar enligt första stycket och ljudradiosändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän.

10 §

Den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt sportevenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som och som intresserar en bred allmänhet i Sverige.

Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska gemenskapernas tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat får den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända från det evenemanget till den staten inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i fri TV på sätt som närmare anges i underrättelsen.

Om någon för att uppfylla skyldigheten enligt första eller andra stycket erbjuder någon annan att sända evenemanget i TV skall detta ske på skäliga villkor.

Föreskrifter om verkställigheten av första stycket meddelas av regeringen.

7 kap.

10 §

Reklam för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination får inte sändas i televisionen såvida det inte är fråga om meddelanden som avses i 8 §.

I försäljningsprogram i televisionen får reklam inte sändas för läkemedel eller för medicinsk behandling.

Med läkemedel avses preparat som enligt 5 § läkemedelslagen (1992:859) eller rådets förordning (EEG) nr 2309/93 av den 22 juli 1993 om gemenskapsförfaranden för godkännande för försäljning av och tillsyn över humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel samt om inrättande av en europeisk läkemedelsmyndighet, skall godkännas eller erkännas för att få säljas

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

2 §

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna.

Bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3, 4 och 10 §§ övervakas dock av Konsumentombudsmannen.

Sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidare-sändning enligt 3 kap. 5 § skall inte granskas av Granskningsnämnden för radio och TV.

Finner Granskningsnämnden för radio och TV att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 §, skall nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern.

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna. *Granskningsnämnden övervakar även att bestämmelsen om exklusiva rättigheter i 6 kap. 10 § följs.*

Prop. 1997/98:184
Bilaga 4

10 §

Den som förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett sådant evenemang som anges i 6 kap. 10 § skall omedelbart underrätta Granskningsnämnden för radio och TV om det.

10 kap.

3 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin anmälningsskyldighet enligt 2 kap. 3 § döms till böter.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin

1. anmälningsskyldighet enligt 2 kap. 3 §, eller

2. underrättelseskyldighet enligt 9 kap. 10 §.

5 §

Den som åsidosätter de bestämmelser och villkor som anges i denna paragraf får åläggas att betala en särskild avgift. Detta gäller

1. villkor om annonser och sponsrade program som föreskrivits med stöd av 3 kap. 3 § första stycket,

2. bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen enligt 6 kap. 4 §,

3. bestämmelserna om annonser i 7 kap. 1 och 5-7 §§,

4. bestämmelserna om andra annonser än reklam i 6 kap. 5 § och 7 kap. 2 och 3 §§,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. 8 och 9 §§, eller

6. bestämmelsen om reklam i 7

5. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. 8 och 9 §§,

6. bestämmelsen om reklam i 7

Vid prövning av frågan om avgift skall påföras skall rätten särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning.

Avgiften tillfaller staten.

9 §

Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om 1. närradiosändningars innehåll (6 kap. 6 och 7 §§),

2. beteckningar (6 kap. 9 §),

3. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §§),

4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4-7 §§),

5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §),

6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket), eller

7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5-7 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3-6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket),

7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket), *eller*

8. *varning (6 kap. 2 §).*

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5-8 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3-6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

12 §

Om den som sänder över satellit inte har hemvist i Sverige, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitentreprenören att följa de bestämmelser och villkor som anges i 5 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Föreläggande enligt 9 eller 11 §
Nuvarande lydelse

får riktas mot satellitentreprenören, om den som sänder *över satellit inte har hemvist* i Sverige.

Om den som sänder över satellit inte är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 2 § 1 eller 5, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitentreprenören att följa de bestämmelser och villkor som anges i 5 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Föreslagen lydelse

Föreläggande enligt 9 eller 11 § får riktas mot satellitentreprenören, om den som sänder över satellit *inte är etablerad i Sverige*

Visar satellitentreprenören att den som sänder över satellit fått tillgång till sändningsmöjligheten genom upplåtelse av en av satellitentreprenörens uppdragsgivare utan att satellitentreprenören godkänt det, får föreläggande enligt första eller andra stycket i stället riktas mot uppdragsgivaren.

11 kap.

2 §

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1-5 §§ eller 7 kap. 1-10 §§, eller

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1-3 §§ eller 4 § andra stycket har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1-5 §§ eller 7 kap. 1-10 §§,

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1-3 §§ eller 4 § andra stycket har åsidosatts på ett väsentligt sätt, eller

3. inte längre är etablerad i Sverige.

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får också återkallas, om tillståndshavaren förfogar över mer än ett sådant tillstånd, antingen direkt eller genom företag där tillståndshavaren på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande. Återkallelsen skall då avse det eller de tillstånd som meddelats efter det första tillståndet.

13 kap.

3 §

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1-3 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt 10 kap. 8 § och 9 § första stycket 1 och 2 samt 10 § gäller omedelbart, även om de överklagas.

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1-3 och 8 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Bestämmelsen i 6 kap. 10 § tillämpas inte på rättighetsförvärv som skett före den 30 juli 1997.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemorian Genomförande av EG:s TV-direktiv (Ds 1998:21)

Prop. 1997/98:184
Bilaga 5

Efter remiss har yttranden över promemorian inkommit från följande remissinstanser:

Justitiekanslern, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Stockholm, Stockholms tingsrätt, Länsrätten i Stockholms län, Post- och telestyrelsen, Uppsala Universitet, Radio- och TV-verket, Granskningsnämnden för radio och TV, Konkurrensverket, Konsumentverket, Canal+ Television AB, Svenska Fotbollförbundet, Svenska Ishockeyförbundet, Sveriges konsumentråd, Sveriges Olympiska Kommitté, Sveriges Radio AB, Sveriges Riksidrottsförbund, Sveriges Television AB, Teracom AB, Telia AB, TV4 AB.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått: Folkkrörelsernas medieforum, Modern Times Group AB, Scandinavian Broadcasting Systems, Svenska Kabelföreningen, Sveriges Utbildningsradio AB och TV 8 AB.

Sammanfattning av departementspromemorian Digital marksänd TV - lagändringar (Ds 1998:5)

Prop. 1997/98:184
Bilaga 6

I denna departementspromemoria förslås vissa ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844) för att underlätta införandet av digitala TV-sändningar. Förslagen innebär i huvudsak följande. Bestämmelserna om skyldighet att vidarebefordra TV-sändningar i kabelnät ändras till att avse - förutom TV-avgiftsfinansierade program - högst två samtidiga program från andra tillståndshavare vars sändningstillstånd är förenade med vissa villkor. Ett programföretag skall kunna få mer än ett sändningstillstånd. Teknisk samverkan med andra tillståndshavare skall kunna utgöra villkor för sändningstillstånd. Regeringen skall kunna föreskriva villkor för satellitsändningar som bedrivs av TV-avgiftsfinansierade programföretag.

De nya reglerna förslås träda i kraft den 1 januari 1999.

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Härigenom föreskrivs ifråga
dels att 3 kap. 2 och 4 §§, 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen (1996:844)
skall ha följande lydelse,
dels att det i 3 kap. skall införas en ny paragraf, 9 §, av följande
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §⁷

Villkor för sändningstillstånd får även avse skyldighet att

1. sända program till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade enligt 2 kap. 1 § andra stycket
5. utforma sändningar på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade,
6. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,
7. använda en viss sändningsteknik,
7. använda en viss sändningsteknik *samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,*
8. använda vissa radiosändare,
9. ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,
10. iaktta bestämmelsen i 6 kap. 3 § första stycket om beriktigande även i fråga om ljudradion,
11. sända genmälen,
12. i programverksamheten respektera den enskildes privatliv,
13. sända ett mångsidigt programutbud,
14. regionalt sända och producera
15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det,
16. till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag,
17. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

⁷ Senaste lydelse 1997:921.

18. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

4 §

Ingen kan få mer än ett tillstånd av regeringen, vare sig direkt eller genom företag där han eller hon på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande.

Villkor för sändningstillstånd får innebära att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som erhåller tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Vad som sägs i första stycket gäller inte staten.

9 §

Regeringen får föreskriva att de villkor i 1-3 §§ skall gälla för sändningar som bedrivs med regeringens tillstånd av en tillståndshavaren vars verksamhet finansieras med anslag av TV-avgiftsmedel skall gälla också när dessa tillståndshavare bedriver trådlösa sändningar som inte kräver regeringens tillstånd.

8 kap.

1 §

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder skall se till att de boende i fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot sådana TV-sändningar som sker med stöd av tillstånd från regeringen och som är avsedda att kunna tas emot av var och en i området. Sändningarna skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Sändnings

Nuvarande lydelse

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder skall se till att de boende i fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot TV-sändningar som är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för sådana sändningar som sker med regeringens tillstånd och som om bedrivs.

1. av tillståndshavare vars verksamhet finansieras med anslag av Föreslagen lydelse

plikten gäller även sändningar som en tillståndshavare *sänder* för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

TV-avgiftsmedel, eller

2. av andra tillståndshavare om *sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter.*

Sändningarna skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. *Ett program som har sänts ut enbart med digital teknik behöver emellertid endast sändas vidare digitalt.*

Sändningsplikten gäller även sändningar som en tillståndshavare *genomför* för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Sändningsplikt enligt första stycket 2 kan omfatta högst två samtidigt sända TV-program.

Sändningsplikten omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändning enligt 3 kap. 5 §.

Prop. 1997/98:184
Bilaga 7

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. De sändningar som enligt 8 kap. 1 § första stycket i dess äldre lydelse skall sändas vidare i kabelnät skall fortfarande sändas vidare enligt de nya föreskrifterna så länge de villkor som anges i 8 kap. 1 § första stycket är uppfyllda.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemorian Digital marksänd TV - lagändringar (Ds 1998:5)

Prop. 1997/98:184
Bilaga 8

Efter remiss har yttranden över promemorian inkommit från följande remissinstanser:

Justitiekanslern, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Stockholm, Post- och telestyrelsen, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Radio- och TV-verket, Granskningsnämnden för radio och TV, Konkurrensverket, Konsumentverket, Canal+ Television AB, Copy-swede, HSB:s riksförbund, Hyresgästernas riksförbund, Stjärn-TV-nätet, Svenska Kabel-TV-föreningen, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag, Sveriges Fastighetsägarförbund, Sveriges konsumentråd, IT-företagen, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, Sweden on line AB, Teracom AB, Telia Infomedia Television AB, Telia AB, Telia 2, TV4 AB, TV 8, LA communications AB och Industrieförbundet.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått: Folkkrörelsernas medieforum, Kabelvision KB, Modern Times Group AB, Scandinavian Broadcasting Systems och Svenska tonsättares internationella musikbyrå.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Häriigenom föreskrivs i fråga om radio- och TV-lagen (1996:844)

dels att 11 kap. 5 § skall upphöra att gälla,

dels att nuvarande 1 kap. 2, 3 och 4 §§ skall betecknas 1 kap. 3, 4 respektive 2 §§,

dels att den nya 1 kap. 2 § samt 3 kap. 2-4 §§, 6 kap. 2 och 8 §§, 7 kap. 10 §, 8 kap. 1 §, 9 kap. 2 §, 10 kap. 5, 7, 9 och 12 §§, 11 kap. 2 § samt 13 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas tre nya paragrafer, 3 kap. 9 §, 6 kap. 10 § och 9 kap. 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 § Lagen gäller för sändningar av TV-program *över satellit* om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och

1. *den som bedriver sändningsverksamheten har sitt hemvist i Sverige,*

2. *sändningen till satellit sker från en sändare här i landet, eller*

3. *sändningen från satellit sker med användning av satellitkapacitet som en svensk fysisk eller juridisk person förfogar över.*

Punkterna 2 och 3 tillämpas dock inte, om den som bedriver sändningsverksamheten har sitt hemvist i en annan stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Nuvarande lydelse

2 §⁸ Lagen gäller för sändningar av TV-program om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (*EES-stat*) och den som bedriver sändningsverksamheten

1. *är etablerad i Sverige enligt definitionen i artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television,*

2. *varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat men använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet,*

3. *varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet eller av någon annan EES-stat men an*

Föreslagen lydelse

⁸ Senaste lydelse av förutvarande 1 kap. 4 § 1996:844.

vänder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige,

4. varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller någon annan EES-stat men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige, eller

5. varken är etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet eller i någon annan EES-stat eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller någon annan EES-stat eller använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige eller någon annan EES-stat men är etablerad i Sverige enligt artikel 52 och följande i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Den som, efter att ha varit etablerad i Sverige, etablerar sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning när verksamheten huvudsakligen riktar sig till Sverige skall vid tillämpningen av denna lag anses etablerad i Sverige.

3 kap.

2 §⁹

Villkor för sändningstillstånd får även avse skyldighet att

1. sända program till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade enligt 2 kap. 1 § andra stycket
5. utforma sändningar på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

⁹ Senaste lydelse 1997:921.

6. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,

7. använda en viss sändningsteknik,

7. använda en viss sändningsteknik *samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,*

8. använda vissa radiosändare,

9. ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,

10. iaktta bestämmelsen i 6 kap. 3 § första stycket om beriktigande även i fråga om ljudradion,

11. sända genmälen,

12. i programverksamheten respektera den enskildes privatliv,

13. sända ett mångsidigt programutbud,

14. regionalt sända och producera

15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det,

16. till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag,

17. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och

18. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

3 §

Villkor för sändningstillstånd får också avse förbud mot att sända

1. reklam eller andra annonser, och

2. även andra sponsrade program än sådana som anges i 7 kap. 8 § andra stycket *och* 9 §.

2. även andra sponsrade program än sådana som anges i 7 kap. 8 § andra stycket, 9 § *och* 10 § *andra stycket.*

Ett sändningstillstånd får även förenas med villkor om förbud mot att diskriminera annonsörer.

4 §

Ingen kan få mer än ett tillstånd av regeringen, vare sig direkt eller genom företag där han eller hon på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande.

Den som sänder TV-program efter tillstånd av regeringen skall vara etablerad i Sverige enligt 1 kap. 2 § 1 utom i fall som avses i 3 kap. 5 §.

Villkor för sändningstillstånd får innebära att ägarförhållandena och inflytandet i ett företag som erhåller tillståndet inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vad som sägs i första stycket

9 §

Regeringen får bestämma att villkor som anges i 1-3 §§ skall gälla även för trådlösa sändningar som inte kräver tillstånd av regeringen och som bedrivs av en tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom anslag från TV-avgiften.

6 kap.

2 §

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder får inte sändas i televisionen under sådan tid *och på sådant sätt* att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder får inte sändas *okodade* i televisionen under sådan tid att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. *Program som har ett sådant innehåll och som får sändas skall antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden.*

8 §

Den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, se till att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung och att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter. Som sändningstid anses *här* tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar och annonser. I *Nuvarande lydelse*

Den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, se till

1. att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung, och

2. att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter. *Den som sänder skall eftersträva att en så stor andel som möjligt av programmen sänds inom fem år efter det att de färdigställts.*

sändningstiden skall inte heller räknas in sändningar av endast

grammen sänds inom fem år efter det att de färdigställts.

text.

Som sändningstid anses i denna paragraf tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar, annonser och försäljningsprogram. I sändningstiden skall inte heller räknas in sändningar av endast text.

Prop. 1997/98:184
Bilaga 9

TV-sändningar enligt första stycket och ljudradiosändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen skall, om det inte finns särskilda skäl mot det, i betydande omfattning innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän.

10 §

Den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utesluts från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige.

Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska gemenskapernas officiella tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat, får den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända evenemanget till den staten inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utesluts från möjligheten att se evenemanget i fri TV på sätt som närmare anges i underrättelsen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om någon för att uppfylla skyldigheten enligt första eller andra stycket erbjuder någon annan att

sända evenemanget i TV skall detta göras på skäliga villkor. Föreskrifter om verkställigheten av första stycket meddelas av regeringen.

Prop. 1997/98:184
Bilaga 9

7 kap.

10 §

Reklam för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination får inte sändas i televisionen såvida det inte är fråga om meddelanden som avses i 8 §.

Reklam för receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination får endast sändas i televisionen om det är fråga om meddelanden som avses i andra stycket.

Om ett läkemedelsföretag sponsrar TV-program får sponsringen endast främja företagets namn eller anseende men inte receptbelagda läkemedel och sådan medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination.

Försäljningsprogram för läkemedel eller för medicinsk behandling får inte sändas i televisionen.

Med läkemedel avses preparat som skall godkännas eller erkännas för att få säljas enligt 5 § läkemedelslagen (1992:859) eller rådets förordning (EEG) nr 2309/93 av den 22 juli 1993 om gemenskapsförfaranden för godkännande för försäljning av och tillsyn över humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel samt om inrättande av en europeisk läkemedelsmyndighet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

1 §¹⁰

¹⁰ Senaste lydelse 1997:335.

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder skall se till att de boende i fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot sådana TV-sändningar som sker med stöd av tillstånd från regeringen och som är avsedda att kunna tas emot av var och en i området. Sändningarna skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Sändningsplikten gäller även sändningar som en tillståndshavare sänder för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Var och en som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program sänds vidare till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än tio bostäder skall se till att de boende i fastigheter som är anslutna till anläggningen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saktlighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter.

Sändningarna skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen. Ett program som har sänts ut enbart med digital teknik behöver sändas vidare endast om det sänds andra program i anläggningen med digital teknik. Det behöver då sändas vidare endast digitalt.

Sändningsplikten gäller även sändningar som en tillståndshavare genomför för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Sändningsplikt enligt första stycket omfattar högst tre samtidigt sända TV-program som sänds av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom anslag från TV-avgiften och högst ett TV-program som sänds av en annan
Föreslagen lydelse

Nuvarande lydelse

tillståndshavare.

Skyldighet enligt första stycket gäller inte för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom

Sändningsplikten omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändning enligt 3 kap. 5 §.

9 kap.

2 §

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna. Bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3, 4 och 10 §§ övervakas dock av Konsumentombudsmannen.

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna. *Granskningsnämnden övervakar även att bestämmelsen om exklusiva rättigheter i 6 kap. 10 § följs.*

Bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3 och 4 samt 10 § första och tredje stycket övervakas dock av Konsumentombudsmannen.

Sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändning enligt 3 kap. 5 § skall inte granskas av Granskningsnämnden för radio och TV.

Finner Granskningsnämnden för radio och TV att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 §, skall nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern.

10 §

Den som förvärvat den exklusiva sändningsrätten till ett sådant evenemang som anges i 6 kap. 10 § skall omedelbart underrätta Granskningsnämnden för radio och TV om det.

10 kap.

5 §

Den som åsidosätter de bestämmelser och villkor som anges i denna paragraf får åläggas att betala en särskild avgift. Detta gäller

1. villkor om annonser och sponsrade program som föreskrivits med stöd av 3 kap. 3 § första stycket,

2. bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen enligt 6 kap. 4 §,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. bestämmelserna om annonser i 7 kap. 1 och 5-7 §§,

4. bestämmelserna om andra annonser än reklam i 6 kap. 5 § och 7 kap. 2 och 3 §§,

5. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. 8 och 9 §§, *eller*

6. bestämmelsen om reklam i 7

5. bestämmelserna om sponsring i 7 kap. 8 och 9 §§ *samt 10 § andra stycket,*

kap. 11 §.

6. bestämmelsen om reklam i 7 kap. 11 §, *eller*

Prop. 1997/98:184
Bilaga 9

7. *bestämmelsen om exklusiva rättigheter i 6 kap. 10 §.*

Vid prövning av frågan om avgift skall påföras skall rätten särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning.

Avgiften tillfaller staten.

7 §

En handling som strider mot 7 kap. 3, 4 och 10 §§ skall vid tillämpningen av 4, 14 och 19 §§ marknadsföringslagen (1995:450) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En sådan handling kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 22-28 §§ marknadsföringslagen.

En handling som strider mot 7 kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och tredje stycket skall vid tillämpningen av 4, 14 och 19 §§ marknadsföringslagen (1995:450) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En sådan handling kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 22-28 §§ marknadsföringslagen.

9 §¹¹

Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om

1. närradiosändningars innehåll (6 kap. 6 och 7 §§),
2. beteckningar (6 kap. 9 §),
3. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §§),
4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4-7 §§),
5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §),
6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket), *eller*
7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5-7 får meddelas
Nuvarande lydelse

6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket),
7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket), *eller*
8. *varning (6 kap. 2 §).*

Föreläggande enligt första
Föreslagen lydelse

meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3-6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

stycket 1, 2 och 5-8 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3-6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombuds-

¹¹ Lydelse enligt prop. 1997/98:77.

12 §

Om den som sänder över satellit *inte har hemvist* i Sverige, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitentreprenören att följa de bestämmelser och villkor som anges i 5 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Föreläggande enligt 9 eller 11 § får riktas mot satellitentreprenören, om den som sänder över satellit *inte har hemvist* i Sverige

Om den som sänder över satellit *inte är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 2 § 1 eller 5*, får Granskningsnämnden för radio och TV förelägga satellitentreprenören att följa de bestämmelser och villkor som anges i 5 §. Föreläggandet får förenas med vite.

Föreläggande enligt 9 eller 11 § får riktas mot satellitentreprenören, om den som sänder över satellit *inte är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 2 § 1 eller 5*.

Visar satellitentreprenören att den som sänder över satellit fått tillgång till sändningsmöjligheten genom upplåtelse av en av satellitentreprenörens uppdragsgivare utan att satellitentreprenören godkänt det, får föreläggande enligt första eller andra stycket i stället riktas mot uppdragsgivaren.

11 kap.

2 §¹²

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1-5 §§ eller 7 kap. 1-10 §§, *eller*

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1-3 §§ eller 4 § andra stycket har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får också återkallas, om tillståndshavaren förfogar över mer än ett sådant tillstånd, antingen direkt eller genom företag
Nuvarande lydelse

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1-5 §§ eller 7 kap. 1-10 §§,

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1-3 §§ eller 4 § andra stycket har åsidosatts på ett väsentligt sätt, *eller*

3. *tillståndshavaren inte längre är etablerad i Sverige enligt 1 kap. 2 § 1.*

Föreslagen lydelse

där tillståndshavaren på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam har ett bestämmande inflytande. Återkallelsen skall då avse det eller de tillstånd som meddelats efter det första tillståndet.

¹² Senaste lydelse 1997:335.

Har tillstånd meddelats enligt denna lag trots att tillståndshavaren saknade behörighet enligt 3 kap. 4 § första stycket, får tillståndet återkallas endast om beslutet om tillståndet påverkats av felaktiga eller ofullständiga uppgifter från tillståndshavaren.

13 kap.

3 §

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1-3 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt 10 kap. 8 § och 9 § första stycket 1 och 2 samt 10 § gäller omedelbart, även om de överklagas.

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1-3 och 8 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Bestämmelsen i 6 kap. 10 § tillämpas inte på rättigheter som har förvärvats före den 30 juli 1997. Avtal som har ingåtts före den 30 juli 1997 och som förnyas därefter skall anses som nya avtal för vilka bestämmelsen i 6 kap. 10 § skall tillämpas.

3. De sändningar som enligt 8 kap. 1 § första stycket i dess äldre lydelse skall sändas vidare i kabelnät den 1 januari 1998 skall sändas vidare enligt de nya föreskrifterna så länge de villkor som anges i 8 kap. 1 § första stycket i dess nya lydelse är uppfyllda.

Prop. 1997/98:184
Bilaga 10

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 juni 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Peterson, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Uusmann, Ulvskog, Sundström, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Messing

Föredragande: statsrådet Ulvskog

Regeringen beslutar proposition 1997/98:184 Ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844), m.m.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-06-10

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Gertrud Lennander, regeringsrådet Kjerstin Nordborg.

Enligt en lagrådsremiss den 14 maj 1998 (Kulturdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Gunilla Svahn Lindström.

Förslaget föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

1 kap. 2 §

Det första stycket i paragrafen tyngs av onödigt många upprepningar. Dessa skulle till väsentlig del kunna undvikas, om punkterna 2 - 5 formulerades på exempelvis följande sätt.

"2. varken uppfyller kriteriet under 1 eller är etablerad i någon annan EES-stat, men använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet,

3. varken uppfyller något av kriterierna under 1 och 2 eller använder sig av en frekvens som har upplåtits av någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige,

4. varken uppfyller något av kriterierna under 1, 2 och 3 eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige, eller

5. varken uppfyller något av kriterierna under 1, 2, 3 och 4 eller använder sig av en satellitupplänk belägen i någon annan EES-stat, men är etablerad i Sverige enligt artikel 52 och följande i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen."

3 kap. 4 §

Enligt denna paragraf skall den som sänder TV-program efter tillstånd av regeringen med visst undantag vara etablerad i Sverige enligt 1 kap. 2 § första stycket 1. Det kan ifrågasättas om den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med den mycket långtgående praxis som EG-domstolen utvecklat rörande etableringsfrihet och fri rörlighet för tjänster.

Som nämns i lagrådsremissen finns i lagen inte något hinder mot att ett programföretag etablerar sig i Sverige på sådant sätt att det kommer att falla under svensk jurisdiktion. Vad som däremot inte har analyserats närmare är om den förevarande bestämmelsen strider mot artikel 59 i Rom-fördraget om den fria rörligheten för tjänster (jfr också artikel 62 rörande förbud att införa inskränkningar i friheten att tillhandahålla

tjänster). I ingressen till direktivet 89/552/EEG ("Television without frontiers") erinras också om att fördraget föreskriver fri rörlighet för alla tjänster som normalt tillhandahålls mot betalning, utan begränsning för medborgare i medlemsstaterna som är etablerade i ett annat EG-land än det för vilket tjänsterna är avsedda.

Kravet på etablering i Sverige har i lagrådsremissen bl.a. motiverats med att Granskningsnämnden för radio och TV inte skulle kunna pröva frågan om ett utländskt programföretag följer ett visst villkor, eftersom radio- och TV-lagen inte skulle vara tillämplig. Det är i och för sig riktigt att t.ex. ett tyskt programföretag, som är etablerat i Tyskland, faller under tysk jurisdiktion. Strävan i direktivet 97/36/EG är också att kunna avgöra att en och endast en medlemsstat har jurisdiktion i fråga om ett programföretag när det gäller tillhandahållande av de tjänster som direktivet avser. Bestämmelsen i artikel 3 punkt 1 om att medlemsstaterna har frihet att föreskriva att programföretagen inom deras jurisdiktion skall följa mer detaljerade eller striktare regler kan, som framgår av lydelsen, bara åberopas gentemot de företag som faller under det egna landets jurisdiktion. I sammanhanget kan dock erinras om att ett tillnärmande kan ske genom ytterligare harmonisering av bestämmelserna.

Det kan finnas beaktansvärda skäl för ett land att söka upprätthålla strängare regler och villkor för sändning än ett annat land, men frågan är om detta kan ta över den fundamentala friheten för rörlighet för tjänster. I förevarande fall finns uppenbarligen en konflikt mellan EG-rättens principer och den svenska regeringens strävan att kontrollera sändningarna i det svenska marknätet. Enligt Lagrådets mening tyder mycket på att det föreslagna kravet på etablering i Sverige utgör ett sådant hinder för den fria rörligheten för tjänster som står i strid mot artikel 59. Detta får i sista hand prövas av EG-domstolen. Det framstår emellertid som tveksamt att införa en bestämmelse om etableringstvång som kan befaras vara oförenlig med EG-rätten. Skall en sådan regel införas, bör den i allt fall föregås av mera ingående överväganden än som framgår av lagrådsremissen.

3 kap. 9 §

Enligt förevarande paragraf får regeringen bestämma att villkor som anges i 1-3 §§ i kapitlet skall gälla även för trådlösa sändningar som inte kräver tillstånd av regeringen. Enligt 3 kap. 2 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen får rätten att sända program på annat sätt än genom tråd regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Genom vanlig lag kan inte föreskrivas andra begränsningar i fråga om rätten att sända än grundlagen medger. Av bestämmelsen följer visserligen att även rätten att sända program via satellit får regleras. Såväl sammanställningen "tillstånd och villkor" som själva beteckningen "villkor" tyder emellertid på att med föreskriften i yttrandefrihetsgrundlagen har avsetts att villkor är något som skall vara förenat med tillstånd. Detta överensstämmer också med vanligt språkbruk. Villkor är något som gäller för ett tillstånd eller en koncession eller enligt ett avtal. Det är svårt att föreställa sig att villkor skall föreskrivas i ett förvaltningsbeslut utan stöd av något underliggande tillstånd. Tanken leds snarare till att

föreskrifter skulle meddelas om visst programinnehåll. Någon normdelegation är dock inte möjlig och verkställighetsföreskrifter saknar erforderligt underlag i lagtexten. Förslaget synes sålunda inte ha något stöd i yttrandefrihetsgrundlagens ordalydelse.

Vid yttrandefrihetsgrundlagens tillkomst var utgångspunkten visserligen att särskilda regler borde kunna finnas när verksamheten bedrivs av ett sådant företag som Sveriges Radio (prop. 1990/91:64 s. 82). Vid radio- och TV-lagens tillkomst var dock utgångspunkten att etableringsfrihet skulle råda men att krav på tillstånd kunde ställas när frekvensutrymmet var begränsat. Med hänsyn härtill krävdes inte tillstånd för satellitsändningar. Detta gäller även satellitsändningar från Sveriges Television. Med hänsyn till att utvecklingen på radio- och TV-området hittills gått mot en allt större etableringsfrihet synes det föga rimligt att nu införa tillståndskrav för satellitsändningar.

I förarbetena till yttrandefrihetsgrundlagen anfördes också, att i sådana fall då ett programföretag som sänder genom etern är bundet av avtal rörande programverksamheten bör avtalets villkor givetvis gälla även i den mån programutsändningen till någon del samtidigt sker genom trådsändning (a. prop. s. 116). I förevarande fall kan det emellertid bli fråga om helt andra program än dem som sänds med tillstånd. Det är inte heller säkert att villkoren bör utformas på samma sätt. Om exempelvis Sveriges Television sänder program i en kulturkanal till en begränsad publik kan ett villkor att sända ett mångsidigt programutbud inte föreskrivas eller i vart fall inte ges samma innebörd som för TV1 och TV2.

Att uppställa villkor för Sveriges Televisions sändningar innebär därför närmast att bakvägen begränsa den legala etableringsfrihet som för närvarande gäller för programföretaget.

Om villkor gäller för Sveriges Televisions sändningar medför detta visserligen enligt 9 kap. 2 § första stycket att Granskningsnämnden för radio och TV kan granska om villkoren efterföljs. Däremot saknas sanktioner eftersom det inte finns något tillstånd att återkalla enligt 11 kap. 2 § första stycket 2. Över huvud taget avviker den nu föreslagna bestämmelsen från regleringen i lagen i övrigt som innebär att vissa sändningar kräver tillstånd och att tillstånd får förenas med villkor. Det är svårt att förutse vilka oönskade resultat – utöver avsaknaden av sanktioner – som en sådan inkonsekvens kan leda till.

Lagrådet avstyrker därför det föreslagna arrangemanget.

Att det över huvud taget – mot bakgrund av den etableringsfrihet i etern som yttrandefrihetsgrundlagen syftar till – kommer i fråga att ställa villkor för andra program från Sveriges Television än grundutbudet i TV1 och TV2 torde sammanhålla med att programmen genom TV-avgiften är finansierade med allmänna medel. Detta tyder på att den logiska lösningen måhända är att villkoren som antyds i lagrådsremissen utformas som anslagsvillkor. I avsaknad av ett konkret och underbyggt förslag

saknar Lagrådet dock möjlighet att yttra sig angående en sådan konstruktion.

I bestämmelsen omnämns "TV-avgiften" som något allmänt bekant trots att den inte har definierats tidigare i lagen. Detta återkommer i 8 kap. 1 §. Genomförs förslaget bör för undvikande av alla missförstånd antingen i paragraferna anges att det är fråga om TV-avgift enligt lagen (1989:41) om TV-avgift eller i 1 kap. tas in en bestämmelse om att med TV-avgift avses i denna lag avgift enligt lagen (1989:41) om TV-avgift.

Genomförs förslaget bör vidare av rubriken till kapitlet, som nu anges handla enbart om sändningar med tillstånd av regeringen, framgå att kapitlet innehåller bestämmelser om villkor även i andra fall än när tillstånd meddelats.

6 kap. 8 §

Den föreslagna nya meningen i första stycket 2 synes inte ge läsaren något klart begrepp om avsikten med bestämmelsen. Närmast för den tanken till att programföretagen skulle ha ett lager av program av europeiskt ursprung, framställda av självständiga producenter, som de i största möjliga utsträckning borde sända inom fem år efter färdigställandet. Bättre synes vara att den föregående meningen får fortsätta efter ett semikolon och därvid ges följande lydelse: "en så stor andel som möjligt bör utgöras av program som färdigställts under de närmast föregående fem åren."

I tredje stycket är konstruktionen "program med annat innehåll än – försäljningsprogram" otillfredsställande från språklig synpunkt. I stället för ordet "försäljningsprogram" bör användas uttrycket "programtjänster som avses i 7 kap. 5 § tredje stycket."

6 kap. 10 §

Den föreslagna bestämmelsen om utnyttjande av exklusiva rättigheter har under remissbehandlingen väckt erinringar från konstitutionella synpunkter. Vad först angår förhållandet till yttrandefrihetsgrundlagen kan konstateras att ett programföretag som förvärvat exklusiva rättigheter inte hindras i sina tekniska möjligheter att självt sända programmet i fråga. Om företaget, såsom torde vara vanligt, inte självt kan sända programmet på sådant sätt att allmänheten i erforderlig utsträckning får tillgång till det, kan sändningsrätter överlåtas till andra som har sådana möjligheter. Företaget kan visserligen sakna ekonomiska möjligheter att förvärva rättigheterna till programmet under dessa förutsättningar, antingen därför att rättighetsinnehavarna i så fall kräver för högt pris eller därför att företaget inte skulle få erforderligt ekonomiskt utbyte om det inte kan ensamt sända programmet. Detta kan dock inte anses innebära något ingrepp i yttrandefriheten. Att ekonomiska förutsättningar kan begränsa möjligheterna att utnyttja yttrandefriheten har alltid varit känt och inte ansetts inskränka yttrandefriheten som sådan.

Inskränkningar i programföretagets möjligheter att ekonomiskt utnyttja sina rättigheter kan däremot väcka frågor från äganderättssynpunkt. Att märka är emellertid att bestämmelsen grundar sig på ett EG-direktiv och att Sverige är skyldigt att införa en bestämmelse av förevarande innehåll, i vart fall såvitt angår evenemang som är av särskild vikt för andra EES-stater. Enligt EG-domstolens praxis anses EG-rätten ta över även medlemsstaternas konstitutioner. Om så är fallet i alla frågor kan visserligen inte anses vara slutligt avgjort. Det var Konstitutionsutskottets ståndpunkt inför anslutningen till EU att regeringsformen även i sitt då ändrade skick inte öppnade möjligheten att överlåta beslutanderätten beträffande grunderna för vårt statsskick eller andra grundläggande principer i vårt konstitutionella system, såsom offentlighetsprincipen och olika viktiga tryckfrihetsrättsliga principer, utan ändring av grundlag (bet. 1993/94:KU21 s. 27 ff, bet. 1994/95:KU 17 s. 15 ff). När det gäller bestämmelserna om äganderätten i 2 kap. 18 § regeringsformen kan motsvarande betänkligheter inte anses göra sig gällande. Här finns för europarätten gemensamma principer i första tilläggsprotokollet till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Konventionens principer tillämpas också av EG-domstolen. Äganderättsskyddet enligt 2 kap. 18 § regeringsformen kan inte anses vara så unikt att vi inte lika gärna kan godta skyddet enligt Europakonventionen. Det kan inte antas att en prövning enligt Europakonventionen skulle leda till att en avvägning som gjorts med tillämpning av EG-direktivets principer inte skulle godtas av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna eller av EG-domstolen.

Enligt fjärde stycket meddelar regeringen föreskrifter om verkställighet av första stycket. Det är riktigt att detta är den form av föreskrifter som kan meddelas eftersom något utrymme inte finns för normgivningsdelegation. På privaträttens område är utrymmet för verkställighetsföreskrifter snävt (se Håkan Strömberg, Normgivningsmakten enligt 1974 års

regeringsform, 2 uppl. 1989 s. 131 ff, särskilt s. 136 f). Den föreslagna paragrafen reglerar även förhållandet mellan företag med exklusiva rättigheter och andra programföretag, alltså ett privaträttsligt förhållande. Bestämmelserna i första stycket – till skillnad från tredje stycket - får emellertid anses höra till det offentlighetsrättsliga området. Frågan om vilka evenemang som omfattas hör hit och är med erforderlig tydlighet reglerad i lagtexten. Med hänsyn härtill kan det inte anses föreligga något hinder för att regeringen i verkställighetsföreskrifter anger vilka evenemang skyldigheten skall avse.

På grund av det anförda har Lagrådet för sin del inte några betänkligheter mot den föreslagna bestämmelsen från konstitutionella synpunkter.

Vad angår den närmare utformningen bör anmärkas, att enligt den allmänna motiveringen skulle ett företag som förvärvat exklusiv rätt till ett evenemang men avstår från att självt sända vara fritt från ansvar. Detta förefaller visserligen föga logiskt men överensstämmer enligt vad som upplysts under föredragningen inför Lagrådet med uppfattningen inom den genom direktivet upprättade kontaktkommittén. Denna begränsning av ansvaret kan inte anses framgå av den svenska lagtexten medan den däremot har visst stöd i direktivets text. Problemet skulle kunna klaras med direktivkonform tolkning om det inte vore så att direktivet är ett minimidirektiv. I såväl första som andra stycket bör därför i framför uttrycket "utnyttja rättigheten" infogas villkoret ", om han sänder evenemanget,".

Den svenska lagtexten ger intrycket att valet mellan direktsändning och sändning med tidsförskjutning vilar i dens hand som har den exklusiva rättigheten. Så är dock inte fallet utan enligt direktivet skall detta avgöras på grund av objektiva orsaker i allmänhetens intresse. Detta kan komma till uttryck med följande lydelse: " – eller, om det finns saklig grund till det, med en mindre tidsförskjutning."

7 kap. 10 §

I första stycket anges att viss reklam får sändas endast om det är fråga om "meddelanden som avses i andra stycket". I den nu gällande lydelsen hänvisas till 8 § och med meddelanden avses sponsorsmeddelanden. Det föreslagna andra stycket föreskriver begränsning av sponsringen till program med visst innehåll. Den nuvarande lydelsen bör därför behållas med tillägget: "och som är tillåtna enligt andra stycket."

8 kap. 1 §

Även grundlagsenligheten av den föreslagna utvidgningen av sändningsplikten enligt förevarande paragraf har satts i fråga under remissbehandlingen. I 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen stadgas att friheten enligt första stycket att sända program genom tråd inte hindrar att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Det finns alltså uttryckligt grundlagsstöd för den föreslagna bestämmelsen. Detta

gäller dock endast under förutsättning att vidareändningar behövs med hänsyn till allmänhetens tillgång till allsidig upplysning.

Såvitt angår de program som finansieras med TV-avgiften får det anses ligga i sakens natur att de bör vidarebefordras till alla innehavare av TV-mottagare - som ju betalar för dessa sändningar - under förutsättning att programmen uppfyller kraven i första stycket andra meningen.

När det gäller kommersiella TV-kanaler framstår sändningsplikten som betydligt mera tveksam eftersom den innebär en snedvridning av konkurrensen. Med hänsyn till TV-publikens intresse av en mer mångsidig information än den Sveriges Television kan ge har Lagrådet dock förståelse för att sändningsplikten får bestå också i fråga om högst ett kommersiellt TV-program, så länge de tekniska förutsättningarna inte medger att behovet av allsidig upplysning tillgodoses på annat sätt och så länge det finns något programföretag som är villigt att fullgöra de åtaganden som framgår av första stycket andra meningen i paragrafen.

Invändningar mot den föreslagna sändningsplikten för nätinnehavare har också framförts under åberopande av grundlagsskyddet för äganderätten. Genom 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen är emellertid möjligheten att göra inskränkningar i kabelföretagens rätt grundlagsfäst. Denna bestämmelse får i egenskap av specialreglering anses äga företräde framför de mer allmänt utformade föreskrifterna om äganderätten i 2 kap. 18 § regeringsformen. Det kan inte göras gällande att den senare bestämmelsen skulle äga företräde därför att den står i regeringsformen medan den förra står i yttrandefrihetsgrundlagen. Med de begränsningar som gjorts i lagrådsremissen i fråga om omfattningen av sändningsplikten finns det inte heller anledning anta att den avvägning mellan enskilda och allmänna intressen som ligger till grund för förevarande paragraf kan anses strida mot första tilläggsprotokollet till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lagrådet finner inte något konstitutionellt hinder för förslaget med utgångspunkt i skyddet för äganderätten.

Svårare att analysera är frågan om sändningsplikten skulle kunna strida mot diskrimineringsförbuden i artiklarna 6 och 59 i Rom-fördraget eller mot den mycket långtgående praxis som EG-domstolen utvecklat rörande etableringsfrihet och fri rörlighet för tjänster. Av hänsyn till nätinnehavarna står det emellertid av förut anförda skäl klart att sändningsplikten måste vara mycket begränsad och att under alla omständigheter endast något enstaka programföretag från en annan EES-stat skulle kunna komma i fråga. Teoretiskt sett föreligger inte hinder för konkurrens om den sändningsrätt som kan tillkomma ett TV-program utöver de avgiftsfinansierade. Lagrådet saknar underlag för antagande att den föreslagna bestämmelsen skulle strida mot EG-rätten.

Vad angår upphovsrättsliga frågor finns inte anledning att nu ta ställning till dessa. Det får ankomma på de programföretag vilkas program skall omfattas av sändningsplikten att se till att vidareändringen av dessa inte

kommer i konflikt med några upphovsrättsliga regler. Såvitt känt har i den praktiska tillämpningen några problem inte hittills uppkommit på detta område.

I fråga om omnämmandet av "TV-avgiften" hänvisas till vad Lagrådet anfört under 3 kap. 9 §.

Övergångsbestämmelserna

Punkten 3. Det får förutsättas att de program som skall sändas vidare med stöd av förevarande övergångsbestämmelse räknas in i det antal program som sändningsplikten enligt 8 kap. 1 § fjärde stycket högst omfattar. Detta kan anses följa av bestämmelsen att programmen skall sändas vidare "enligt de nya föreskrifterna".

Rättsdatablad

Författningsrubrik

**Bestämmelser som
inför, ändrar, upp-
häver eller upprepar
ett normgivnings-
bemyndigande**

**Celexnummer för
bakomliggande EG-
regler**

Lag om ändring i radio-
och TV-lagen (1996:844)

397L0036